CHRÉTIEN DE TROYES

YVAIN-CAVALERUL CU LEUL

www.virtual-project.eu

CHRETIEN DE TROYES

YVAIN – CAVALERUL CU LEUL

www.virtual-project.eu

ROMAN MEDIEVAL

TRADUCERE, POSTFAŢA ŞI NOTE DE MIHAI STĂNESCU
EDITURA ALBATROS 1977

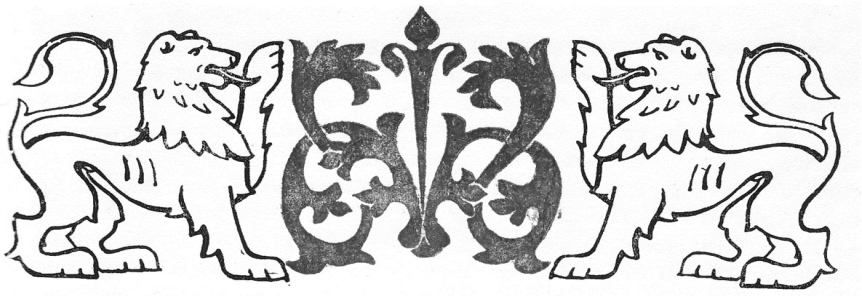

ARTHUR, BUNUL REGE AL BRETANIEI, A CĂRUI GLORIE NE ÎNDEAMNĂ să fim bravi şi înnobilaţi de cortezie, îşi adună o strălucită curte de costisitoarea sărbătoare[1] a Rusaliilor, ca să petreacă-n cânt şi veselie. Aceasta se întâmpla la Carduel, în Ţara Galilor[2].

Îndată după ospăţ, cavalerii se reuniră acolo unde fuseseră chemaţi, în jurul domniţelor şi nobilelor doamne. Unii povesteau ultimele noutăţi, alţii vorbeau de Amor, de neliniştile şi durerile, dar şi de onoarea pe care o dobândiseră adeseori discipolii ordinului său[3], căci pe atunci el era bogat şi mărinimos. În vremea noastră[4], însă, nu puţini dintre credincioşii săi l-au abandonat aproape cu desăvârşire, din care pricină a şi decăzut foarte mult; cei care odinioară preferau iubirea altor lucruri ajunseră iluştri în cortezie şi onoare, în vitejie şi generozitate. Acum s-a întunat Amorul în minciună; oameni nepăsători susţin sus şi tare că iubesc, neînşiruind însă decât plăsmuiri şi minciuni cei care se laudă cu iubirea fără a fi îndrituiţi de ea.

Dar pentru a putea vorbi despre ce-a fost odată, să dăm uitării pe mişeii vremurilor noastre. Preţuieşte mai mult, cel puţin aşa socot eu, un cavaler curtenitor petrecut din viaţă decât un necioplit de astăzi. De aceea mi-e drag să povestesc istorii demne a fi ascultate despre riga a cărei faimă a fost atât de mare, încât se mai vorbeşte şi astăzi de ea pe-ntreg cuprinsul lumii. Sunt de acord aici cu bretonii[5], precum că numele său va dăinui în veac şi că datorită

lui au rămas în amintire aleşii cavaleri care au stăruit întru onoare.

În ziua aceea nu mică a fost, însă, uimirea cavalerilor; se aflară chiar dintre aceia care s-au mâniat şi au făcut mult caz. Nu se mai pomenise până atunci ca la o asemenea sărbătoare regele să se ridice dintre ei, ca să se retragă pentru odihnă. Se întâmplă în acea zi ca regina să-l oprească alături de ea, iar regele întârzie în preajmă-i până ce uită de curte şi adormi. În sala alăturată se găseau laolaltă Dodinez şi Sagremor[6], Keu seneşalul şi messire Gauvain, seniorii Yvain şi Calogrenant.

Era acest Calogrenant un cavaler foarte plăcut la înfăţişare şi tocmai începuse atunci a povesti celorlalţi cum fusese umilit cândva într-una din păţaniile sale. În vreme ce el le istorisea necazul, regina îl auzi şi, ridicându-se lin de lângă rege, merse atât de uşor încât, fără să bage de seamă cineva, se aşeză printre cavaleri. Singur Calogrenant, încetându-şi vorba, sări în picioare; îi zise atunci Keu, invidios, crud şi defăimător din fire:

— Pe onoarea mea, Calogrenant, iată-te acum foarte viteaz şi inimos! Mă bucur că eşti cel mai curtenitor dintre noi. Văd eu bine că gândeşti aşa, într-atât eşti de găunos la minte; e bine ca doamna mea să ştie că, dintre noi toţi, eşti cel mai priceput la cortezie şi amabilităţi. Ai fi în stare să afirmi că ne-a fost lene să adresăm salutul, ori poate că n-am găsit aceasta de cuviinţă! Mă jur, însă, nu am făcut astfel deoarece nu ştiam că doamna noastră se află printre noi.

— O, Keu, îi zise regina, cred că ai fi murit dacă nu dădeai afară veninul de care eşti plin. Eşti plictisitor şi mojic pentru că îl cerţi pe prietenul tău!

— Doamnă, răspunse Keu, dacă nu ne putem mări faima în preajma voastră, doriţi-ne să n-o pierdem măcar pe cea pe care am dobândit-o. Nu cred a fi spus ceva care să-mi fie luat în nume de rău, şi de aceea vă rog să ne oprim aici. Calogrenant nu are nici cortezie, nici înţelepciune, este de prisos deci să continuăm o ceartă fără rost. Nu trebuia s-o fi pornit,

şi nici să continuăm a-i da importanţă. Porunciţi-i, mai degrabă, să-şi urmeze povestea, aici nu trebuie nicicum să-ncapă sfadă.

Auzind aceste cuvinte, Calogrenant se aşează şi îi răspunse:

— Messire, nu-mi pasă de vorbele-ţi urâte; sunt josnice şi le preţuiesc doar cât merită. Nu pierd nimic dacă mă dispreţuieşti; ai căutat adesea gâlceavă şi altora, mai viteji şi mai înţelepţi decât mine, pentru că ăsta ţi-e cusurul. Aşa e dat, ca bălegarul să duhnească, tăunul să înţepe, bondarul să bâzâie, iar clevetitorul să întărite şi să facă rău. Nu voi mai spune, însă, nimic, cu îngăduinţa doamnei mele, ba chiar o rog să nu-mi ceară să-mi amintesc istorii neplăcute.

— Doamnă, spuse Keu, vă vom fi recunoscători de îi veţi porunci să-şi continue povestea; îl vom asculta cu toţii bucuroşi. Nu vă cer aceasta pentru mine, ci în numele regelui, seniorul vostru şi al meu; porunciţi-i, rogu-vă, să povestească şi veţi face ceea ce trebuie.

— Calogrenant, grăi regina, să nu-ţi pese de vorbele invidioase ale seniorului Keu, seneşalul. Îi este în fire să vorbească de rău şi noi nu suntem în stare a-l îndrepta. Îţi poruncesc şi te rog să nu-ţi fie inima învălurată de mânie şi nici din pricina lui să încetezi această istorie pe care dorim s-o ascultăm. Dacă vrei să te bucuri de preţuirea mea, povesteşte totul de la început!

— Vă asigur, doamnă, că îmi este tare greu să vă îndeplinesc porunca; mai curând mi-aş lăsa smuls un ochi, nu vă fie cu supărare, decât să mai scot astăzi vreun cuvânt. Vă voi face, însă, pe voie, deşi de astă dată nu vă împlinesc porunca cu plăcere.

Ascultaţi-mă, aşadar, dacă aceasta vă este dorinţa! Încredinţaţi-mi urechea şi inima voastră; căci cuvântul auzit se pierde în van dacă nu este ascultat şi cu inima. Sunt oameni care aud, dar nu ascultă, şi se mai şi laudă apoi cu aceasta; ăştia nu au decât urechi. Dacă nu veghează inima s-asculte, cuvântul se perindă pe la ureche asemenea vântului răzleţ; nici că se opreşte şi durează, ci într-o clipită îşi ia zborul

dacă inima nu e trează şi pregătită să-l întâmpine. La ivirea lui, inima trebuie să-l primească şi să-l închidă în sine. Auzul este dreapta cale pe care glasul ajunge la inimă; iar inima sălăşluind în trup îl păstrează cu grijă. Cine o vrea de-acum încolo să m-asculte, să-şi plece urechea şi inima; căci nu mi-e vrerea să vorbesc de năluciri şi nu vă îngân basme[7] ori născociri, cu care alţii vă împuie mintea, ci vă spun ceea ce mi-a fost dat să văd cu ochii.

S-a întâmplat, iată că au trecut şapte ani[8] de-atunci, că, singur pe câmp, ca ţăranul, pornisem în căutare de aventuri; eram îmbrăcat în armură, aşa cum se cuvine a fi un cavaler. Am găsit un drum la dreapta, printr-o pădure încâlcită; calea îmi era potrivnică, plină de spini şi mărăcini. Cu mult necaz şi după mare osteneală, îmi urmai totuşi calea.

Mersei astfel aproape ziua întreagă prin pădurea Broceliande[9], până ce îi străbătui desişul. Răzbii din codru în câmpie când, la vreo jumătate de leghe galeză, nu cred că era mai mare depărtarea, zării nişte metereze. Grăbii pasul într-acolo şi văzui în curând castelul şi şanţul cu apă, adânc şi lat, care-l împrejmuia. Pe pod, la intrarea în fort, se ţinea drept stăpânul acelor locuri, având pe pumn un erete de vânătoare care îşi lepădase penele[10].

Nici nu mă apropiasem bine, când el îmi ieşi în întâmpinare; apucându-mi cu o mână scara de la şa, mă invită să cobor. Ceea ce şi făcui, deoarece aveam nevoie de adăpost peste noapte. Bunul om tot repeta pe nerăsuflate să fie binecuvântată calea care mă adusese până în ţinutul acela. Intre timp, intrarăm în curtea castelului, trecând peste pod. În mijlocul curţii vavasorului[11] deie-i Domnul bucurie şi cinstire, aşa cum mi-a acordat şi el în noaptea aceea – atârna un talger făurit din aramă. În el, cu un ciocan agăţat de un mic stâlp, bătu vavasorul trei lovituri.

Cei care stăteau în încăperile de sus, auzind vocea şi chemarea stăpânului, coborâră cu toţii din casă şi ieşiră în curte. Câţiva se îngrijiră de calul meu, pe care îl mai ţinea de scară vavasorul. Băgai de seamă că spre mine se îndrepta o fecioară frumoasă şi

curtenitoare. Privirea-mi întârzie asupră-i: era înaltă, gingaşă şi dreaptă. Îndemânatică, ea mă dezarmă după toate regulile. Îmi puse apoi pe umeri o pelerină scurtă, dintr-o stofă scumpă, de culoarea păunului, şi căptuşită cu blană de veveriţă.

Toţi oamenii se retrăseseră între timp; nimeni nu rămase cu noi doi, lucru de care eram foarte mulţumit: nici nu doream să mai am pe cineva în apropiere. Ne-am dus să stăm în cea mai frumoasă pajişte care se poate închipui, închisă cu zid de jur împrejur. Fata era gătită, cu vorbire şi educaţie aleasă, cu asemenea înfăţişare şi cu o astfel de fire, încât mă simţeam foarte fericit alături de ea şi n-aş fi vrut s-o părăsesc niciodată. Însă căderea nopţii îmi aduse odată cu ea mâhnirea; părintele fetei veni să ne caute pentru că era tocmai vremea cinei. N-a fost chip să-mi prelungesc şederea şi trebui să-i fac pe plac vavasorului.

Despre cină, vă voi spune pe scurt, că a fost după gustul inimii de îndată ce tânăra fată se aşeză în faţa mea. După masă, bunul om îmi spuse că nici nu mai ştia de cât timp găzduia cavaleri rătăcitori în căutare de aventuri; trăseseră o mulţime la castelul lui. Mă rugă apoi să trec la întoarcere pe la el, drept mulţumire, de îmi va fi cu putinţă. „Bucuros, messire!“, îi spusei, căci ar fi fost necinstit să-l refuz. Aş fi dat într-adevăr dovadă de nerecunoştinţă dacă nu i-aş fi împlinit cumva voia.

Am fost astfel găzduit cum nu se putea mai bine; calul mi-a fost înşeuat de cum au mijit zorile. Stăruisem de cu seară asupra acestui fapt, iar ruga, după cum vedeţi, mi-a fost îndeplinită. Am încredinţat pe gazda mea şi pe scumpa lui fiică Sfântului Duh, apoi am cerut îngăduinţă de plecare. Am pornit la drum îndată ce mi-a fost cu putinţă.

Nu mă îndepărtasem prea mult de castel, când dădui într-un câmp defrişat peste nişte tauri sălbatici pripăşiţi prin locurile acelea şi care se luptau amarnic între ei; stârneau zarvă şi se izbeau cu asemenea furie, încât eu, vă spun drept, mă trăsei înapoi. Nu-i pe lume animal mai mândru şi trufaş decât taurul. Un

flăcău negricios, cu înfăţişare de maur, mare şi hidos peste măsură – era o fiinţă atât de urâtă încât nu găsesc cuvinte s-o înfăţişez – şedea pe o buturugă, ţinând în mână un ciomag. Mă apropiai de el: avea ţeasta mai mare decât orice gloabă sau animal, părul încâlcit, păroasă fruntea şi ceva mai lată de două palme; urechi păroase şi mari cât cele de elefant; sprâncene stufoase, faţa turtită, ochi de cucuvea, nas de pisică, gură crăpată ca de lup, dinţi de porc mistreţ, cafenii şi ascuţiţi, barbă neagră, mustaţă răsucită, bărbia lipită de coşul pieptului, spinare lungă, strâmbă şi cocoşată. Se sprijinea în bâtă, îmbrăcat în veşminte ciudate, făcute nu din lână sau în, ei din două piei de taur sau de bou, jupuite de curând şi atârnate de gât.

De cum zări că mă apropii, arătarea sări în picioare. N-am înţeles dacă vroia să mi se împotrivească au ba, dar m-am pregătit de apărare când o văzui înălţându-se, proptindu-se pe picioare şi ţinându-se nemişcată, căţărată pe un trunchi şi înaltă de vreo şaptesprezece picioare. Mă privea ţintă şi nu sufla o vorbă, asemenea unei fiare. Gândii că-i lipsită de raţiune şi că nu ştie să vorbească. Îmi făcui totuşi curaj şi îi spusei:

— Hei, ia spune-mi, ce fel de arătare eşti?

— Sunt un om, îmi răspunse.

— Ce fel de om?

— Aşa cum mă vezi. N-am fost altfel nicicând.

— Ce faci pe-aici?

— Ia, stau de păzesc dobitoacele astea în pădure.

— Le păzeşti? Pot să jur pe Sfântul Petru de la Roma că astea n-au văzut încă vreun om. Nu cred că poate fi păzită o fiară sălbatică pe câmp sau în desişuri, şi nici în vreun alt loc, decât doar dacă e legată sau împrejmuită.

— Eu le păzesc pe-acestea şi le mân, ca să nu iasă vreodată din crângul ăsta.

— Cum reuşeşti? Spune-mi adevărul!

— Apăi nu-i una să îndrăznească a se mişca de cum mă simte prin apropiere. Când prind câte una, o apuc strâns cu mâinile de coarne, încât toate celelalte

tremură de spaimă şi se adună în jurul meu ca şi cum ar cere îndurare. Nimeni pe lume nu ar putea avea încredere în ele, în afară de mine; dacă un străin ar intra între ele, ar fi ucis pe loc. Eu mi-s seniorul fiarelor. Dar tu, spune-mi, ce fel de om eşti şi ce cauţi pe-aceste coclauri?

— Eu sunt, după cum vezi, un cavaler care caută ce nu poate găsi; am cercetat îndelung şi n-am aflat nimic.

— Dar ce-ai vrea să găseşti?

— Caut aventuri pentru a-mi încerca vitejia şi curajul. Dă-mi un sfat, dacă ai ştire, de vreo aventură minunată.

— Nici vorbă de-aşa ceva pe-aici, zise el. Nu ştiu nimic despre aventuri şi nici n-am auzit vreodată vorbindu-se despre aşa ceva. Dar dacă ai vrea să mergi aici aproape, până la o fântână, socot că nu-ţi va fi întoarcerea uşoară, de vei face ce e de făcut. La doi paşi de-aici vei găsi îndată o cărare care duce până acolo. Dreaptă-i calea, dacă ţi-i voia să păşeşti voiniceşte; dar nu-i greu să te abaţi de la ea, căci mai sunt încă multe alte drumuri. Curând vei vedea fântână care clocoteşte, deşi apa este mai rece decât marmura. Cel mai frumos copac pe care l-a făurit vreodată Natura o învăluie cu umbra lui. Frunza acestuia durează peste an, nu-i cade nici seara nici dimineaţa. De el atârnă o găleată de fier, la capătul unui lanţ lung ce-ajunge până la apa din fântână. Se află lângă fântână o lespede anume, pe care o vei vedea negreşit; nu ştiu să-ţi spun ce fel este, căci n-am mai văzut vreodată din acestea. De partea cealaltă este o capelă mică, dar foarte frumoasă. Dacă vei lua apă cu găleata şi o vei arunca pe lespedea de piatră, vei stârni atunci o asemenea furtună, încât nu va mai rămânea în pădure fiară sălbatică, cerb, căprioară ori porc mistreţ; chiar şi păsările îşi vor lua zborul. Vei vedea arbori smulşi din rădăcini; vei stârni trăsnete cumplite, ploaie, tunete şi fulgere. Dacă vei fi în stare să pleci de-acolo fără alte neajunsuri, vei putea să te socoţi desigur cel mai norocos dintre cavaleri.

***

M-AM DESPĂRŢIT DE FLĂCĂU DUPA CE EL ÎMI ARĂTĂ CALEA. Trecuse de ceasul al treilea al zilei şi se apropia amiaza când zării copacul şi capela.

Pot spune fără şovăire că arborele acela era cel mai frumos pin[12] care se înălţase vreodată pe pământ. Coroana îi era atât de deasă, încât cred că nu-i ajungea la poale nicio picătură de apă, oricât ar fi fost ploile de mari. Văzui găleata atârnând de pin, făurită dintr-un aur mai fin decât s-ar fi putut găsi vreodată de vânzare la vreun târg. Cât despre fântână, ea clocotea, vă rog să mă credeţi, de parcă ar fi fiert apa pe cărbuni încinşi.

Lespedea era din smarald, de forma unei vaze; pe pereţii ei se găseau patru rubine, mai strălucitoare şi mai roşii decât soarele înălţându-se la răsărit. Credeţi-mă, totul era atât de deosebit, încât nu am nevoie să exagerez câtuşi de puţin. Dorind să văd însă minunea cu stârnirea vijeliei[13], am procedat ca un nebun, lucru de care mă căiesc amarnic şi astăzi.

Mă apropiai de lespedea cioplită şi aruncai pe ea apă din fântână. Mă tem, însă, că am vărsat prea multă apă: cerul îl văzui dintr-odată despicându-se şi umplându-mi ochii cu fulgere din toate cele patru zări. Norii se îngrămădiră în dezordine şi mă năpădiră cu ploaie, grindină şi zăpadă. Vremea se îndârjise aprig; de nenumărate ori am crezut că îmi voi da duhul din cauza copacilor dezrădăcinaţi şi a trăsnetelor care cădeau în jurul meu. Am stat cu inima strânsă până ce s-a potolit urgia. Dumnezeu, însă, m-a întărit, iar vijelia nu dură prea mult. Vânturile se liniştiră; când celui de sus nu-i place, nici măcar vântul nu cutează să mai sufle. Când văzui, în sfârşit, văzduhul curat şi limpede, nu-mi mai veneam în fire de bucurie. Însă bucuria, de ţi-e dat s-o cunoşti, te face să uiţi de marile necazuri. De cum s-a luminat cerul, s-au adunat atâtea păsări în copac, încât toate ramurile erau pline de ele; nu mint, creadă-mă cine-o vrea! Pinul era acum şi mai falnic. Toate păsările cântau, iar acordul lor era desăvârşit[14];

fiecare cânta pe limba sa, ceea ce cânta una nu puteai auzi la cea de-alături.

M-am desfătat cu bucuria lor şi am ascultat până ce slujba şi-o făcură pe deplin. Niciodată până atunci nu trăisem o bucurie atât die curată; nu cred că este cu putinţă ca vreun om să asculte o asemenea muzică dacă
nu se duce în ţinutul acela. Atât de mult mi-a plăcut, încât şi astăzi mă mustru şi mă socot nebun de-a fi întârziat prin locurile acelea.

Am rămas acolo până ce am auzit apropiindu-se nişte cavaleri, după câte mi-am dat seama. Am socotit eu că trebuia să tot fie vreo zece la număr, atâta zarvă făcea singurul cavaler care se îndrepta ţintă spre mine. Gând l-am văzut, mi-am tras calul lângă mine şi n-am întârziat să urc în şa. Mânat de gândul cel rău, cavalerul se apropia mai iute decât o pasăre de pradă şi mai trufaş la înfăţişare decât leul. Îmi strigă de departe, sfidându-mă:

— Ei, cavalere, mi-ai adus fără motiv ruşine şi ocară! S-ar fi cuvenit să mă chemi la luptă, dacă se afla ceartă între noi, sau măcar să vii să ceri dreptate, mai înainte de a mă împunge cu război. De voi fi în stare, messire, voi întoarce asupra voastră răni şi paguba ce mi le-ai adus, şi care se văd cât de colo. Mă uit în jur şi-mi văd pădurea doborâtă la pământ. Trebuie să se plângă cel lovit: mă plâng acum, şi pe bună dreptate, precum că m-ai gonit din casă cu trăsnete şi ploaie. Ai abătut nenorocirea asupra mea; blestemat fie cel căruia îi este acest lucru pe plac! Mi-ai lovit pădurea şi castelul; n-aş fi crezut vreodată să am nevoie de ziduri şi de soldaţi. De unde se vede că omul nu e sigur nici într-o fortăreaţă de piatră. Află, însă, că din partea mea nu vei avea acum nici pace nici răgaz!

După aceste cuvinte ne-am înfruntat, ţinând strâns scutul cu care ne acopeream fiecare trupul. Cavalerul avea un cal bun şi lancea solidă; fără îndoială că era cu un cap mai înalt decât mine. Sorţii de izbândă nu erau de partea mea: eu eram mai scund decât duşmanul meu, iar calu-mi era mai vlăguit decât al

său. Vă spun adevărul curat, ca să mă spăl de ocară. Nu m-am cruţat, însă, şi i-am dat o lovitură cât am putut de crâncenă. Încordându-mă tot, îi atinsei partea de sus a scutului, dar lancea îmi zbură în bucăţi.

Lancea duşmanului meu rămase întreagă; nu era de loc uşoară, dimpotrivă, cred că atârna mai greu decât lancea oricărui cavaler; niciodată nu văzusem vreuna atât de mare. Cavalerul mă lovi atât de crunt, încât căzui de pe caii; străinul mă lăsă apoi ruşinat şi neputincios zăcând la pământ, îndepărtându-se fără a mă învrednici măcar cu privirea. Îmi luă calul şi mă părăsi, pierzându-se în bungeturi.

Neştiind ce era de făcut, am rămas mâniat şi cufundat în negre gânduri. M-am tras puţin lângă fântână să mă odihnesc. Nu îndrăznii să-l urmăresc pe cavaler, de teamă să nu săvârşesc vreo altă nesăbuinţă, aşa că nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu adversarul meu.

În cele din urmă îmi recăpătai voinţa. Hotărâi să-îmi ţin cuvântul dat gazdei mele de peste noapte; speram să-mi vin în fire cu ajutorul său.

Zis şi făcut. Îmi lăsai armele Ia pământ ca să-mi fie mersul mai uşor, întorcându-mă, astfel, cuprins de ruşine.

Când am ajuns spre noapte la castel, îl găsii pe bunul om tot atât de bucuros de oaspeţi şi de curtenitor precum fusese şi întâia oară. Niciodată nu zării vreun semn, nici la el, nici la fiica sa, cum că m-ar întâmpina cu mai puţină bucurie şi mi-ar acorda mai puţină onoare decât cu o noapte în urmă. Dimpotrivă, întrecându-se în a-mi aduce cinstire, îmi povestiră amândoi că, din câte îşi aminteau sau auziseră vorbindu-se, niciun om nu revenise vreodată de unde fusesem eu. Toţi îşi pierduseră viaţa ori zăceau prizonieri. Cât despre mine, cum m-am dus, tot aşa m-am şi întors, deşi de-atunci mintea nu mi-e chiar de tot întreagă. Iată că v-am dezvăluit acum ca un prost această întâmplare de necrezut şi pe care nu aveam niciodată de gând să o mărturisesc cuiva!

***

— PE ONOAREA MEA, ZISE MESSIRE YVAIN, EŞTI VARUL MEU bun şi ar trebui să-ţi fiu tare drag; însă pot spune de-acum la toată lumea că eşti nebun de mi-ai ascuns atâta vreme această aventură! Dar dacă te-am socotit smintit, nu te supăra, rogu-te; căci dacă îmi va sta în puteri şi o să-mi găsesc vreme, voi merge neapărat să răzbun această umilinţă.

— Păcat că acum suntem după masă, zise Keu, care nu se putea stăpâni să tacă. Sunt mai multe vorbe într-o ulcică cu vin decât într-un butoi cu bere. Se zice că pisica beată ciută. După ospăţ îl omori pe şahul Noradin[15], fără să mişti un deget; ba te mai duci să-l răzbuni şi pe cavalerul de Forre[16]! Ţi-ai înşeuat oare calul? Ţi-ai pus armura de fier? Desfăşuratu-ţi-ai flamura de luptă? Ia, zi-mi, messire Yvain, vei pleca la drum în noaptea asta încă sau în zori? Spune-ne să ştim şi noi, mândre sire, când vei porni pe calea martiriului, să fim şi noi martori. Orice judecător sau armaş te va escorta bucuros. Şi te mai rog ca, orice s-ar întâmpla, să nu pleci fără a-ţi lua rămas bun de la noi. Totuşi, nu cumva să te urneşti la drum întins dacă la noapte ţi se va arăta vreun vis rău!

— Eşti atât de năbădăios, seniore Keu, întrebă regina, încât limba nu-şi mai găseşte astâmpăr? Să-ţi fie ruşine de vorbele amare ca fierea! Tot răul ţi se trage de la limba veninoasă; nu-i pui stavilă niciodată în a vorbi de rău. Eşti aşa de flecar încât viciul acesta te face să fii pretutindeni urât. Mai rău nici că poate gura să-ţi aducă! Află de la mine: aş învinui-o de trădare dacă mi-ar aparţine. Omul pe care nu-l poţi îndrepta ar trebui legat la mânăstire, înaintea altarului, aidoma celui stăpânit de diavol.

— Nu vă îngrijoraţi, doamnă, răspunse messire Yvain, puţin îmi pasă mie de batjocura lui! Aceasta este toată ştiinţa, puterea şi valoarea seniorului Keu. Nu-l vei găsi niciodată mut şi surd. Keu nu a procedat vreo-dată în alt fel. Înţelepciunea şi cortezia se pricep să dea răspuns vorbelor de ceară. O să vedeţi dacă mă laud; nu-mi arde acum de sfadă şi

nici să pornesc vreun lucru nesăbuit. Nu termină victorios lupta cel care loveşte primul, ci doar cel care răspunde la lovituri. Dar mai bine te sfădeşti cu un străin decât cu părtaşul tău. N-aş vrea să fiu ca un dulău de ogradă care se zbârleşte şi îşi arată colţii atunci când un alt câine mârâie la el!

***

CUM VORBEAU EI ASTFEL, IATĂ CA REGELE ARTHUR IEŞI DIN încăperea unde întârziase atât de mult, dormind până la acea oră târzie. Văzându-l, baronii toţi se ridicară în picioare ca să-l întâmpine. Poruncindu-le să se aşeze, el se duse lângă regină, îi repetă, cuvânt cu cuvânt, istoria lui Calogrenant, căci ea se pricepea să povestească bine şi frumos. După ce o ascultă cu plăcere, regele jură pe sufletul tatălui său Uterpendragon[17], pe acela al mamei sale şi pe al lui însuşi că se va duce să vadă fântâna cu pricina până nu vor trece două săptămâni; că va ajunge acolo în ajunul sărbătorii Sfântului Ioan Botezătorul; că va rămâne acolo peste noapte şi că îi va lua cu el pe toţi cei care vor voi să-l însoţească.

Întreaga curte se bucură nespus de hotărârea regelui, pentru că toţi baronii, ca şi toţi tinerii ce doreau să devină cavaleri, vroiau să fie de faţă. În loc, însă, să se bucure, messire Yvain se posomori: crezuse că va pleca singur într-acolo şi de aceea îl neliniştea intenţia regelui Arthur.

Yvain se întristase deoarece nu încăpea îndoială că seneşalul Keu va obţine lupta înaintea sa. Dacă o va cere el, nu-i va fi acordată. Sau poate chiar messire Gauvain o va solicita întâiul. Dacă unul din aceştia doi va revendica onoarea de a se bate, ea nu-i va fi refuzată. Nu-i va aştepta, însă, nicidecum; de ce-ar merge în compania lor? Dimpotrivă, va porni singur, după voia lui, sau spre biruinţă sau spre pieire. Fără a mai zăbovi la Carduel, va ajunge peste trei zile în Broceliande şi va întreba până ce va găsi cărarea strimtă, plină de mărăcini şi aducătoare de necazuri. Va trage la castelul din câmpie, unde va fi găzduit de amabila domniţă, atât de atrăgătoare şi de frumoasă. Îl va întâlni, împreună cu fiica lui, pe bătrânul

cavaler, care îşi ruina avutul, într-atât era de bun şi de primitor. Apoi, într-un luminiş, va da peste tauri şi peste namila de ţăran care îi păzea – mare, hidos, diform şi negru ca un fierar. Pe acesta îl va întreba de calea cea dreaptă. Va găsi apoi, de-i va fi dat, lespedea de piatră, fântâna, găleata, păsările din pin. Va aduce şi el ploaia şi vântul. Dar n-ar vrea să se laude dinainte cu toate acestea. Nimeni nu-i va cunoaşte hotărârea: până când nu va fi acoperit de batjocură sau de glorie, nu se va afla de această aventură.

***

MESSIRE YVAIN SE RETRASE DE LA CURTEA REGELUI ARTHUR, ferindu-se ca nu cumva să fie văzut de cineva. Singur, merse la locuinţa sa şi, găsindu-şi oamenii, le porunci să-i înşeueze calul. Chemă apoi pe unul din scutierii lui, omul său de taină.

— Haide, îi zise Yvain, urmează-mă afară din cetate şi adu-mi armele! Voi ieşi pe calul de paradă, la pas, pe poarta aceea. Ai grijă să nu întârzii! Am de bătut drum lung; să potcoveşti cu grijă calul meu de luptă şi să mi-l aduci, ajungându-mă din urmă, tu te vei întoarce cu calul de paradă. Şi îţi mai poruncesc neclintit să te păzeşti să dai vreo veste despre mine de te-o întreba cineva! Dacă vei vorbi, te voi scoate din inima mea!

— Seniore, răspunse scutierul, fiţi fără grijă; nimeni nu va afla vreodată ceva de la mine. Plecaţi liniştit, iar eu vă voi urma pe dată.

***

MESSIRE YVAIN HOTARÂSE SA RĂZBUNE, DE-I VA STA ÎN PUTERI, năpasta vărului său. Scutierul dădu fuga după arme şi după cal, apoi urcă în şa. Nu zăbovi prea mult timp, căci totul era bine rânduit: nu lipseau nici potcoavele nici toate cele. Călcă apoi pe urmele stăpânului său până ce îl zări aşteptându-l la o margine de drum, într-un loc mai ferit. Îi dădu harnaşamentul şi armele, apoi îl pregăti de drum.

Messire Yvain nu pierdu vremea; îndată ce se văzu înarmat, porni la drum. Zile în şir rătăci el prin văi şi munţi, străbătu codri de nepătruns, locuri ciudate şi sălbatice, nenumărate trecători viclene, înfruntă primejdii şi învinse multe piedici, până ce-ajunse neabătut la drumeagul întunecat şi plin de mărăcini. Se convinse atunci că era pe drumul bun şi că nu mai putea să se rătăcească. Îşi zise că oricare ar fi preţul ce-ar fi trebuit să-l plătească, nu se va abate din cale până când nu va vedea fântâna, copacul care-i ţine umbră, lespedea şi vijelia cu grindină şi ploaie, cu tunete şi vânt.

Pe timpul nopţii, găsi gazdă bună; vavasorul îl cinsti mai bine decât am putea povesti. Cât despre fiica lui, ea era de o sută de ori mai înţeleaptă şi mai frumoasă decât povestise Calogrenant. Cuvintele îmi lipsesc pentru a vă reda cum se cuvine distincţia fetei şi valoarea tatălui ei. Messire Yvain avu parte în noaptea aceea de aleasă găzduire. A doua zi porni pe pământurile despădurite şi curând întâlni taurii şi pe ţăranul care-i arătă drumul. Nu încetă a-şi face, însă, semnul crucii, tot minunându-se cum de potrivise Natura un lucru atât de neplăcut şi grosolan. Ajunse apoi la fântână şi văzu acolo tot ce i se povestise. Fără să se aşeze la umbră sau să întârzie vreo clipă, vărsă pe lespedea de smarald apa din găleată. Şi de astă diată se porni vânt şi grindină, aşa cum, de altfel, trebuia să fie. Însă de cum dădu Dumnezeu vreme frumoasă, păsările veniră pe crengile pinului şi începură să ciripească de bucurie, deasupra temutului izvor.

Bucuria nu dură însă mult timp; aprins de mânie mai tare decât focul, se arătă pe dată un cavaler care stârnea în juru-i mai mult vuiet decât boncăluitul cerbilor la o vânătoare. De cum se văzură, se îndreptară unul spre celălalt, dând semn că se urăsc de moarte.

Amândoi mânuiesc strâns şi avan lăncile; îşi dau aprige lovituri, încât scuturile ce le atârnă de gât sunt străpunse, zalele desprinse. Lăncile se frâng şi sar bucăţi în înalturi. Se hărţuiesc cu săbiile şi cu ele îşi

taie curelele de la scuturi. Pe-acestea le-au lovit din sus şi din jos, iar acum le atârnă în bucăţi care nici nu le mai acoperă, nici nu le mai apără trupul. Se lovesc cu fierul în piept, în braţe, pe umeri. Se cercetează amândoi îndârjiţi, dar nu se clintesc nici măcar un pas înapoi, nu lasă celuilalt o palmă de loc.

Nu se mai văzuseră cavaleri care să-şi dorească intr-atât unul celuilalt moartea. Nu-şi cruţă forţele, dându-şi lovituri cât mai crâncene. Coifurile se îndoaie şi crapă, zalele zbor, sângele şiruie. Armura fiecăruia nu preţuieşte acum mai mult decât o rasă de călugăr sfâşiată. Încearcă să se lovească în faţă cu vârful săbiilor şi e lucru de mirare cum mai durează încă o bătălie atât de mândră şi de aprigă. Amândoi luptătorii sunt, însă, atât de viteji, încât doar mort unul din ei va ceda. Caii nu erau răniţi, cavalerii înfruntându-se ca nişte adevăraţi viteji; luptătorii se ţineau în şa, fără să fi atins încă pământul cu piciorul. Bătălia era astfel şi mai frumoasă.

În cele din urmă messire Yvain sfărâmă coiful adversarului său. Din pricina loviturii, ameţit şi vlăguit, acesta se prăbuşi pe grumazul calului. Niciodată nu mai primise el o lovitură atât de amarnică: sabia îi pătrunsese în cap până la creier. Armura albă se coloră în roşu aprins. Durerea arzătoare mai că-i oprea inima de-a bate. Îşi dădu seama, şi nu greşi nicicum, că fusese rănit de moarte; nicio apărare nu-i mai era de folos. Înțelegând aceasta, se aşternu pe fugă, deşi sleit de puteri.

Podul cetăţii se coborî şi poarta i se deschise. Năvalnic, messire Yvain dădu pinteni calului cât putu, asemenea eretelui care, ivindu-se din înalturi, urmăreşte cocorul; se apropie de el, mai că l-a înhăţat, însă nu poate să-d atingă. Tot astfel şi messire Yvain îl urmări pe fugar de-aproape, cât pe ce să-l strângă în braţe, fără a-l putea însă lovi. Era atât de aproape de el, încât îl auzea gemând de durerea-i din trup.

Cavalerul fugea de mânca pământul, iar învingătorul se străduia să-l ajungă din urmă. Ar însemna că messire Yvain pierduse lupta dacă nu-l va

prinde pe duşman, ori mort ori viu. Îşi amintea de batjocura pe care i-o adusese seneşalul Keu. Nu va împlini făgăduiala făcută vărului său, nici nu va fi crezut în vreun fel, dacă nu va purta însemnele învingătorului.

Îl mână astfel pe învins până la poarta cetăţii, în care pătrunseră amândoi. Pe străzile pe care treceau în goană nu era nici ţipenie de om. Amândoi ajunseră printr-o ultimă sforţare până la poarta palatului. Poarta, deşi largă şi înaltă, avea tăiată în ea o intrare mai strimtă, astfel încât să nu poată pătrunde în palat doi oameni sau doi cai deodată. Era făcută în felul unei capcane de şoareci, asemenea cuţitului care pândeşte şobolanul venit să prade; tăişul e sus, gata să lovească şi să taie; fierul cade iute, oricât de uşor ar atinge cineva zăvorul.

Tot astfel, sub prag se aflau două curse care susţineau o poartă glisantă, din fier ascuţit. Îndată ce maşinăria era atinsă de ceva, poarta aluneca de sus şi reteza tot ce apuca. Drept la mijloc, trecerea era strimtă cât o potecă bătută.

Cavalerul rănit ţinea cuminte drumul drept, însă messire Yvain se izbi fără să cugete, în goana mare, încât se prinse în prag cu armătura şeii. Acesta i-a fost norocul: dacă ar mai fi înaintat, ar fi fost tăiat în două de poarta cea grea. Asemenea unei lucrări diavoleşti, poarta de fier coborî ca un fulger; ea nu reteză, însă, decât calul. Atotputernicul nu îngădui să i se întâmple ceva seniorului Yvain, doar atât cât îi atinse puţin spatele şi îi tăie pintenii până aproape de călcâi. Yvain căzu la pământ îngheţat de spaimă; cavalerul rănit de moarte reuşi să fugă în felul pe care o să vi-l povestesc îndată. În spate mai era o poartă asemenea celei de la intrare; el se strecură iute pe-acolo, iar după trecerea lui poarta căzu în acelaşi mod. Astfel a fost prins messire Yvain în capcană.

***

RĂMAS SINGUR ÎN ÎNCHISOARE, CAVALERUL PRIVI CU NELINIŞTE În jur: tavanul era ţintuit în cuie aurite, pereţii erau acoperiţi

cu picturi în culori scumpe. Nimic, însă, nu-l apăsa mai greu decât gândul că duşmanul său fugise.

Pe când se zbătea astfel, auzi deschizându-se într-un zid o uşă strimtă. Dintr-o încăpere alăturată apăru o domnişoară foarte frumoasă, care trase uşa după ea. Nu era însoţită de nimeni şi nu mică-i fu mirarea la început când dădu acolo peste messire Yvain.

— Cavalere, zise ea, tare mă tem că nu sunteţi binevenit la noi. Dacă vă va vedea cineva, veţi fi rupt în bucăţi. Seniorul meu este rănit de moarte şi ştiu bine că voi l-aţi ucis. Doamna mea este răpusă de doliu şi oamenii ei jelesc în preajmă, încât mai că nu-şi iau singuri viaţa. Durerea lor este acum nemărginită, şi nu sunt în stare să se înţeleagă între ei dacă vă vor tăia cu săbiile sau vă vor spânzura. Nu le va fi greu să vă ucidă atunci când vor veni să vă prindă.

— De mă va ajuta Domnul, răspunse messire Yvain, nu mă vor putea ucide, şi nici eu nu mă voi da prins vreodată.

— Aveţi dreptate, răspunse fata, de aceea îmi voi pune toată ştiinţa mea în serviciul vostru. Cel care se teme nu poate fi de neam ales. Cred că sunteţi un nobil cavaler, pentru că nu vă văd deloc înspăimântat. Să ştiţi că vă voi sluji cu cinste cât îmi va sta în puteri. Şi voi m-aţi ajutat odinioară. Odată doamna mea m-a trimis la curtea regelui Arthur cu un mesaj. Poate că nu aveam destulă minte şi nu eram prea potrivită pentru o asemenea împrejurare, cum ar fi trebuit să fie o fecioară de neam; nu s-a găsit niciun cavaler care să-mi adreseze cuvântul, în afară de voi, messire, aici de faţă. Aţi fost singurul care m-aţi onorat şi servit; de aceea vă aduc adâncă mulţumire. Vă voi răsplăti acum pentru onoarea ce mi-aţi adus-o atunci. Ştiu care vă este numele, pentru că v-am recunoscut îndată: vă numiţi messire Yvain şi sunteţi fiul regelui Urien. Vă încredinţez că niciodată nu veţi fi prins sau umilit. Luaţi acum acest inel al meu şi să mi-l înapoiaţi, rogu-vă, după ce veţi fi liber.

Îi înmână atunci un inel, spunându-i că el avea darul de a te face nevăzut, tot aşa cum scoarţa copacului acoperă tulpina. Nu trebuia decât să-l pună în deget, cu piatra întoarsă în palmă, şi nu mai avea apoi a se teme de cineva. Niciun om nu ar mai fi putut să-l vadă, oricât şi-ar fi deschis ochii.

Acestea fiind spuse, fata îl duse pe seniorul Yvain să se întindă pe un pat acoperit cu o cuvertură atât de preţioasă, că nici ducele Austriei nu avea una la fel. Îi zise apoi că se duce după mâncare, ceea ce messire Yvain acceptă bucuros. Domnişoara fugi iute în odaia sa, revenind pe dată cu un clapon fript, cu o faţă de masă, cu vin de viţă bună într-o stacană şi cu o cupă albă; ea puse toate acestea înaintea cavalerului. Astfel, messire Yvain, căruia foamea îi dădea ghes, se ospătă pe săturate.

***

YVAIN NU TERMINA BINE MASA CA ŞI AUZI LARMA CAVALERILOR care îl căutau; aceştia voiau să-l răzbune pe seniorul lor, întins deja în sicriu. Zise-atunci fecioara seniorului Yvain:

— Bunul meu prieten, auziţi-i acum pe cei care vă caută cum îşi strigă durerea. Să nu vă mişcaţi pentru nimic în lume, oricine ar intra şi ieşi din această încăpere. Nu vă vor găsi dacă nu veţi părăsi locul acesta. Sala se va umple de o mulţime îndurerată şi furioasă, convinsă că vă va prinde; tot pe-aici îl vor purta, cred, şi pe stăpânul lor mort, înainte de a-l coborî în mormânt. Vor începe să vă caute cu toţii, chiar pe sub bănci şi pe sub pat. Va fi lucru hazliu pentru omul care nu se teme să vadă toată această mulţime oarbă. Vor fi cu toţii orbi, descumpăniţi şi înşelaţi şi vor turba de furie. Nu mai am acum ce vă spune şi nici nu îndrăznesc să mai întârzii. Li mulţumesc Domnului pentru că mi-a dat puterea să vă fiu de ajutor; îmi doream de multă vreme acest lucru.

Se trase apoi din cale; şi abia dispăru, că mulţimea pătrunse în sală pe ambele uşi, agitând săbii şi bâte. Era mulţime mare şi îngrămădeală de oameni ticăloşi şi mânioşi. De cum au văzut în faţa porţii calul tăiat

pe jumătate, au fost siguri că vor da acolo de cel pe care îl căutau să-l ucidă. Traseră în sus porţile de fier, datorită cărora pieriseră până atunci mulţi cavaleri. N-au aşteptat să fie ridicate de-a binelea, năpustindu-se cu toţii deodată şi împiedicându-se în prag de cealaltă jumătate a calului. Dar niciunul dintre ei nu avea ochi să-l vadă pe messire Yvain, pe care toţi l-ar fi ucis cu deosebită plăcere. Între timp, acesta îi privea mâniindu-se, turbând de furie şi ieşindu-şi din minţi.

— Ce să însemne asta? se întrebau unii pe alţii. Nu sunt aici nici uşi nici ferestre prin care ar putea să se strecoare cineva. N-ai putea ieşi decât dacă ai fi pasăre înaripată, veveriţă, nevăstuică ori alt animal de felul acesta. Ferestrele au gratii, iar uşile s-au ferecat de cum stăpânul nostru a trecut de ele. Mort sau viu, duşmanul este aici, n-avea cum să plece. Mai mult de jumătate din şa este înăuntru; numai din călăreţ nu vedem nimic, în afară doar de pintenii retezaţi care i-au căzut de la picioare. Să-l căutăm bine, prin toate colţurile, şi să ne lăsăm de poveşti! Trebuie să fie aici, de nu cumva l-au luat diavolii, ori suntem vrăjiţi cu toţii.

Şi astfel, înfierbântaţi de ură, îl căutau cu toţii în sală, lovind în pereţi, în paturi şi în bănci. Nu loviră însă patul pe care era messire Yvain întins, aşa că acesta n-a fost nici atins, nici rănit. Loveau însă mânioşi în stânga şi-n dreapta, stârnind zarvă mare cu ciomegele lor, asemenea orbilor care caută pe pipăite cine ştie ce lucru.

În timp ce scotoceau ei peste tot, sub paturi, şi pe sub bănci, intră în salon una din cele mai frumoase doamne pe care le poate vedea fiinţa omenească. Niciun cuvânt nu ieşea de pe buzele acestei minunate făpturi. Durerea care o frământa era atât de vie, încât puţin lipsea să nu-şi pună capăt zilelor. Strigă deodată că nu mai putea s-o îndure, apoi căzu fără suflare la pământ; iar când se ridică, asemenea unei femei care şi-a pierdut minţile, începu să-şi smulgă părul şi să-şi sfâşie îmbrăcămintea. Îşi pierdea judecata la fiecare pas şi nimic pe lume nu puteai s-o

mângâie de moartea seniorului său, pe care îl vedea purtat înaintea ei întins în sicriu. De aceea se şi căina cu voce sfâşietoare. Calea o deschideau crucifixul, vasul cu apă sfinţită şi luminările; urmau nişte maici de la o mânăstire, cu cărţile de liturghie şi cu cădelniţa. Veneau apoi preoţii, silindu-se să dea iertarea către care tindea bietul suflet.

***

MESSIRE YVAIN TREBUI SA ASCULTE STRIGATELE ŞI SA VADĂ toată jalea pentru care nici n-am putea găsi cuvinte ca s-o descriem. Dar în timp ce trecea cortegiul, în jurul sicriului se iscă deodată o mare tulburare; sânge cald, limpede şi roşu ţâşnise din rana cavalerului mort. Era dovada clară că cel care pornise lupta şi-l lovise de moarte se găsea pe-aproape. Porniră din nou în căutarea lui, întorcând şi răvăşind totul, până ce s-au făcut lac de sudoare, înfricoşându-se de picăturile roşii de sânge ivite din răni. Loviră în dreapta şi în stânga cu săbii şi ciomege, însă messire Yvain nu se clinti din locul unde stătea întins. Iar oamenii îşi ieşiseră din minţi datorită rănilor care sângerau, pentru că nu-şi puteau explica întâmplarea. Nu mai ştiau ce să facă. Fiecare zicea:

— Trebuie să fie printre noi cel care l-a ucis, deşi nu-l putem vedea; e lucru de mirare şi vrăjitorie!

Din această cauză doamna era şi mai îndurerată şi striga către cer ca ieşită din minţi:

— Oh, Doamne! Unde să-l găsim pe ucigaş, pe trădător, pe cel care-a ucis pe bunul meu senior, pe cel mai bun dintre cei buni? Vei greşi, Doamne, dacă-l vei lăsa să scape cu viaţă! Ţie îţi aduc toate dojenile, căci Tu nu îngădui să fie văzut! Nu mai e nimeni în stare de atâta nedreptate câtă îmi aduci Tu mie, pentru că mi-ai luat până şi putinţa de a-l vedea pe cel ce se află lângă mine. Nu-l văd pentru că sunt sigură că între noi s-a aşezat vreo fantomă sau chiar poate diavolul. Unde s-a ascuns laşul? Căci nu poate fi decât laş dacă nu îndrăzneşte să se înfăţişeze. Ei, duh laş ce eşti! De ce ţi-e teamă de mine, când te-ai arătat atât de cutezător faţă de seniorul meu? Fiinţă

netrebnică şi neîmplinită, cum de nu te am eu acum în puterea mea! Cum ai fost în stare să-i iei viaţa soţului meu, dacă n-ai lucrat ca un mişel? Nu s-ar fi lăsat el ucis dacă ar fi putut să te vadă. În lume n-avea seamăn şi nici nu au mai fost vreodată cavaleri ca el. Dacă ai fi fost muritor de rând, n-ai fi îndrăznit să-l atingi; nimeni nu era capabil de atâta cutezanţă!

***

ASTFEL SE ZBATEA FEMEIA ŞI SE DĂDEA DE CEASUL MORŢII. Oamenii se îndurerau alături de ea şi nu se pomenise jale mai mare. După aceea l-au luat pe seniorul mort pe braţe, purtându-l spre groapă. Istoviţi apoi de cât scotociseră prin toate ungherele, şi furioşi că nu-l puteau găsi pe străin, încetară să-l mai caute. Călugăriţele şi preotul terminând slujba de îngropăciune, cu toţii părăsiră biserica şi se duseră la mormânt.

Pe fecioara de care v-am vorbit o mânau, însă, alte griji; ea nu-l uitase pe seniorul Yvain. Se întoarse la el în grabă şi îi zise:

— O, mândre sire, cu oaste multă s-au repezit asupra voastră oamenii aceştia! Au răvăşit totul mai amănunţit decât ar scotoci desişul un prepelicar în căutare de potârnichi. Fără îndoială, teama v-a cuprins.

— Pe onoarea mea, adevărat grăieşti! N-am crezut vreodată c-am să mă tem astfel. Dacă s-ar afla, însă, vreo deschizătură sau fereastră, aş dori să privesc şi eu cortegiul şi înmormântarea.

Nu-i era însă lui mintea la mort şi la procesiune. Ce n-ar fi dat să-i ştie pierduţi pe toţi vasalii cavalerului! întrebase aceasta doar pentru a putea privi în voie la stăpâna castelului. Domniţa îl conduse până la o ferestruică; era fericită că-i răsplătea serviciul pe care i-l adusese odinioară cavalerul. De la fereastra aceea, messire Yvain o văzu pe frumoasa doamnă şi îi ascultă plânsul:

— Dumnezeu să-ţi odihnească sufletul în pace, mândre sire, pentru că niciodată, după ştiinţa mea, n-a existat cavaler în şa asemeni ţie. N-a fost om pe lume, iubitul meu senior, care să te întreacă în onoare

şi cortezie. Generozitatea era soarta voastră, iar curajul prietenul vostru. Fie-ţi primit sufletul de sfinţii din ceruri, dulcele meu senior!

Apoi începu a se lovi şi a-şi sfâşia hainele şi tot ce-i cădea sub mâini Messire Yvain se stăpâni cu multă trudă să nu dea fuga pentru a-i ţine mâinile. Domniţa îl imploră, îi porunci nespus de blând, să se ferească de a face asemenea lucru nesăbuit.

— Sunteţi aici la loc sigur! Să nu ieşiţi de-aici pentru nimic în lume, atâta timp cât durerea ei nu s-a liniştit şi oamenii n-au plecat încă. Se vor împrăştia îndată. Dacă veţi urma sfaturile mele, veţi izbuti. Puteţi rămâne aici, privind la oamenii care se perindă înăuntru sau pe-afară ori la cei care trec pe drum. Nu va fi vreunul care să vă poată vedea Feriţi-vă însă de-a spune vreo vorbă şi totul se va termina cu bine Chiar dacă vă va trece prin cap vreo nebunie, păziţi-vă s-o aduceţi la îndeplinire! Omul înţelept înlătură de la sine gândurile necugetate şi înfăptuieşte, dacă poate, numai pe cele bune. Staţi acum de-o parte, ci nu cumva să vă puneţi capul în primejdie, pentru că nu vor accepta răscumpărare. Fiţi plin de grijă şi luaţi aminte la sfatul meu! Rămâneţi aici liniştit până la întoarcerea mea, pentru că eu nu pot să mai zăbovesc. Dacă aş întârzia mai mult, aş fi bănuită de rea credinţă, fiindcă n-am fost văzută cu ceilalţi în mulţime.

***

ACESTEA FIIND ZISE, DOMNIŢA PLECĂ ŞI-L LĂSĂ SINGUR PE cavalerul care nu ştia ce să mai facă. Văzând cum era îngropat duşmanul său, îl cuprinse necazul că nu putuse lua de la el niciun lucru care să aducă dovada clară că l-a învins şi omorât în luptă. Dacă nu va avea o dovadă a acestei victorii, va fi dat de ruşine, atât de rău şi perfid era seneşalul Keu; plin de venin, niciodată nu-i va da pace, batjocorindu-l fără milă, aşa cum făcuse deunăzi. Iată însă că noul Amor, hoinărind ca de obicei prin ţinuturile sale, îşi culese prada, învăluindu-l cu dulceaţa şi cu razele-i de miere. Potrivnica doamnă îi răpise inima şi iată-l pe Yvain

îndrăgind fiinţa care îl ura de moarte. Astfel fu răzbunată prinţesa, deşi încă nu ştia nimic de moartea soţului ei. Această răzbunare era însă mai grozavă decât aceea pe care s-ar fi priceput ea s-o urzească: Amor însuşi o uneltise, pândind fără ca cineva să-l simtă, până ce ajunse să-l lovească pe cavaler drept în inimă.

Lovitura lui Amor era mai dureroasă decât cea de lance sau de sabie. Căci rana de sabie se vindecă repede îndată ce o îngrijeşte doctorul, în timp ce rana din iubire se înrăutăţeşte cu cât medicul este mai aproape de ea. Messire Yvain purta o rană de care nu avea să se vindece nicicând. Iubirea i se dăruise toată. Amor se întorsese din ţinuturile unde întârziase până atunci. Nu voia să fie primit de nimeni în afară de seniorul Yvain. Se retrăsese din toate locurile rele pentru ca să-i aparţină numai lui. Este de necrezut cum sălăşluieşte Amor în cele * mai nepotrivite locuri ca şi cum acestea ar fi cele mai bune din lume. Dar de astă dată nimerise bine! Urma să fie bine primit şi şederea să-i fie plăcută. Aşa ar fi trebuit Amor, care este o fiinţă atât de minunată, să se poarte întotdeauna. Nu este oare uimitor că el îndrăzneşte să descindă şi în locuri nepotrivite? Amor seamănă cu cel care îşi răspândeşte balsamul în praf şi cenuşă, urăşte onoarea, îndrăgeşte oprobiul, înmoaie funinginea şi amestecă zahărul cu mierea. De data aceasta, însă, Amor se oprise într-un loc de onoare, şi nimeni n-avea să-i mai reproşeze ceva.

***

DUPA ÎNMORMÂNTARE, FIECARE SE ÎNDREPTA ÎNCOTRO Îl ERA voia. Nici preotul, nici slujitori, nici cavaleri ori doamne nu mai rămaseră prin apropiere. Singură stăpâna întârzie neputându-şi stăvili durerea; se strângea de piept, ori îşi răsucea mâinile sau îşi lovea palmele tot citind psalmi dintr-o carte împodobită cu litere de aur.

Messire Yvain se afla încă la fereastră şi o privea. Cu cât se lăsa în voia dorinţei, cu atât o îndrăgea mai mult şi o găsea mai frumoasă. Ar fi vrut ca ea să înceteze plânsul şi citirea psalmilor şi să-i adreseze

lui cuvântul. Această pornire i-o sădise în inimă Amorul, care îl ţintuia la fereastră. Yvain ştia însă că dorinţa lui era zadarnică, deoarece nu-i venea să creadă că ea s-ar putea îndeplini vreodată. „Sunt nebun de-a binelea, pesemne, îşi zicea el, să vreau ceea ce nu voi avea vreodată. I-am rănit de moarte soţul; cum pot să cred acum că voi afla pace din parte-i? Pe onoarea mea, socot că mă urăşte în clipa asta mai mult decât orice pe lume, şi pe bună dreptate! În clipa aceasta, iată că am vorbit înţelept! O femeie are o mie de stări sufleteşti. Inima pe care e are acum se va schimba poate, şi fără îndoială că se va schimba; nebun eram când n-aveam nicio speranţă. Nu se poate ca cel de sus să n-o schimbe cu timpul. Dea Domnul să fiu în puterea ei, îndată ce iubirea o va vrea. Cel pe care nu-l favorizează iubirea, după ce ea i s-a arătat este un mişel şi un trădător; aceluia nu i se cuvin – luaţi aminte – binele şi bucuria. De aceea nu-mi va fi sortit să pierd, de-o voi iubi pe cea care mă urăşte. Nu am de ce s-o urăsc, decât dacă mi-e în gând să trădez iubirea. Am îndrăgit fiinţa către care mă îndeamnă Amor, Această doamnă trebuie să mă considere într-adevăr prietenul său, pentru că o iubesc. Iar eu o socot duşman al meu, pentru că mă urăşte, şi aici nu se înşală: eu sunt doar cel care i-am ucis soţul. Să fiu, deci duşmanul ei? Nicidecum, ci prieten îi sunt. Niciodată n-am voit să iubesc într-atât pe cineva. Ce necaz îmi este când o văd smulgându-şi părul, pe care l-ai putea lua drept aur, atât e de strălucitor! Nu se voi opri oare lacrimile care-i cad din ochi? Toate acestea mă întristează nespus. Deşi ochii-i sunt izvor de lacrimi fără sfârşit, n-am mai văzut alţii atât de frumoşi. Mă îndurerează plânsu-i şi de nimic nu-mi este mai necaz decât că îşi urâţeşte faţa. Chipul nu i-a înşelat vreodată speranţele. Nu mi-a fost dat să văd vreun altul mai bine alcătuit, mai proaspăt şi mai colorat. Mi se sfâşie inima când o văd cum plânsul îi apasă pieptul. Nu întrevăd clipa când va înceta să-şi facă rău. Cristalul şi oglinda nu sunt mai clare ca pieptul ei. Doamne! De ce-i atât de nesăbuită şi de ce nu are

mai multă grijă de sine? De ce îşi frânge atâta mâinile şi îşi zgârie pieptul? Ar exista ceva mai desăvârşit pe lume de privit, dacă ea ar fi veselă? Chiar şi acum, când este atât de mâhnită. Pieptul ei este o adevărată minune. Adevăr zic, sunt gata să şi jur. Natura nu a putut niciodată depăşi într-atât măsura frumuseţii şi nici nu-i va fi dat să tindă aşa de sus. De unde-a izvorât atâta frumuseţe? Fără îndoială că însuşi Dumnezeu a făurit-o cu propria lui mână, ca să uimească Natura; dar oricât s-ar strădui, nu cred că ar reuşi să mai creeze vreodată asemenea frumuseţe perfectă!“

***

IATĂ, DECI, CARE ERAU GÂNDURILE LUI MESSIRE YVAIN DESPRE doamna care se sfârşea în acest timp de durere. Nu cred că se mai aflase vreodată un om captiv, în primejdie de a-şi pierde capul, şi care să se îndrăgostească atât de nebuneşte şi fără speranţă.

Yvain rămase la fereastră până când o văzu pe prinţesă retrăgându-se. Se coborâră apoi şi cele două porţi. Un altul decât el ar fi fost disperat, văzând cum i se taie calea către libertate, şi s-ar fi aşternut de îndată la lucru pentru a-şi deschide drum. Dar messire Yvain nu s-ar fi lăsat dus de-acolo chiar dacă porţile ar fi rămas deschise, sau chiar dacă doamna i-ar fi îngăduit plecarea, iertându-l de moartea soţului ei. Iubirea şi Ruşinea, care îl asaltaseră din două laturi, îl ţintuiesc acum pe loc. Dacă ar pleca, l-ar doborî ruşinea, pentru că niciun om n-ar crede că el a ieşit victorios. Pe de altă parte, dorinţa îi era atât de mare s-o mai zărească o dată pe frumoasa doamnă, încât puţin îi păsa de închisoarea în care se afla. Ar fi preferat să moară decât să plece.

Dar iată că apăru tânăra fată, gata să-i ţină companie, să-l consoleze şi să-i aducă orice ar fi dorit. Ea îl găsi pe cavaler căzut pe gânduri şi supt de iubirea care pusese stăpânire pe el.

— Messire Yvain, nu v-a fost oare astăzi soarta prea amară?

— Dimpotrivă, am fost foarte fericit.

— Cum aşa? Pentru Dumnezeu, adevărat vorbiţi? Cum puteţi fi fericit când mulţimea caută să vă ucidă? Poate vă doriţi singur moartea!

— O, n-ai grijă, dulce prietenă, nu-mi doresc moartea. Dimpotrivă, îmi place traiul pe care-l duc şi aş vrea ca el să nu aibă sfârşit.

— Să lăsăm vorba, făcu ea; căci am priceput ce vă ascunde spusa. Nu sunt nici proastă nici nebună să nu înţeleg unde vă fuge gândul. Veniţi chiar acum după mine! Voi aranja pe dată în aşa fel ca să vă adăpostesc în afara închisorii. Vă veţi găsi în siguranţă în noaptea aceasta chiar sau mâine, dacă vreţi. Urmaţi-mă acum, eu vă arăt drumul!

— Dar crede-mă, domniţă, nu am de gând să ies de-aici asemenea unui tâlhar. Voi pleca atunci când tot poporul se va găsi pe străzile cetăţii, cu mai multă cinste decât sub acoperământul nopţii.

Zicând acestea, messire Yvain o urmă pe fată în încăperea alăturată. Destoinica fată îl servi cu îndemânare, ascultând tot ceea ce îi mărturisea cavalerul. Când rămase singur, Yvain îşi aminti de cele ce-i spusese tinerei fete, precum că simţise o mare plăcere pentru cele văzute, în timp ce prin sală îl căutau oamenii care îl urau de moarte.

***

DOMNIŢA ERA ATÂT DE PREŢUITA DE STAPÂNA SA, ÎNCÂT NU SE temea a-i spune totul, oricare ar fi fost urmările; căci ea era confidenta şi păzitoarea sa. De ce-ar şovăi oare s-o consoleze şi s-o mustre pe stăpâna sa?

Prima oară îi vorbi astfel între patru ochi:

— Sunt surprinsă, doamna mea, văzându-vă purtarea nesăbuită. Credeţi cumva că îl veţi recăpăta pe soţul vostru, arătându-vă în acest fel durerea?

— Bineînţeles că nu, îi răspunse ea. Dacă ar fi fost, însă, după voinţa mea, m-aş şi stins şi eu de durere.

— De ce?

— Pentru a mă duce lângă el.

— Să vă ferească Domnul de asemenea gânduri; mai degrabă v-ar da un soţ bun, aşa cum îi stă lui în

putinţă.

— Nu vorbi prostii! Cum s-ar putea găsi un soţ asemeni lui?

— Dimpotrivă, doamnă, un altul şi mai bun, de veţi voi să-l luaţi, şi aceasta pot s-o dovedesc.

— Dispari din faţa mea! Să taci! Nu pot găsi altul mai bun.

— Ba da, doamnă, dacă vă e voia. Spuneţi-mi, însă, nu vă fie cu supărare: cine vă va apăra pământul atunci când regele Arthur va veni peste o săptămână s-arunce apă pe lespedea de la fântână? Aţi primit doar veste despre acest gând al regelui de la Domniţa Singuratică, prin misiva pe care v-a trimis-o. Scrie limpede! În timp ce ar trebui să vă sfătuiţi acum în ce mod veţi apăra fântână, domnia voastră nu mai încetează plânsul. Nu e vreme de pierdut, rogu-vă, stăpâna mea dragă! Ştiţi bine că toţi cavalerii pe care îi aveţi nu valorează nici cât o cameristă; cel mai de frunte dintre ei nu va reuşi vreodată să cucerească vreun scut ori o lance. Prostime aveţi multă în jurul vostru, însă niciunul nu e atât de nebun, încât să îndrăznească să urce în şa. Iar regele Arthur vine înconjurat de atâţia cavaleri, încât va cuceri totul fără împotrivire.

Doamna ştia că sfătuitoarea sa îi vorbea de bine şi cu credinţă; ascundea însă în sine o nebunie, ca mai toate femeile, reproşându-şi faptele nebune, dar refuzând ceea ce le cerea inima.

— Să fugi! îi zise ea. Dă-mi pace! Dacă te mai aud vorbind de-acestea, va fi rău de tine că n-ai plecat. Îndrugi atâtea, că mă înfurii.

— Foarte bine, doamna mea! M-am convins, în sfârşit, că sunteţi o femeie care se mânie atunci când aude pe cineva sfătuind-o de bine.

***

PLECĂ ATUNCI, LASÂNDU-ŞI SINGURĂ STAPÂNA. DOAMNA ÎŞI dădu seama că nu avusese dreptate. Ar fi ţinut mult să ştie în ce fel s-ar afla un cavaler mai bun decât fostul ei soţ. Ar fi ascultat-o bucuroasă pe fată, dar îi interzisese să vorbească despre acest lucru. Mânată de dorinţă,

aşteptă însă până ce slujitoarea se întoarse. Din fericire, aceasta nu ţinu seamă de vechea poruncă şi începu iar să-i spună:

— Oh, doamnă, să fi bătut oare ceasul ca să vă luaţi viaţa de durere? Pentru Dumnezeu, stăpâniţi-vă lacrimile, măcar din demnitate! Amintiţi-vă de onoarea voastră şi de marea nobleţe care vă distinge. Credeţi cumva că a pierit toată bravura odată cu soţul vostru? O sută de cavaleri tot atât de buni şi alţi o sută şi mai buni au rămas în lume.

— Dacă spui drept, pedepsească-mă Domnul pentru greşeală! Şi totuşi numeşte-mi cel puţin pe unul dintre ei care să fie tot atât de brav cum a fost soţul meu cât a trăit!

— Niciun cuvânt nu voi scoate dacă vă veţi mânia şi mă veţi ameninţa din nou!

— În niciun chip, te asigur de asta!

— Să fie într-un ceas bun, dacă vă va fi pe plac ceea ce vă spun acum. Şi Domnul să vă acorde tot ce doriţi! Nu văd de ce-aş tăcea, de vreme ce nimeni nu ne pândeşte cu urechea. Mă veţi socoti iarăşi fără minte, dar sunt convinsă că vă voi da bune sfaturi. Atunci când doi cavaleri au ajuns să se întreacă pe câmpul de onoare, care credeţi că este mai valoros, învinsul sau învingătorul? Cât despre mine, răsplata trebuie să revină de drept învingătorului. Cum socoate domnia voastră?

— Bănuiesc că îmi întinzi o cursă şi vrei să mă prinzi cu vorba.

— Pe onoarea mea, vă veţi convinge că spun adevărul. Vă dovedesc negreşit cum că este mai valoros cavalerul care l-a învins pe seniorul vostru. L-a învins şi l-a gonit cutezător până aici, de l-a închis în propria-i casă.

— Mi-a fost dat să aud acum cea mai mare nerozie care a fost spusă vreodată. Te du de-aici, fiinţă atinsă de duhul rău; să pleci, fată nebună şi sâcâitoare! Să nu mai umbli vreodată cu vorbe fără noimă şi nici să nu-mi mai vii ca să-mi pomeneşti despre el!

— Desigur, doamnă, ştiam eu bine că nu voi găsi ascultare! V-am spus-a doar de mult. Mi-aţi dat, însă,

cuvântul vostru că nu-mi veţi purta pică şi nici nu vă veţi mânia din cauza aceasta. Nu v-aţi respectat cuvântul dat şi iată-mă acum, biata de mine: împlinindu-vă plăcerea de-a mă asculta, în timp ce eu am pierdut prilejul bun de a tăcea.

***

SPUNÂND ACEASTA, FATA SE ÎNTOARSE ÎN ÎNCĂPEREA UNDE şedea acum messire Yvain, captivul atât de uşor de păzit. Nimic nu-i era acestuia pe plac atunci când nu-i stătea în putinţă să o zărească chiar şi de departe pe doamna inimii lui. Cât despre cearta ce avusese loc între cele două femei, nu bănuia nimic şi nici nu va afla vreun cuvânt. Doamna nu găsi odihnă toată noaptea din pricina acelei dispute: căci intrase acum la mare îngrijorare în ceea ce privea paza fântânii. Începuse să-i pară rău că o jignise şi o umilise pe biata fată; era convinsă că ea vorbise astfel nu pentru că i-ar fi drag acel cavaler ci, dimpotrivă, fata neputându-i aduce stăpânei sale cu niciun chip ruşine şi necaz, de vreme ce erau de mult prietene încercate.

Şi iată cum prinţesa îşi schimbă părerea faţă de cea pe care o umilise; fără îndoială că fata o iubea din toată inima. Iar celui respins cu atâta dârzenie îi găsea acum justificările raţiunii şi ale dreptului la luptă, precum şi faptul că nu săvârşise nicio nedreptate faţă de ea. Dezbătea faptele ca şi cum cavalerul s-ar fi prezentat în faţa sa, pledând în felul următor:

— Spune-mi, întreba ea, poţi tăgădui că din pricina ta a murit seniorul meu?

— Aici nu pot spune nu, răspundea cavalerul, într-adevăr, aşa este.

— Spune-mi, de ce ai făcut aceasta? Ai procedat aşa cu gând rău, din ură sau invidie?

— Nicicând n-am fost invidios pe cel învins, şi nici nu v-am dorit vreodată răul.

— Nu mi-ai greşit întru nimic, aşadar, şi nici faţă de el nu te-ai purtat nedrept. Căci de-ar fi putut, el te-ar fi ucis. După ştiinţa mea, cred că te-am judecat cu dreptate.

Şi pe aceleaşi căi ea găsea dreptatea, sensul şi raţiunea; ar greşi desigur dacă l-ar urî. Astfel spunea tot ce dorea, şi pe această cale se aprindea ea însăşi, asemenea butucului de lemn care fumegă, până ce se-aprinde flacăra, fără să sufle cineva ca s-o întărâte.

În ziua următoare, camerista veni din nou şi iarăşi reluă pledoaria pentru care fusese atât de crunt umilită, chiar de acolo unde o lăsase în ajun. Doamna îşi plecă fruntea, ştiindu-se vinovată de a o fi jignit pe nedrept. Ar fi vrut să-şi răscumpere vina şi s-o întrebe de numele cavalerului, de fiinţa lui şi din ce neam se trage. Se umili, ca o persoană înţeleaptă, şi spuse:

— Vreau să-ţi cer iertare pentru marea ofensă adusă şi pentru trufia de care am dat dovadă, asemenea unei nebune. Îţi jur că de acum înainte te voi asculta. Dar spune-mi odată, dacă ştii, ce fel de om şi din ce neam se trage cavalerul cu care m-ai certat atât de multă vreme? Dacă este demn de mine şi nu se dă în lături, îţi promit că îl voi face seniorul meu şi al pământului pe care-l stăpânesc. Însă va trebui să facem în aşa fel, încât gurile rele să nu clevetească vreodată, spunând: Iat-o pe văduva care s-a căsătorit cu ucigaşul soţului ei!

— Pentru numele lui Dumnezeu, doamnă, aşa va fi? Îl veţi avea atunci pe seniorul cel mai gentil, mai nobil şi mai frumos care a descins vreodată din spiţa lui Abel.

— Care-i este numele?

— Messire Yvain.

— Pe cinstea mea, nu e deloc un om simplu! Este de nobilă sorginte, ştiu bine; este vlăstarul regelui Urien[18].

— Desigur, doamnă, adevărat grăiţi.

— Şi când putea-vom să-l vedem?

— Până în cinci zile.

— Întârzie prea mult; dacă ar fi după voia mea, el ar fi deja aici. Să vină la noapte sau mâine, cel târziu!

— Doamnă, dar nici dacă ar fi pasăre n-ar putea străbate într-o zi atâta cale! Dar îl voi porni îndată pe un băiat de-al meu ce-aleargă iute, şi care sper s-

ajungă până mâine seară la curtea regelui Arthur. Mai repede n-ar putea izbuti.

— Termenul acesta e mult prea lung. Zilele sunt lungi acum. Să-i spui ca mâine seară să fie aici. Să mâne mai iute decât îi stă în obicei. Dacă se va strădui cum trebuie, va face din două zile una; luna va străluci la noapte. Să facă zi din noapte! Îl voi răsplăti la întoarcere cu ce va vrea, după cum se cuvine.

— Bizuiţi-vă pe mine! Îl veţi putea primi cu braţele deschise cel mai târziu peste trei zile. În tot acest răstimp adunaţi-vă oamenii şi cereţi-le sfat despre venirea regelui Arthur! Trebuie să aveţi buni sfătuitori pentru păstrarea obiceiului şi apărarea fântânii. Nu se va găsi niciunul dintre ei atât de trufaş care să se laude că merge acolo s-o apere. Veţi putea să le spuneţi atunci pe bună dreptate că trebuie să vă căsătoriţi. Un ilustru cavaler vă doreşte, dar voi nu îndrăzniţi să-l luaţi dacă ei, cei de faţă, nu aprobă cu toţii alegerea făcută. Îmi dau eu seama ce se va întâmpla, atât de bine îi cunosc pe aceşti oameni de nimic: pentru a-l încărca pe altul cu o povară cu care se cred năpăstuiţi, nu vor şti cum să vă cadă cu toţii la picioare ca să vă aducă mulţumire pentru că îi scăpaţi de necaz. Cui îi e frică până şi de umbra lui se fereşte să lupte cu lancea sau cu suliţa; ăsta-i joc periculos pentru un laş.

— Zău, răspunse doamna, sunt de acord cu tine. Mă gândisem deja la ceea ce mi-ai vorbit acum şi chiar aşa vom face. Dar de ce întârzii? Du-te, nu mai pierde timpul pe-aici! Fă în aşa fel încât să vină cavalerul! În acest timp eu voi rămâne cu oamenii mei.

Şi astfel se sfârşi întrevederea.

***

ÎNTRE TIMP FATA S-A PREFĂCUT CA TRIMITE SĂ-L CHEME PE messire Yvain de pe pământurile sale; în fiecare zi îl îmbăia şi-l pieptăna. În afară de aceasta îi pregăti o robă de scarlat, roşie ca focul şi căptuşită cu blană nouă de veveriţă. Nu cruţă niciuna din podoabele care i-ar fi venit bine:

agrafe de aur la gât, lucrate cu pietre preţioase, care-i fac pe oameni atât de graţioşi; centură şi pungă dintr-o stofă scumpă.

După ce îl pregăti astfel, se înfăţişă doamnei sale, anunţând-o că trimisul său lucrase cum trebuie şi s-a şi întors.

— Ce spui? exclamă aceasta. Când va veni messire Yvain?

— Este aici.

— Cum? A şi venit? Să vină repede pe ascuns cât timp nu este nimeni cu mine! Îngrijeşte-te să nu intre nimeni aici! Va fi vai şi amar de cel care ar veni aici!

Fata plecă pe dată, alergând înapoi la oaspetele ei. Dar nu-şi arătă pe chip bucuria-i din inimă, ci îi spuse că doamna sa ştia că îl ascunsese înăuntru:

— Messire Yvain! Oh, Doamne! Degeaba am încercat să vă ascund!

Umblă zvonul că aţi fi ascuns aici, astfel că doamna mea a aflat şi m-a dojenit fără încetare. M-a asigurat însă că pot să vă aduc înaintea ei fără ca să vi se întâmple vreun rău. N-o să păţiţi nimic, cred, decât doar – nu trebuie să vă mint, asta ar fi trădare – că vrea să vă aibă captiv, lângă ea, cu trup şi suflet.

— Desigur, zise Yvain, aceasta este şi dorinţa mea, n-o să-mi fie prea greu. Bineînţeles că vreau să fiu prinsul ei.

— Aşa veţi fi, cu mâna dreaptă de care vă ţin. Urmaţi-mă acum, iar la lauda mea, ţineţi-vă umil în faţa ei, să nu vă fie grea captivitatea. Dar nu fiţi amărât; nu cred că pedeapsa va atârna greu asupra voastră. Astfel îl duse fata, când amărându-l, când îmbărbătându-l, în timp ce-i vorbea cu două înţelesuri de închisoarea în care va fi prins, căci nu e îndrăgostit care să nu stea după gratii. Avea dreptate fata dacă vorbea de închisoare: e bine străjuit cel care iubeşte.

***

FECIOARA ÎL CONDUSE DE MÂNĂ PE CAVALER CĂTRE CEA CARE avea să-l îndrăgească nespus. Nu era de mirare că teama îl

cuprinse pe Yvain, de vreme ce credea că venise acolo fără a fi dorit.

Aşezată pe un pat de puf roşu, doamna îl aştepta. Messire Yvain simţi cum îl îngheaţă teama intrând în sală. O văzu pe doamna care nu-i adresa însă niciun cuvânt. Aceasta îl înspăimântă mai mult decât orice şi îi trecu prin minte gândul că a fost trădat. Se ţinu astfel departe de ea cât timp fecioara vorbi:

— Blestemat fie sufletul celei care aduce în camera unei frumoase doamne un cavaler căruia îi e teamă să se apropie şi care şi-a pierdut graiul şi simţirea chiar şi pentru a o saluta!

La aceste cuvinte fecioara îl trase de braţ şi îi spuse:

— Apropiaţi-vă, cavalere! Nu vă fie teamă de doamna mea, nu vă vrea răul! Rugaţi-o de pace şi bună înţelegere! Vă voi dovedi că ea o să vă ierte pentru moartea seniorului ei, Esclados cel Roşu.

Messire Yvain îşi împreună mâinile, îngenunche şi spuse ca un adevărat îndrăgostit:

— Doamnă, niciodată nu voi striga îndurare! Vă voi mulţumi pentru orice veţi voi să faceţi cu fiinţa mea. Căci nimic nu mi-ar putea displace din partea voastră.

— Cum, seniore? Şi dacă vă ucid?

— Mă supun în întregime milei voastre, doamnă; niciodată nu mă veţi auzi vorbind altfel.

— Niciodată nu mi-a fost dat să aud astfel de cuvinte, zise ea; văd că vă puneţi deplin şi cu bună ştiinţă la dispoziţia mea, fără ca eu să vă constrâng la acest lucru.

— Credeţi-mă, doamnă, că nu există nicio forţă mai puternică decât aceea care mă împinge să mă supun întrutotul voinţei voastre. Nu mă voi da în lături de la nimic din ceea ce veţi binevoi a-mi porunci. Şi dacă aş putea vreodată să-mi răscumpăr vina de a fi ucis în luptă, deşi aici nu am procedat necinstit, o voi răscumpăra fără întârziere.

— În ce fel? întrebă doamna. Spuneţi-mi, şi nu-mi veţi mai datora nimic; nu aţi procedat în mod viclean atunci când l-aţi ucis pe seniorul meu?

— Îngăduiți-mi, doamnă, să răspund: ce vină am avut eu dacă m-am apărat de atacul soţului vostru? Atunci când cel care vrea să ucidă sau să ia un prins este ucis de cel care se apără, cu ce-a greşit acesta din urmă, spuneţi-mi?

— În niciun fel, dacă vom judeca drept. Aş fi vinovată dacă aş porunci să fiţi ucis. Ţin însă mult să aflu de unde provine această forţă care vă face să vă supuneţi fără şovăire voinţei mele. Nu vă mai socotesc vinovat de vreo greşeală. Dar luaţi loc şi povestiţi-mi cum de sunteţi atât de supus!

— O, doamna mea, zise el, forţa îmi vine din inima care vă aparţine, în inimă mi-a fost adânc implântată această voinţă.

— De cine oare, dulcele meu prieten?

— De ochii mei, doamnă, care v-au văzut frumuseţea; ea este aceea care mă face să iubesc.

— Să iubiţi? Şi pe cine?

— Pe voi, scumpa mea doamnă.

— Vorbiţi adevărat? În ce fel?

— Astfel încât mai mare iubire nu se află; inima mea nu se va lăsa dusă de-aici; nu am mai găsit iubire de aceasta în altă parte. Gându-mi nu este atras de altceva. Mă las în voia voastră; vă iubesc mai mult decât viaţa şi cu bună ştiinţă pot muri sau trăi pentru domnia voastră.

— Aţi avea curajul să porniţi întru apărarea fântânii?

— Desigur, doamnă, împotriva întregii lumi.

— Aflaţi, aşadar, că am încheiat pace.

În modul acesta au căzut ei la înţelegere în scurt timp.

Doamna îşi adunase din timp sfatul de baroni şi îi spuse lui Yvain:

— Ne vom duce de aici în sala unde s-au adunat toţi oamenii mei; ei m-au sfătuit, din cauza nevoii în care ne aflăm, să-mi caut soţ. Le voi urma sfatul de nevoie. Mă încredinţez vouă; nu se cuvine să resping pe un bun cavaler şi pe un fiu de rege.

***

ÎN ACEST MOD DUSE FATA LA ÎNDEPLINIRE TOT CEEA CE GÂNDISE. Iar messire Yvain fu un mai mândru senior decât s-ar putea povesti. Doamna îl conduse, ţinându-l de mână, în sala înţesată de cavaleri şi slujitori. Messire Yvain era de o nobilă frumuseţe şi toţi îl priviră minunaţi; se ridicară pentru a-l saluta şi a se înclina în faţa lui, în timp ce fiecare dintre ei îşi spunea:

— Pe acesta îl va alege doamna mea şi e pierdut cel care i se va opune; pare un om deosebit de viteaz. Chiar şi împărăteasa Romei l-ar socoti o partidă aleasă. Bine ar fi de s-ar logodi, mână în mână, şi de s-ar căsători astăzi chiar, sau mâine!

Astfel vorbeau cu toţii între ei. În capul sălii se găsea o bancă pe care se aşeză doamna, pentru a fi văzută de toţi. Messire Yvain se prefăcu că se aşază la picioarele ei, însă doamna îl ridică, în timp ce-l îndemnă pe seneşal, cu voce tare, ca să fie auzită de toţi, să se adreseze celor din sală. Acesta, care nu era nici solid, nici iute în mişcări, începu să vorbească.

— Vai nouă, seniori, războiul ne aşteaptă! Cu fiecare zi care trece, regele Arthur se pregăteşte, pe cât îi stă în putinţă, să ne pustiască pământurile. Totul va fi devastat până în cincisprezece zile, dacă noi nu vom avea un bun senior. Când doamna mea s-a căsătorit, nu sunt încă şapte ani încheiaţi de-atunci, a făcut-o la rugămintea voastră. Dar, din nenorocire, seniorul a murit. Cel care stăpânea cu deosebită pricepere întreagă această ţară, nu mai posedă acum decât o palmă de pământ. Amarnic ne doare că viaţa i-a fost atât de scurtă! O femeie nu ştie a purta scutul, nici a lovi cu fier de lance. Dar ea poate să se înalţe luând ca soţ pe un bun senior. Niciodată nu ne-am găsit într-o mai aprigă nevoie. Rugaţi-o să ia alt bărbat, pentru ca obiceiul nostru vechi, în această cetate de mai bine de şaizeci de ani, să poată dura!

La aceste cuvinte, răspunseră cu toţii că propunerea li se părea a fi bine chibzuită. Toţi se închinară doamnei lor adânc până la pământ, arătându-i-se recunoscători. Iar prinţesa se lăsă

îndelung rugată, ca şi cum fără voia ei acorda ceea ce ea ar fi făcut chiar dacă toţi s-ar fi ridicat împotrivă-i.

— Seniori! Aflaţi, după datina noastră, că acest senior care se găseşte lângă mine m-a rugat şi m-a cerut în căsătorie! Vrea să intre în serviciul meu, pentru gloria mea. Îi mulţumesc pentru aceasta şi vă poftesc şi pe voi să faceţi Ia fel. Nu l-am mai întâlnit vreodată până azi, însă am auzit numai bine vorbindu-se de el. Este un om nobil, să ştiţi, este fiul regelui Urien. Nu numai că se trage din neam ales, dar este şi mare viteaz, înţelept şi curtenitor. N-ar trebui să vă opuneţi acestei alegeri! Aţi auzit cu toţii, cred eu, numai cuvinte bune despre seniorul Yvain: el este cel care mă cere de soţie. Nu voi găsi vreodată un bărbat mai nobil cu care să mă logodesc în ziua ce-o veţi hotărî domniile voastre.

— Nu veţi întârzia nicio zi măcar, dacă vreţi să procedaţi înţelept! Astăzi chiar vom porni nunta; e un nebun cel care amână un singur ceas câştigul ce l-ar putea avea.

Astfel o rugară cu toţii, încât doamna le acordă ceea ce ea ar fi făcut oricum. Iubirea îi poruncea ceea ce şi ruga şi raţiunea îi cereau. Onoarea însă era mai mare atunci când prinţesa se lăsa rugată de oamenii săi, şi rugăminţile n-o apăsau cu nimic, ci îi ajutau inima să iacă după cum îi era dorinţa. Calul care fuge îşi ia zborul atunci când îl împinteni. De faţă cu toţi baronii, doamna îl acceptă astfel pe messire Yvain. Un capelan o luă de mână pe doamna Laudine de Landuc, fiica ducelui Laudunet, ajuns celebru printr-un lai[19]. În aceeaşi zi, fără a pierde vremea, ea îl luă de soţ pe senior Yvain şi se porni nunta. Au fost mulţi preoţi mari şi alese cântări, căci doamna îi chemă pe toţi episcopii şi abaţii săi. De asemenea, a fost bucurie deosebită, oameni numeroşi şi bogăţie. N-aş şti să vă povestesc altceva, chiar dacă aş sta îndelung pe gânduri. Mai degrabă păstrez tăcere decât să istorisesc prost.

***

IATĂ-L ACUM PE MESSIRE YVAIN DEVENIT STĂPÂN, ŞI PE CAVALERUL săvârşit din viaţă

uitat cu desăvârşire. Cel care l-a înfrânt a luat-o de soţie pe văduva celui ucis. Oamenii îl îndrăgeau şi îl preţuiau mai mult pe cel în viaţă decât îl cinstiseră pe cel uitat. Îl serviră cu cinste la nunta care dură până în ajunul zilei când regele Arthur trebuia: să ajungă cu cavalerii săi la fântână şi la lespedea minunată.

Toţi oamenii de la curte îl urmau în această cavalcadă, pentru că niciunul nu voise să rămână acasă.

— Vai! Se tot văita cu glas tare messire Keu, ce-o fi păţit Yvain de n-a venit cu noi? Se tot lăuda atunci, după ospăţ, că se va duce să-l răzbune pe vărul său. Se vede clar acum că era laudă la un pahar de vin! Mă bate gândul c-a fugit. Nici n-a îndrăznit să dea ochi cu noi. Yvain s-a lăudat cu prea multă trufie. E un temerar cel care îndrăzneşte a se lăuda că pune la cale vitejii pentru care nu stă apoi nimeni mărturie. Astea nu-s decât vorbe goale! E mare deosebirea între un viteaz şi un laş: în faţa primejdiei, laşul aruncă vorbe mari despre îndrăzneala lui; îi socoteşte pe toţi oamenii nişte proşti, dar se şi teme să nu fie dat în vileag. În timp ce viteazul simte nelinişte şi teamă dacă ar auzi pe cineva vorbind despre cutezanţa ce se ascunde în el. Când stau însă şi mă gândesc, îmi dau seama, totuşi, că are dreptate laşul dacă se preţuieşte peste măsură şi se laudă: unde ar găsi altfel pe cineva care să mintă pentru el? De nu vorbeşte el, cine altcineva să vorbească? Toţi tac, chiar şi heralzii, care strigă mulţimii flamurile celor viteji, în timp ce pe cei laşi îi uită de-o parte.

— Destul, seniore Keu, îi răspunse atunci Gauvain, fie-vă milă! Dacă messire Yvain nu este aici cu noi, cine ştie prin ce încercări trece acum. Niciodată nu s-a coborât el până a spune vreo josnicie despre voi, după cum a dat dovadă până acum de cortezie!

— Seniore, zise Keu, am tăcut. Nu mă veţi mai auzi de-acum vorbind de lucruri care vă displac.

Pentru a vedea ce se întâmplă, regele Arthur vărsă o găleată plină de apă pe lespedea de sub pin; căzu apoi o ploaie înspumată. Fără să întârzie, messire

Yvain intră înarmat în pădure, gonind în galop pe un cal iute, puternic şi netemător. Între timp, messire Keu ceru îngăduinţă de luptă; căci oricare era rezultatul, el voia întotdeauna să înceapă primul luptele şi turnirurile, altfel se mânia nespus. În faţa tuturor, el ceru regelui să-i acorde această înfruntare.

— Keu, îi răspunse regele, eu mă învoiesc, dacă aşa îţi este voia şi mă rogi în faţa-ntregii curţi!

Keu îi mulţumi, apoi sări în şa.

***

MESSIRE YVAIN ÎL RECUNOSCU DUPA ARME; DACĂ L-AR PUTEA da de ruşine pe seneşal, ar face-o bucuros. Prinse scutul de curele, Keu la fel pe-al său, şi se ţintuiră aşa cu privirea; amândoi împunseră apoi caii, coborâră lancea pe care o ţineau strâns în pumn, îndepărtând-o doar puţin pentru ca s-o ţină de miner. Se înfruntară apoi, iar lovitura fu atât de cumplită, încât lăncile amândurora se frânseră, crăpând până la mâner. Messire Yvain dădu o lovitură puternică şi Keu se răsturnă din şa, lovind ţărâna cu coiful. Yvain însă nu vru să-i pricinuiască alt necaz, de aceea coborî din şa pentru a-i lua calul.

Erau mulţi cei care-şi băteau joc de Keu:

— Vai, vai, cum zaci acum întins, tu care îi vorbeşti de rău pe ceilalţi!

Şi totuşi, nu ar fi drept să nu fii iertat, pentru că prima oară ţi se întâmplă să fii învins.

Între timp, messire Yvain se prezentă în faţa regelui, ducând de frâu calul seneşalului.

— Sire, zise el, porunciţi să fie luat calul; aş greşi dacă aş opri vreun lucru al domniei voastre.

— Dar cine eşti tu? întrebă regele. Nu pot să te recunosc, dacă nu-ţi aud numele sau dacă nu te văd dezarmat.

Messire Yvain îşi dezvălui atunci numele; Keu rămase descumpănit şi acoperit de ruşine, pentru că tocmai el vorbise de fuga lui Yvain. Ceilalţi, însă, cu toţii, fură foarte veseli şi se bucurară de izbânda prietenului lor. Regele împărtăşi şi el această bucurie. Cât despre messire Gauvain, el fu cel mai fericit

dintre toţi, pentru că aprecia prietenia lui Yvain mai mult decât a oricărui alt cavaler.

Regele Arthur îl rugă pe Yvain să le povestească, dacă aceasta-i era voia, ce i se întâmplase, căci dorea mult să cunoască întreaga aventură; de aceea îl conjură să spună tot adevărul. Iar messire Yvain le povesti pe loc tot ce făcuse pentru el tânăra fată. Nu uită nicio întâmplare şi după ce îşi încheie povestirea, îl rugă pe rege şi întreaga lui suită să vină la castelul său, considerându-le vizita ca pe o aleasă cinstire şi bucurie. Regele primi bucuros, spunându-i că îi va ţine companie opt zile de-a rândul, iar messire Yvain îi mulţumi din toată inima.

Nimeni nu mai întârzie, şi toţi urcară pe cai, îndreptându-se pe drumul care ducea la castel. Seniorul Yvain trimisese înainte un scutier, purtând un şoim dresat la vânătoarea de cocori, ca s-o anunţe pe stăpâna sa de sosirea regelui, şi oamenii să împodobească toată casa.

Când doamna primi vestea că regele se îndrepta ca oaspete spre castel, se bucură tare mult. Nu era om care să nu fi fost cuprins de bucurie, stăpâna chiar rugându-i şi sfătuindu-i să iasă cu toţii în întâmpinare; lucru la care se şi porniră fără a se codi, pentru că toţi se grăbeau să-i împlinească voia.

***

ÎNCĂLECARĂ GRĂBIŢI PE CAI MARI, SPANIOLI, CA SĂ-L ÎNTÂMPINE pe regele Bretaniei, salutându-l mândru mai întâi pe el, apoi întreaga lui suită.

— Fie binecuvântat, ziseră ei, drumul acesta plin de oameni bravi! Binecuvântat fie cel care îi conduce şi ne aduce atât de nobili oaspeţi! La sosirea regelui, întreaga cetate răsună de bucuria primirii. Mătăsuri fine fură întinse drept podoabe, iar pe străzile pe care se ştia că va păşi Arthur fură aşezate covoare; şi mai găsiră ceva de făcut: acoperiră străzile cu perdele împotriva bătăii soarelui. Clopote, cornuri şi buciume făceau să răsune cetatea, încât nu se mai auzea nici tunetul din cer.

Fecioarele dansau în faţa regelui şi flaute, clopoţei, alămuri şi tobe răsunau în voie. În altă parte îi vedeai sărind pe jonglerii cei uşori, care îşi arătau întreaga ştiinţă, fiecare roind să-şi manifeste bucuria mai frumos decât ceilalţi la sosirea regelui Arthur.

Şi astfel, în această atmosferă de sărbătoare, îl primiră ei pe rege, după cum se cuvenea. Doamna Landuc îi ieşi-nainte în faţa castelului, purtând o robă imperială de hermină, iar pe cap o diademă împodobită cu rubine. Şi cum era veselă, iar faţa-i era râzătoare, arăta, cred eu, mai frumoasă decât o zeiţă. Împrejuru-i se strânsese mulţime deasă şi fiecare se întrecea zicând:

— Bun venit regelui regilor şi al seniorilor din toată lumea!

Nici vorbă nu putea fi însă ca regele să le răspundă tuturor. O zări doar pe prinţesă ieşindu-i în întâmpinare ca să-i ţină scara şeii şi de aceea se grăbi să coboare de îndată ce o văzu apropiindu-se. Ea îl salută şi îi spuse:

— Fie slăvit etern regele Arthur, seniorul meu, precum şi messire Gauvain, nepotul său!

— Trupul şi spiritul vostru nobil, frumoasă făptură, îi răspunse regele, să aibă parte numai de bucurii alese şi de o soartă bună!

Apoi regele o sărută pe amândoi obrajii, iar ea îl îmbrăţişă. Nu mai înşir vorbele bune pe care şi le-au spus; căci n-am mai auzit vreodată ca nişte oameni să fi fost atât de bine primiţi şi cinstiţi.

Dar destul v-am vorbit de această mare bucurie, dacă nu cumva cuvântul meu a fost nevolnic. Numai de o întâlnire vreau să vă mai pomenesc în treacăt, o întâlnire care a avut loc tainic între soare şi lună. V-aţi dat seama despre ce vreau să vă povestesc? V-aţi dat seama că cel care a fost senior între cavaleri, cu faimă mai mare decât a tuturora, trebuie numit un soare? Vreau să spun seniorul Gauvain; căci datorită lui era luminată cavaleria, tot aşa cum soarele îşi împrăştia razele peste tot locul, strălucind dis-de-dimineaţă. De la lumina acestui soare primea strălucire luna, astru unic, desăvârşit în înţelepciune

şi cortezie, şi spunând aceasta n-o zic doar pentru bunul său renume, ci pentru că intr-adevăr aşa-i era numele: Lunette.

***

FATA ERA O BRUNETĂ ATRĂGĂTOARE, FOARTE CHIBZUITĂ ŞI bună prietenă. Întâlnindu-l pe seniorul Gauvain, acesta o preţui şi îndrăgi, numind-o prietena lui dragă, pentru că îl scăpase de la moarte pe prietenul său. Cavalerul îi oferi atunci serviciul său, iar ea, Lunette, îi povesti cu câtă trudă o convinsese pe stăpâna sa să-l ia de soţ pe Yvain şi cum îl ascunsese de mâinile celor care-l căutau: între ei fiind şi nevăzându-l. Auzind acestea, messire Gauvain râse, şi îi făgădui solemn:

— Domniţa mea, oricând la nevoie, trebuie să alerge în serviciul vostru un cavaler cum sunt eu. Nu mă schimba pentru un altul mai bun! Sunt al vostru şi fii de-acum înainte domniţa mea!

Astfel se întreţineau cei doi, iar ceilalţi le urmau exemplul; căci veniseră acolo domniţe aproape-o sută, de neam ales, toate frumoase şi nobile la înfăţişare. Cavalerii se aşezau lângă ele, le vorbeau şi le priveau, ori le îmbrăţişau şi sărutau.

Cât despre messire Yvain, el era fericit de şederea regelui. Iar doamna sa îi onora pe fiecare în parte şi pe toţi împreună, încât unor guri nebune li se păru că Amorul era cauza acestei nobile ospitalităţi. Sunt însă şi proşti care confundă dragostea şi cortezia; atunci când o doamnă îl îmbrăţişează şi îl primeşte cu bucurie, cel fără minte se îmbată cu vorbele frumoase.

Petrecură astfel întreaga săptămână într-o neîntreruptă sărbătoare, în desfătări câmpeneşti, pe care mulţi ar fi vrut să le aibă. Iar cine vroia să vadă pământul pe care messire Yvain îl cucerise datorită doamnei, soţiei sale, nu avea decât să colinde în voie două, trei sau chiar patru leghe depărtare de castel.

***

CÂND REGELE ARTHUR CU AI SĂI ÎŞI TERMINARĂ ŞEDEREA ŞI nu le mai fu voia s-o prelungească, se pregătiră de plecare. Toată

săptămâna, însă, cavalerii s-au rugat şi s-au străduit din răsputeri să-l ducă cu ei pe seniorul Yvain.

— Cum aşa, îl întreba messire Gauvain, eşti oare dintre cei cărora femeia le scade valoarea[20]? Fecioara Maria să-l dea de ruşine în faţa tuturor pe cel care se însoară pentru a deveni mai rău! Trebuie să devii mai bun dacă o frumoasă doamnă este prietena ori soţia ta; şi nu este drept să te mai iubească dacă preţul şi onoarea ta în lume au dispărut. Desigur, vei pierde dragostea sa dacă îţi va scădea valoarea; o femeie îşi retrage iute iubirea, şi pe bună dreptate, dacă nu-l mai preţuieşte pe cel care din senin devine-un rău, mai ales atunci când el este stăpânul unui regat. Trebuie mai întâi să-ţi crească preţuirea! Sfărâmă-ţi frâul şi jugul! Hai să mergem noi doi în turniruri, ca să nu fii socotit gelos[21]! Nu-i vremea acum să visezi, ci trebuie să alergi la turniruri, să participi la întreceri pe câmpuri de onoare, oricât de mare ar fi preţul plătit pentru aceasta. Prea multe visuri la cel care nu se clinteşte din loc! Nu-ncape îndoială că trebuie să vii; eu nu voi porni sub altă flamură. Ai grijă, bunul meu prieten, să nu se piardă în voi însoţirea noastră! În mine ea va rămâne aceeaşi. Este uimitor cum nu se mai îngrijeşte de ea omul care a găsit fericirea zilnică. Fericirea-i mai dulce când se lasă aşteptată, decât atunci când te vizitează adesea. Bucuria dragostei care întârzie se aseamănă lemnului verde aruncat în foc: cu cât se aprinde mai greu, cu atât dă căldură mai mare şi e preţuit mai mult. Poţi să te obişnuieşti într-atât cu un lucru, încât să nu te mai poţi lipsi de el; când îl doreşti, nu mai eşti în stare de altceva. N-aş spune toate acestea, dragul meu prieten, dacă aş avea o prietenă tot atât de frumoasă ca domnia ta. Jur pe Dumnezeu şi pe toţi sfinţii că aş părăsi-o cu inima grea! Ba chiar după cât mă cunosc, aş înnebuni de durere. Dar cel care-l sfătuieşte de bine pe altul n-ar şti să-şi dea un sfat lui însuşi, asemenea acelor predicatori necinstiţi şi înşelători, care învaţă şi sfătuiesc de bine, dar una zic şi alta fac.

Atât i-a spus şi răspuns messire Gauvain lucrurile acestea, până ce seniorul Yvain făgădui că-i va vorbi soţiei lui şi că va pleca cu el dacă i se va îngădui. De-i lucru înţelept sau nebunesc, nu se va da bătut până ce nu i se va permite să se întoarcă în Bretania.

Yvain o chemă deoparte pe doamna sa la sfat, ea nebănuind că era vorba să-i acorde îngăduinţă de plecare.

— Scumpa mea doamnă, îi spuse Yvain, eşti inima şi sufletul meu, binele şi bucuria mea. Acordă-mi, rogu-te, un lucru spre onoarea voastră şi a mea!

Doamna îi făgădui pe dată, deşi nu ştia ce vroia el să ceară:

— Sire mult iubit! Poţi să-mi porunceşti tot ce crezi de cuviinţă.

Messire Yvain îi ceru atunci îngăduinţă de plecare, pentru a merge împreună cu regele şi a se bate în turniruri, ca să nu fie socotit un laş.

— Mă învoiesc, răspunse ea, dar până la o anumită dată. Dacă vei depăşi termenul acordat, iubirea mea se va schimba în ură, fii încredinţat de acest lucru. Să ştii că nu spun vorbe-n vânt, şi că dacă nu vei reveni la timp, eu mă voi ţine de cuvânt. De vrei dragostea mea şi de mă iubeşti câtuşi de puţin, adu-ţi aminte să te întorci acasă cel mai târziu până într-un an, la opt zile după sfântul Ion. Uite, suntem acum în a opta zi de la această sărbătoare, dar dacă nu te vei întoarce în ziua aceea, nu te vei mai bucura de dragostea mea.

Pe messire Yvain îl podidiră atunci aşa de tare lacrimile, încât abia mai puteai auzi ce-i răspunde:

— Doamnă, acest răgaz este prea lung. De-aş putea fi o pasăre de câte ori doresc, de multe ori am sta noi împreună. Îl rog pe Dumnezeu, dacă îi e voia, să nu mă lase să zăbovesc atât de mult departe de voi. Dar adesea, când nu ştii la ce să te aştepţi de la viitor, crezi că-ţi stă în putere să te întorci repede. Nu ştiu însă ce îmi va fi dat să înfrunt, boală ori captivitate, de aceea ar trebui să socoteşti şi piedicile care mi-ar putea sta în cale!

— Messire, zise ea, sunt de acord. Şi totuşi, te asigur că, dacă Dumnezeu te vă apăra de moarte,

niciun necaz nu te va pândi atâta vreme cât îţi vei aminti de mine. Pune acum în deget acest inel pe care ţi-l împrumut! Îţi voi dezvălui rostul lui şi al pietrei sale: nicicând nu va fi captiv sau rănit îndrăgostitul adevărat şi leal. Nu poate să i se întâmple vreun rău, cu condiţia să-l poarte cu sine şi să-l îndrăgească pentru ca să-i amintească de iubita sa. Graţie lui îndrăgostitul va deveni mai tare decât fierul; el îţi va fi scut şi zale. Să nu-l dai niciodată vreunui cavaler cu împrumut, căci eu ţi-l dau din dragoste pentru domnia ta. Atunci messire Yvain îşi luă rămas bun de la ea cu lacrimi în ochi. Regele nu vru să mai aştepte pentru nimic în lume, ci porunci să fie pregătiţi toţi caii de drum. Zis şi făcut: caii au fost aduşi şi nu le mai rămăsese decât să se urce fiecare în şa.

Eu nici nu ştiu cum să vă povestesc plecarea seniorului Yvain, câte îmbrăţişări i s-au dat, însoţite de lacrimi şi de dulcea mireasmă a iubirii. Să vă mai spun cum doamna l-a însoţit pe rege o bună bucată de drum, iar fecioarele sale pe cavaleri? Ar fi prea lungă întârzierea. Regele o rugă pe doamnă să se întoarcă la castel şi ea se întoarse cu mare durere, urmată de oamenii ei.

***

MESSIRE YVAIN SE DESPARŢI DE DOAMNA SA CU NESPUSĂ tristeţe; inima sa însă nu-l urma. Regele putu să-i ia trupul, nu însă şi inima, atât de mult tindea ea către doamna rămasă în depărtări. Lipsită de trup, inima însă nu poate dăinui cu niciun chip; şi dacă se întâmplă cumva acest lucru, nimănui nu i-a fost dat totuşi să-l vadă. Or tocmai această minune i se întâmplă lui acum: Yvain îşi luase cu el suflul vieţii, care era mai puternic decât ar fi vrut, fără ca inima să stea la locu-i obişnuit. Inima-i rămăsese captivă, iar. Trupul îi trăia cu speranţa că o va regăsi în curând. Numai că adesea inima bate într-un fel, iar speranţa este amăgitoare. Nici nu bănuia messire Yvain că speranţa îl va înşela amarnic, dacă avea să depăşească cu o singură zi termenul hotărât împreună, nemaigăsind iubirea doamnei sale. Şi avea

să-l depăşească, deoarece messire Gauvain n-avea să-l lase să se despartă de el.

Se duseră astfel la toate turnirurile, pretutindeni unde aveau loc, şi aşa trecu întreg anul. Messire Yvain luptă cu vrednicie, iar Gauvain se strădui tot timpul să mărească gloria prietenului său. Îl făcu însă pe Yvain să întârzie atât de mult lângă el, încât trecu tot anul şi încă o bună bucată din cel de-al doilea.

Pe la jumătatea lunii august, regele îşi adună din nou curtea la Chester. Cei doi prieteni se întorseseră chiar în ajun de la un turnir unde messire Yvain dobândise mare faimă. Se spune, însă, dacă nu mă înşel, că cei doi prieteni n-au vrut să urce în cetate, ci, desfăşurându-şi cortul ţinură sfat dincolo de ziduri. Nu ei fură cei ce se duseră la curtea regelui, ci regele veni la a lor, împreună cu Arthur venind acolo cei mai de frunte cavaleri şi încă mulţi alţii.

Între ei toţi şedea Arthur. Şi chiar în clipa aceea Yvain îşi aminti că trecuse mai bine de un an de când îşi luase rămas bun de la doamna sa; fu surprins de acest gând, ca unul care ştia că nu-şi ţinuse cuvântul şi că depăşise termenul fixat. Îşi reţinu atunci lacrimile numai cu mare osteneală şi ruşine.

În timp ce el se gândea astfel, văzu venind o domniţă călare pe un cal iute de paradă, un negru pintenog. Ajunsă în faţa pavilionului, coborî singură, pentru că nimeni nu se duse să-i ţină scara şi să-i ia calul. Îndată ce-l zări pe rege, lăsă să-i alunece mantia de pe umeri şi, intrând în cort, se înfăţişă, spunându-i că doamna sa îl salută pe el, pe seniorul Gauvain şi pe toţi ceilalţi, în afară doar de Yvain necredinciosul, trădătorul, mincinosul, jonglerul care o părăsise şi o dezamăgise. Înşelătoria însă fusese descoperită, spunea ea, deoarece acela care se dăduse drept îndrăgostit adevărat era un ticălos, un trădător şi un fur.

— Doamna mea nu se aştepta la vreun rău şi nici nu credea vreodată că un astfel de om îi va fura inima. Ea îl acuză de hoţie pe acest cavaler. Cei care iubesc nu fură inimile; există însă şi dintre aceia care înşală iubirea pe care ei nu o pot cunoaşte cu

adevărat, iar noi îi socotim hoţi. Prietenul ia inima iubitei sale *şi* o păstrează cu grijă de răul hoţilor care aduc a oameni cinstiţi. Sunt însă furi făţarnici şi trădători cei cărora le place să răpească inimile, păsându-le prea puţin apoi de ele; prietenul, însă, oriunde s-ar duce, o îndrăgeşte şi o aduce înapoi.

Doamna seniorului Yvain, nu mai există; ea credea că acest cavaler îi va păstra inima şi i-o va aduce înapoi înainte de a se fi împlinit anul. Yvain, cum de nu ţi-ai amintit că trebuia să te întorci la doamna mea până într-un an? Ea ţi-a acordat răgaz până de sfânul Ion, dar tu ai dispreţuit-o într-atât, încât nu ţi-ai mai amintit aceasta. Doamna mea şi-a însemnat în camera ei toate zilele şi toate orele; cine iubeşte este stăpânit de grijă, îşi pierde odihna şi numără în fiecare noapte zilele care s-au dus şi care au mai rămas. Ştii tu cum fac îndrăgostiţii? Ei urmăresc orele şi vremea zi de zi. Plângerea ei nu a ajuns fără motive până aici într-o asemenea zi; eu nu spun acestea pentru a te chema la judecată, ci doar pentru a reclama că soţul doamnei mele ne-a trădat. Yvain, doamnei mele nu-i mai pasă de tine; dimpotrivă, îţi porunceşte prin mine ca niciodată să nu te mai întorci la ea şi nici să mai păstrezi inelul dăruit. Prin glasul meu, ea îţi porunceşte să i-l trimiţi. Trebuie să-l înapoiezi, pentru că aşa se cuvine!

***

YVAIN NU PUTU ÎNSĂ SĂ-I RĂSPUNDĂ; JUDECATA ŞI CUVÂNTUL îl părăsiseră. Iar domniţa înaintă spre el, scoţându-i inelul din deget, îşi luă apoi rămas bun de la rege şi de la toţi ceilalţi, în afară de Yvain pe care îl lăsă copleşit de supărare. Suferinţa acestuia creştea mereu; tot ce auzea îl umplea de mâhnire şi tot ce vedea îl întrista. Ar fi vrut să fugă, să fie singur într-o ţară sălbatică, unde nimeni să nu-l ştie ori caute, într-un loc pustiu unde să nu se afle nimic despre el, ca şi cum s-ar găsi într-un profund abis. Nu ura nimic mai mult pe lume decât pe el însuşi, neştiind de loc ce consolare să-şi aducă şi simţindu-se asemenea unui om pierdut. Ar fi

vrut, în schimb, să-nnebunească, ca să nu se poată răzbuna pe el, îndepărtând de la sine bucuria.

Yvain se ridică dintre cavaleri pentru că se temu că va înnebuni între ei, iar aceştia, fără să-i acorde vreo atenţie, îl lăsară să plece singur, îşi dădeau bine seama că lui Yvain nu-i mai păsa nici de vorba şi nici de lumea lor.

Şi merse Yvain astfel multă vreme, îndepărtându-se de corturi. În acea clipă i se urcă la cap un vârtej atât de mare, încât îşi pierdu minţile. Îşi sfâşie îmbrăcămintea şi fugi pe câmpuri şi ogoare, lăsându-şi în urmă oamenii, uimiţi de această dispariţie. S-au dus ei să-l caute peste tot, pe la reşedinţele cavalerilor, prin livezi şi pe sub gardurile vii, căutându-l însă mereu parcă tocmai acolo unde nu era.

El fugise până ce întâlnise, lângă o grădină, un băiat ţinând în mâini un arc cu cinci săgeţi cu pene, foarte ascuţite şi late. Avu însă atâta minte încât se duse şi smulse băiatului arcul şi săgeţile. Nu avea să-şi amintească mai târziu de această întâmplare, aşa cum nici nu avea să-şi mai dea seama de nimic din ceea ce va fi făcut. Pândea doar fiarele în pădure, le ucidea şi le mânca apoi crude.

Rămânând el îndelungă vreme în desişuri, ca om sălbatic şi fără raţiune, dădu într-o zi peste căsuţa înclinată a unui pustnic. Eremitul desţelenea pământul. Când acesta îl văzu pe Yvain fără nicio îmbrăcăminte, înţelese că avea de-a face cu un om care îşi pierduse minţile. Şi, într-adevăr, Yvain era lipsit de judecată, pustnicul nu se înşela. De frică, acesta se repezi să se ascundă în coliba lui. Dar cum era un bătrân de treabă, luă din pâinea sa şi din apa de băut şi le puse cu milă afară pe pervazul ochiului de geam.

Uitându-se lacom la codrul de pâine, Yvain se apropie, îl luă şi muşcă din el. Nu cred că mai mâncase vreodată ceva cu atâta poftă, deşi sacul de făină din care fusese făcută pâinea nu costase nici măcar cinci centime; pâinea era mai curând acră şi necrescută, făcută din orz amestecat cu paie,

mucegăită şi uscată ca o scoarţă de copac. Dar foamea era atât de bun bucătar, încât Yvain o savura ca pe o mâncare gătită cu sos fin şi meşteşugit preparat, după care bău apă rece din ulcior.

Yvain se afundă apoi din nou în codru, spre a căuta cerbi şi căprioare, iar bunul om, sub acoperişul său, de cum îl văzu plecat, se rugă lui Dumnezeu să-l apere, ocrotindu-l însă şi pe el ca să nu se mai pomenească cu nebunul pe cap.

Nu se află însă nicio fiinţă, oricât de puţină judecată ar fi avut, să nu se întoarcă bucuroasă în locul unde găsise un suflet milos; Yvain se întorcea în fiecare zi, la uşa pustnicului, aducând câte o fiară sălbatică. Şi astfel se scurgea timpul, pustnicul apucându-se să jupoaie vânatul să-l frigă, lăsând apoi zilnic pâine şi apă de băut pe prichiciul ferestrei pentru omul cel nebun. În acest fel Yvain avea de mâncare vânat, fără sare ori piper, iar de băut doar apă rece de izvor. Pustnicul se străduia apoi să vândă pieile şi să cumpere în schimb pâine de orz, ovăz sau de alte boabe, pentru ca Yvain să aibă din belşug şi pâine şi vânat.

***

VIAŢA ACEASTA DURĂ MULTĂ VREME. DAR, ÎNTR-O BUNĂ ZI, îl găsiră dormind în pădure o doamnă şi două domniţe din casa acesteia. Îndată ce-l văzură, una din fete coborî de pe cal şi alergă spre el; oricât îl privi de atent însă nu văzu nimic după care să-l recunoască. L-ar fi recunoscut, fără nicio îndoială, dacă ar fi fost bogat îmbrăcat, cum fusese odată. Îl privi mult şi până la urmă zări pe faţa lui urma unei răni; o astfel de cicatrice avea şi messire Yvain; ştia bine, pentru că îl văzuse adesea. Datorită acestui semn, îşi dădu seama cine era omul din pădure; desigur că acesta era messire Yvain. Era însă uluită cum de se-ntâmplase să-l găsească gol şi nenorocit în pădure. Îşi făcu cruce de această întâmplare, dar nu-l trezi, ci îşi luă calul, se urcă în şa şi dădu fuga, să le povestească şi celorlalte păţania ei.

— Doamnă, zise ea plângând, l-am găsit pe Yvain, cel mai încercat cavaler din lume şi omul cel mai bun. Nu ştiu prin ce păcat a decăzut în starea aceasta. Poate că a avut vreo durere care l-a făcut să înnebunească, pentru că ştim bine că durerea poate să-ţi întunece mintea; şi îţi dai uşor seama că nu-i în toate minţile. Rar se-ntâmplă să vezi un om atât de decăzut cu mintea-ntreagă. De ce oare nu-i dă Dumnezeu înapoi judecata, aşa cum a avut-o odată şi apoi, dacă ar vrea, să rămână ajutorul vostru? Rău vă strânge contele Alier cu războiul! Lupta ar fi încheiată spre marea cinste a domniei voastre, dacă Dumnezeu s-ar îndura ca acest cavaler să-şi revină şi să vă ajute.

— Nu-ţi fie teamă, îi răspunse doamna. Dacă nu fuge, gândesc că o să-i scoatem din cap, cu ajutorul celui de sus, toată turbarea şi furtuna. Să plecăm repede acum! Îmi amintesc de-o alifie pe care mi-a dăruit-o înţeleapta Morgain{22} şi despre care mi-a spus că poate vindeca furia minţii.

Se îndreptă îndată spre castelul său, care nu era mai departe de o jumătate de leghe de locul unde se aflau; pe vremea aceea două leghe de-ale noastre făceau una singură, iar patru doar două.

Astfel, în timp ce Yvain dormea, prinţesa alergă să caute leacul miraculos. Deschise un scrin de-al său, scoase cutia şi-o dădu fetei, spunându-i să ungă bolnavul cu măsură, doar la tâmple. Restul să-l păstreze bine, pentru că răul lui nu zace decât în creier. Îi mai dărui o robă din blană de veveriţă, o cămaşă şi o mantie de mătase roşie. I le ducea fata care trăgea de frâu un cal de paradă. La aceasta mai adăugă o cămaşă, pantaloni scumpi şi încălţări negre, bine făcute. Cu toate acestea fata se duse drept la el, fără să piardă vremea.

Pe Yvain îl găsi dormind încă în acelaşi loc. Duse calul într-un luminiş şi îl legă strâns acolo. Se întoarse apoi Ia Yvain cu roba şi cu leacul, şi cu mult curaj se apropie de bietul nebun. Luă alifia, ungându-l cu tot ce se afla în cutie; dorinţa de a-l vindeca era aşa de mare, încât îl îngriji fără să ţină seama de

porunca doamnei şi îl unse mai mult decât trebuia, deşi ea credea că procedează bine astfel. Îi frecă tâmplele, fruntea şi trupul jumătate.

Cu ajutorul acestui leac, lui Yvain îi pieri toată boala şi melancolia. Rău făcuse însă fata că-l unsese pe trup, când acesta nu avea nevoie de leacuri; şi dacă ar fi avut cinci vedre de alifie, fără îndoială că pe toate le-ar fi întrebuinţat. Fata luă apoi cutia şi fugi înspre calul său, ascunzându-se. Lăsă însă acolo roba, pentru că, dacă Dumnezeu avea să-l aducă din nou pe calea cea dreaptă, Yvain s-o ia şi s-o îmbrace.

După aceea se opri înapoia unui stejar gros, până ce Yvain se trezi, vindecat și-n toate minţile. Văzându-se însă gol ca fildeşul, îl cuprinse ruşinea şi fără îndoială că s-ar fi îngrozit dacă ar fi ştiut tot ce se-ntâmplase cu el. Văzu în faţa lui hainele cele noi şi se miră foarte prin ce întâmplare ajunseră acolo. Dându-şi seama de goliciunea lui, se îngrijoră ca nu cumva să-l fi văzut cineva care-l cunoscuse odinioară. Se îmbrăcă îndată şi privi în jur prin pădure să vadă venind vreun suflet de om. Încercă să se ridice în picioare, însă nu-i stătea în puteri să meargă. Avea nevoie de ajutor, de cineva care să-l sprijine. Răul îl lovise atât de crunt, încât abia că se mai putea ţine pe picioare.

Fata nu mai stătu locului atunci, ci se urcă în şa, îndreptându-se spre Yvain ca şi cum l-ar fi întâlnit din întâmplare. Yvain avea mare nevoie de ajutor şi de adăpost de la oricine ar fi venit el, până ce avea să-şi recapete forţele. Se strădui s-o strige pe fată. Aceasta îl privi ca şi cum; nu ar fi ştiut despre ce era vorba şi, uimită, se prefăcu că-i dă ocol, părând că-l evită. Yvain însă începu din nou s-o cheme:

— Ei, domniţă, vino aici, aici!

Fata îşi îndemnă calul spre cavaler. Crezu de cuviinţă să ascundă că ar şti ceva despre el, că îl mai văzuse odată, şi că ea îi redase înţelepciunea şi cortezia. Ajunsă în faţa lui, îi spuse:

— Ce doriţi, seniore cavaler, de mă chemaţi cu atâta stăruinţă?

— Ei, domniţă înţeleaptă, iată că mă aflu în aceste desişuri fără să ştiu prin ce nenorocire. Pe bunul Dumnezeu şi pe credinţa voastră, vă conjur ca în schimbul oricărei recompense să-mi împrumutaţi sau să-mi dăruiţi calul pe care îl duceţi.

— Cu plăcere, messire; veniţi cu mine acolo unde merg eu.

— În ce parte?

— În afara pădurii, la un castel din apropiere.

— Domniţă, spuneţi-mi, rogu-vă, vă pot fi de folos cu ceva?

— Desigur, zise ea, dar cred că încă nu v-aţi însănătoşit pe deplin. V-ar trebui o odihnă de cel puţin două săptămâni. Luaţi calul acesta pe care-l mân cu mâna mea dreaptă. Vom merge împreună la castel.

Yvain nici nu dorea altceva; luă calul şi urcă în şa. Merseră astfel până ajunseră la o punte peste un râu iute şi zgomotos. Domniţa aruncă în vâltoare cutia goală pe care încă o mai avea asupra ei. Stăpânei sale avea să-i spună că la trecerea peste punte îi căzuse în apă; calul se poticnise, cutia îi alunecase din mână şi puţin lipsise să nu cadă şi ea, iar pierderea să fie mult mai mare.

Ţinură apoi calea împreună până ce ajunseră la castel, unde Yvain fu primit cu multă bucurie. Când se văzură apoi singure, doamna o întrebă pe fată unde-i cutia cu leacul; aceasta-i povesti minciuna, aşa cum o ticluise, neîndrăznind să-i mărturisească adevărul. Doamna fu nespus de mâhnită de această întâmplare:

— Este o pierdere mare şi sunt sigură că leacul acesta nu va mai fi niciodată găsit. Dar pentru că lucrul s-a dus, nu ne rămâne decât să ne împăcăm cu gândul pierderii lui. Aşa se-ntâmplă, crezi uneori că lucrezi spre binele tău, şi totul iese pe dos; socotisem că mă voi alege cu un bine de pe urma acestui cavaler, şi, când colo, iată că am pierdut tot ce aveam mai bun şi mai scump din avutul meu. Te rog, totuşi, să-i îndeplineşti toate dorinţele!

— Oh, doamnă, îi răspunse lata, vorbiţi cu multă judecată! Jocul ar fi prea urât dacă dintr-o singură pagubă aţi face două.

Şi astfel încetară a mai vorbi despre miraculosul leac.

***

CELE DOUA DOMNIŢE S-AU STRĂDUIT APOI SA-I FACA ODIHNA seniorului Yvain cât mai plăcută, astfel că l-au îmbăiat, i-au ras barba şi l-au tuns. Avea o barbă că puteai s-o apuci cu toată mâna. I se dădu apoi tot ce-i cerea inima: de vroia arme, era înarmat, de vroia să călărească, i se aducea pe dată calul cel mai bun.

Yvain stătu astfel acolo până ce, într-o marţi, veni în cetate contele Alier cu cavaleri şi alţi oameni înarmaţi, să pună foc şi să prade. Cei dinăuntru încălecară, înarmaţi până în dinţi şi, împreună cu alţii fără arme, ieşiră din castel după ei. Duşmanii însă nu fugiseră departe, ci, ascunşi, îi aşteptau la o trecătoare.

Messire Yvain lovea în grămadă; se odihnise câtăva vreme, aşa că îşi regăsise forţa de altădată. Lovi într-un scut cu atâta putere, încât îl răsturnă pe cavaler cu cal cu tot; duşmanul nici nu mai apucă să se ridice, căci inima îi crăpă în trup, iar şira spinării i se frânse[23].

Messire Yvain se trase puţin înapoi, se acoperi bine cu scutul şi se avântă din nou să elibereze pasul. Mai repede decât ai număra până la patru, doborî patru cavaleri unul după altul. Cei care luptau alături de el căpătară atunci mare curaj. Căci chiar şi cel cu o biată inimă laşă, văzând că un viteaz îşi ia asupra-i treaba grea, este copleşit de ruşine şi, învingându-şi inima netrebnică, prinde curaj. Astfel deveniră şi oamenii lui Yvain viteji, ţinându-se bine în vârtejul luptei.

Doamna se urcase în turnul castelului şi urmărea de acolo lupta de la trecătoare. Văzu destui dintre ai săi zăcând la pământ, răniţi ori ucişi; dar şi mai mulţi cădeau dintre vrăjmaşi. Căci bunul şi viteazul Yvain

îi supunea pe duşmani asemenea şoimului care vânează lişiţe.

— Ei, ce viteaz cavaler! ziceau cei care rămăseseră în castel să privească bătălia. Cum îi doboară pe duşmani, şi cât de aprig îi caută! Loveşte în ei de parcă ar fi un leu înfometat între căprioare. Şi toţi ceilalţi cavaleri ai noştri sunt parcă mai îndrăzneţi şi mai mândri ca oricând; datorită lui nu avem nicio lance şi nicio sabie ruptă. Un astfel de viteaz trebuie să fie îndrăgit cu toată inima atunci când este aflat. Priviţi-l cum se mişcă, cum se ţine în rând, cum loveşte cu lancea şi sabia scânteindă, cum îi înghesuie pe duşmani, cum se repede asupra lor sau se strecoară printre ei şi se întoarce iarăşi! Pe foarte puţini îi ocoleşte şi niciodată nu întârzie atunci când dă înapoi. Uitaţi-vă cum se aruncă în luptă; nu se fereşte prea mult cu scutul, care ar putea fi făcut bucăţi. Nu are niciun pic de milă. Priviţi-l cum se răzbună pentru loviturile primite! De s-ar fi făcut lăncii din toată pădurea Argonei, până-n seară pe toate le-ar fi rupt în luptă. Uitaţi-vă cum roteşte sabia, atunci când o scoate din teacă. Nici măcar Rolland din Tours n-a făcut asemenea masacru la Roncevaux în Spania[24]. Dacă ar fi însoţit de alţi câţiva prieteni tot atât de buni, ticălosul de care ne plângem ar fugi învins ori ar rămâne de ruşine pe câmp.

Şi mai spuneau că doamna căreia el îi dăruise iubirea se născuse într-un ceas bun, Yvain fiind nespus de puternic în arme, mai presus decât toţi ceilalţi, ca făclia între lumânări, ca luna între stele şi ca soarele faţă de astrul nopţii. Câştigase inima tuturor, încât toţi ar fi dorit ca acest cavaler, datorită vitejiei lui, să se însoţească cu doamna lor, iar pământul să fie în puterea sa.

***

ASTFEL ÎL LĂUDAU TOŢI PE MESSIRE YVAIN; ŞI DREPT GRĂIAU, căci duşmanii fuseseră atât de loviţi, încât ei fugeau cât puteau de repede. Cavalerul, însă, şi toţi ai săi, îi urmăriră de

aproape. Îi strâmtorară în aşa fel, de parcă ei ar fi fost apăraţi de un zid înalt şi gros de cremene. Goana dură mult timp, până ce fugarii nu mai putură alerga, crăpându-le caii sau fiindu-le ucişi sub ei. Cei în viaţă alunecau deasupra morţilor, se răneau şi se ucideau cu înverşunare.

Iată-l pe contele Alier fugind, şi pe messire Yvain urmărindu-l cu îndârjire. Yvain îl goni până ce-l ajunse la poalele unui urcuş abrupt, aproape de intrarea într-o fortăreaţă păzită de duşmani. Acolo îl prinse pe conte, fără ca vreunul din oamenii lui să-i poată veni în ajutor şi, fără multă vorbă, messire Yvain îl supuse. Căci de îndată ce îl avu în mâini, fiind singuri faţă-n faţă, contele Alier nu mai avu scăpare şi nici putinţa de a se apăra. El îi jură astfel lui Yvain că se va preda doamnei de Noroison, că va accepta să fie prinsul ei şi că va face pace după cum îi va fi dorinţa. Odată cuvântul dat, el îşi scoase coiful şi scutul de la gât, înmânându-şi sabia seniorului Yvain.

Şi astfel Yvain avu onoarea să-l aducă pe contele Alier prins şi să-l predea duşmanilor acestuia, cărora nu mică le fu bucuria. Din timp se împrăştiase vestea la castel că ei erau pe drum. Toţi le ieşiseră în întâmpinare, în frunte cu stăpâna lor. Messire Yvain, ţinându-l de mână pe prizonier, îl prezentă doamnei de Noroison.

Contele se văzu silit să facă înţelegerea după voinţa învingătorilor, legându-se cu jurământ şi zălog s-o respecte. Cât va trăi nu va mai porni război, îi va plăti pierderile îndurate, pe care i le va arăta cu dovezi, şi îi va înălţa casele pe care le culcase la pământ.

Când toate lucrurile fură hotărâte după dorinţa gazdei sale, messire Yvain îi ceru îngăduinţă de plecare. Ea n-ar fi acceptat însă, dacă Yvain ar fi dorit s-o considere prietena sa şi s-o ia de soţie. Dar toate rugăminţile fură în zadar. Yvain nu acceptă să fie însoţit nici măcar un pas, ci plecă pe dată. Se aşternu la drum, lăsând-o pe doamna de Noroison foarte mâhnită, după ce mai înainte îi prilejuise atâta

bucurie. Cu cât mai mare-i fusese bucuria, cu atât mai mare-i era acum mâhnirea că seniorul Yvain nu vroia să rămână. Ea ar fi vrut să-l onoreze, să-l aşeze domn peste toate câte avea şi i-ar fi dat în schimbul slujbei sale orice răsplată i-ar fi fost cerută. Dar Yvain nici nu vru să audă despre aceste lucruri, ci se despărţi de doamna de Noroison şi de cavalerii acesteia, lăsându-i întristaţi că nu reuşiseră să-l oprească mai mult timp la curtea lor.

***

MESSIRE YVAIN RĂTĂCEA DUS PE GÂNDURI PRINTR-O PĂDURE deasă, când ajunse până la el, în mijlocul codrului, un strigăt puternic şi plin de durere. Se îndreptă atunci spre partea de unde părea că vine chemarea. Ajuns într-un luminiş, Yvain văzu un leu, iar în jurul lui se încolăcise un şarpe care-l ardea cu răsuflarea-i şuierândă. Messire Yvain nu rămase multă vreme să privească la astă minunăţie; se întrebă pe care din cei doi îl va ajuta. Se hotărî să-l sprijine pe leu, unei fiinţe veninoase şi mişele netrebuind să-i aduci altceva decât răul. Şarpele era veninos şi arunca flăcări pe gură, într-atât era de mişel. De aceea se gândi messire Yvain să-l ucidă. Trase spada şi înaintă, punându-şi scutul în faţă pentru ca văpaia pe care o arunca şarpele din gura-i mai largă decât o căldare să nu-i pricinuiască vreun rău. Dacă va vrea leul să-l atace după aceea, nu se va da în lături de la bătălie. Dar orice s-ar întâmpla apoi, se cuvenea acum să-l ajute; mila îl împingea să-i sară în ajutor fiarei gentile şi sincere[25]. Apucând sabia, se îndreptă spre şarpe şi tăie dihania în două jumătăţi. O lovi iară şi iară, tăind-o în bucăţi. După ce-l eliberă pe leu, crezu că va fi nevoit să se apere şi împotriva lui. Dar leul nici nu se gândi să-l atace. Ascultaţi numai ce făcu acesta, ca animal sincer ce era şi cu nobilă înfăţişare; dând semne că i se încredinţează cavalerului, îi întinse labele din faţă împreunate, plecându-şi coama până la pământ. Apoi îngenunche cu faţa scăldată în lacrimi de umilinţă.

Messire Yvain se convinse că leul îi aducea mulţumire şi că se umilea înaintea lui pentru că

ucisese şarpele şi-l scăpase de moarte. Îi plăcu mult această aventură. Şterse sabia de veninul şi balele şarpelui, înainte de a o băga în teacă, apoi se aşternu la drum. Leul pomi şi el, nemaivoind să se despartă de cavaler, ci vroind să-l slujească şi să-l păstreze drept stăpân.

Pe când mergea el înaintea lui Yvain, adierea vântului îi aduse miros de animale sălbatice ieşite la păscut. Foamea îl împingea să caute pradă şi să vâneze; aşa-l crease Natura. Se dădu uşor înapoi pentru a arăta stăpânului său că adulmecase un animal sălbatic prin apropiere, îl privi şi se opri în cale, spre a-i arăta că vrea să-i slujească cu credinţă, nevoind să se îndepărteze de el împotriva voinţei sale. În cele din urmă messire Yvain înţelese de ce leul îi făcea semne şi de ce aştepta: voind să-i spună că dacă se va opri, va rămânea şi el, iar dacă îl va urma, va prinde vânatul pe care l-a simţit. Atunci cavalerul îl împunse şi îi strigă cum ar fi făcut un câine de vânătoare.

Leul întinse botul în vânt, pentru că adulmecase într-adevăr vânatul. Nu merse mai mult decât o aruncătură de săgeată până ce văzu într-o vale o căprioară. O prinse de la primul salt şi bău sângele-i cald. O aruncă apoi pe spate şi o duse astfel până ce ajunse la stăpânul său. EH prinsese mare drag de Yvain, şi hotărâse să-l însoţească pentru tot restul vieţii sale, din cauza recunoştinţei pe care i-o purta.

Se lăsă apoi întunericul. Messire Yvain hotărî să-şi petreacă noaptea în acel loc şi să taie din căprioară pentru cină. Începu a o jupui, tăind pielea în dreptul coastelor. Tăie din pulpă o bucată de carne, apoi aprinse focul cu iască şi cu câteva vreascuri. Prinse carnea într-o frigăruie, o aşează deasupra focului şi o roti până ce o fripse bine. Mâncă însă fără nicio poftă, căci nu avea nici pâine, nici vin ori sare, nici faţă de masă, nici cuţit şi nici alte cele. În timpul cinei, leul se întinsese la picioarele lui şi, fără să se clintească, îl privi până ce Yvain mâncă din bucata tăiată pe săturate, înghiţind apoi el tot ceea ce rămase din căprioară şi lăsând doar oasele pe iarbă. Messire

Yvain îşi rezemă capul toată noaptea pe scut; vă puteţi închipui cum se odihni. Iar leul, înţelept, stătu toată noaptea la pândă, veghind pentru a păzi calul, care păştea o biată iarbă uscată. În zori se porniră din nou la drum, Yvain ducând viaţa aceasta şi înnoptând sub cerul liber, aproape o săptămână întreagă.

Întâmplarea îi mână paşii până la fântâna de sub pin. Acolo, când se apropie de apă şi văzu lespedea de smarald cu capela alături, puţin lipsi ca messire Yvain să nu fie din nou la un pas de nebunie. Îşi repetă de nenumărate ori că este un laş şi un nenorocit; apoi leşină de durere. Sabia sa, ieşind din teacă, i se agăţase cu vârful de zale în dreptul gâtului, aproape de obraz. Zalele i se desfăcuseră şi sabia îi tăie pielea de la gât, făcând să ţâşnească sângele. Văzând aceasta, leul crezu că prietenul şi stăpânul său s-a stins din viaţă.

Durerea care îl cuprinse atunci fu mai mare decât veţi fi auzit vreodată povestindu-se. Se rostogoli, se zgârie şi scoase un răget, vrând să se ucidă cu sabia cu care credea că seniorul său îşi luase viaţa. Îi scoase cu dinţii sabia din rană, o înfipse într-un trunchi de copac căzut la pământ sprijinind-o ca să nu cadă atunci când avea să se arunce cu pieptul în ea. Şi pe dată s-ar fi împlinit aceasta, dacă Yvain nu şi-ar fi venit în simţire; leul se opri din fugă tocmai când se îndrepta spre moarte, alergând asemenea unui mistreţ care nu bagă de seamă că se răneşte în desiş.

După ce îşi reveni din leşin, messire Yvain îşi reproşă amarnic că lăsase să treacă anul şi că stârnise ura doamnei sale.

— De ce nu-şi ia zilele nenorocitul care a îndepărtat de la sine bucuria? De ce şovăi eu, laşul de mine, să-mi iau viaţa? Cum pot să mai trăiesc văzând bunurile doamnei mele? De ce-mi mai întârzie suflul în trupul meu nevolnic? Dacă sufletul şi-ar fi luat zborul, n-aş îndura astăzi asemenea martiriu. Lumea-ntreagă trebuie să mă urască nespus şi să mă condamne. Se cuvine să se urască el însuşi de moarte, cel care pierde din propria lui vină bucuria şi

plăcerea. Nu-i rămâne decât să-şi ia viaţa; iar eu, atâta vreme cât nimeni nu e-n preajmă, de ce mă cruţ? Nu mi-a fost dat să văd adineauri cum leul acesta, cuprins de jale pentru mine, a vrut să se arunce în sabie? Cum de mă tem de moarte, eu, care am schimbat bucuria în durere? Bucuria s-a îndepărtat de mine. Care bucurie? Nu voi să mai adaug însă niciun cuvânt; ea nu se poate descrie, căci vorbele sunt zadarnice pentru aceasta. Dintre toate bucuriile, cea care mi-a fost sortită mie a fost cea mai înaltă. Dar ea a fost de prea scurtă durată. Cel care o pierde din vina lui nu mai are drept la aventuri alese!

***

ÎN TIMP ÎNSĂ CE SE ZBĂTEA ASTFEL, O PRIZONIERĂ, O BIATĂ nenorocită care zăcea zăvorită în capelă, îl auzi şi văzu tot zbuciumul său printr-o crăpătură din zid. Îndată ce cavalerul se trezi din leşin, îl chemă:

— Doamne, făcu ea, ce mi-e dat să aud? Cine se tânguie astfel?

— Dar tu cine eşti? întrebă cavalerul.

— Sunt o captivă, sunt cea mai nenorocită fiinţă, şi mai sunt încă în viaţă.

— Taci, fiinţă nebună! Durerea ta este bucurie, răul tău e un bine faţă de chinul care mă munceşte. Cu cât omul se va fi obişnuit să-şi ducă viaţa în desfătări şi în bucurii, cu atât îl va abate nenorocirea şi-l va copleşi, mai mult decât pe-un altul. Un om slab îşi poartă povara din obişnuinţă, în timp ce altuia mai vânjos nu-i stă în puteri s-o ducă.

— Ai dreptate, răspunse captiva; ştiu bine că vorba îţi este adevărată, dar aceasta nu înseamnă că ai de îndurat un rău mai cumplit decât mine. Nu pot crede nicidecum altfel, pentru că gândesc că poţi merge în orice parte vrei; în timp ce eu zac aici închisă. Destinul vrea ca mâine să fiu scoasă de aici şi să îndur pedeapsa morţii.

— O, Doamne, pentru ce crimă?

— Domnule cavaler, Dumnezeu să nu aibă vreodată îndurare de sufletul meu, dacă merit cumva această pedeapsă. Vă voi spune adevărul, fără să

mint, pentru ce sunt aici închisă. Sunt acuzată de trădare. N-am găsit pe nimeni care să mă apere, astfel că mâine voi fi arsă pe rug ori spânzurată.

— Mai întâi, spuse cavalerul, poţi să te încredinţez că durerea şi chinul meu întrec necazurile tale; pe tine oricine te poate elibera din această primejdie. Oare lucrurile nu stau aşa?

— Aşa este; însă nu văd cine va fi acela. Nu se găsesc pe lume decât doi cavaleri care ar cuteza să lupte în apărarea mea împotriva a trei oameni deodată.

— Cum? Pentru Dumnezeu, trei sunt?

— Da, messire, adevărat spun. Sunt trei cei care mă învinuiesc de trădare.

— Şi cine sunt ceilalţi doi care, pentru că te îndrăgesc, sunt atât de îndrăzneţi încât să lupte fiecare singur împotriva celor trei ca să te salveze şi să depună astfel chezăşie?

— Ţi-i voi numi îndată. Unul din ei este messire Gauvain, iar celălalt messire Yvain. Pentru acesta din urmă voi suferi eu pe nedrept pedeapsa.

— Pentru cine eşti pedepsită, ce tot îndrugi acolo?

— Messire, martor îmi este cel de sus: pentru fiul regelui Urien.

— Te-am auzit eu bine; nu vei muri însă fără el. Eu sunt acel Yvain pentru care eşti acum la strâmtoare. Iar domnia ta eşti aceea, cred, care mi-ai salvat viaţa, oprindu-mă în sală, când eu eram prins între două porţi, îndurerat şi temător. Aş fi fost prins şi ucis fără ajutorul tău. Dar spune-mi, rogu-te, dulcea mea prietenă, cine te acuză de trădare şi te ţine captivă între aceste ziduri?

— Messire! Nimic nu vă voi ascunde, dacă aceasta vă este dorinţa. Este adevărat că n-am şovăit să vă ajut cu bună credinţă. Graţie spuselor mele, doamna mea v-a acceptat ca dreptul ei senior, urmând laudele şi sfatul meu. Şi, jur pe ce am mai sfânt, am crezut că fac acest lucru mai mult pentru folosul ei decât al vostru, şi aşa cred încă. V-am recunoscut acum: am lucrat pentru onoarea şi după voinţa voastră. Însă atunci când sa împlinit termenul de un an şi trebuia

să vă întoarceţi, doamna mea se mânie pe mine şi se socoti înşelată pentru că s-a încrezut în spusele mele. Aflând toate acestea, seneşalul, un bandit şi un mişel, care mă ura de moarte pentru că stăpâna urma de multe ori sfatul meu mai curând decât pe-al lui, înţelese că putea acum să-i aprindă mânia şi s-o îndrepte împotriva mea. În plină curte, în prezenţa tuturor, mă învinovăţi că mi-am trădat stăpâna. Iar eu nu aveam pe nimeni de sfat şi ajutor; eu singură ştiam doar că niciodată n-o trădasem pe doamna mea şi nici nu-mi trecuse prin gând aşa ceva. Cuprinsă de spaimă, le-am răspuns pe loc, fără să mă sfătuiesc cu cineva, că voi rândui să fiu apărată de un singur cavaler împotriva altor trei. Seneşalul na fost deloc curtenitor şi n-a crezut de cuviinţă să-mi respingă propunerea; pentru nimic în lume nu mi-a îngăduit să-mi retrag vorbele. Dimpotrivă m-a legat pe cuvânt ca într-un răgaz de patruzeci de zile să-mi caut un cavaler care să-mi fie chezaş împotriva altor trei. Am alergat apoi la numeroase curţi; am fost şi la curtea regelui Arthur, dar nimeni nu m-a putut sfătui ori da vreo veste despre voi.

— Spune-mi, unde era messire Gauvain, sincerul şi bunul meu prieten? Niciodată n-a şovăit să acorde ajutorul său unei domniţe în primejdie.

— Dacă l-aş fi găsit la curte, nimeni nu m-ar fi putut împiedica să ajung până la el. Mi s-a spus, însă, că regina a fost răpită de un cavaler, pentru că regele a fost atât de nesăbuit încât să-i îngăduie a-l urma. Cred că seneşalul Keu a însoţit-o până ce l-a întâlnit pe acel străin. Atunci a intrat la mare necaz seniorul Gauvain, care pornise, în căutarea ei şi care nu se va opri din cale nicio zi până ce nu o va găsi. Iată că v-am povestit adevărul curat despre ceea ce mi s-a întâmplat. Mâine voi muri acoperită de ruşine, voi fi arsă pe rug fără întârziere, plătind astfel pentru greşeala voastră.

— Nu va îngădui cel de sus, răspunse Yvain, să suferi vreun rău din cauza mea. Cât timp voi fi în viaţă, nu voi îngădui să fii ucisă. Aşteaptă-mă mâine, când voi veni înarmat, după cât îmi stă în puteri: îmi

voi pune chezaş braţul pentru eliberarea ta, aşa cum se cuvine s-o fac. Dar nu cumva să povesteşti oamenilor cine sunt! Orice s-ar întâmpla după luptă, fereşte-te să mă recunoască cineva.

— Fiţi sigur, seniore, că nu vă voi dezvălui numele cu niciun chip. Mai curând aş îndura moartea, dacă vă este voia să nu-l destăinuiesc.

Şi, totuşi, vă conjur să nu vă întoarceţi din cale pentru mine. Nu vreau să porniţi o luptă atât de mişelească. Vă mulţumesc pentru promisiunea pe care, desigur, aţi împlini-o bucuros. Însă aţi fi repede învins. Mai bine să mor eu singură decât să se bucure duşmanii de moartea voastră şi a mea. Nici eu nu voi avea alt sfârşit după ce vă vor ucide; e mai bine ca măcar domnia voastră să rămână în viaţă decât să murim amândoi.

— Multă mâhnire mi-ai adus cu vorbele acestea, scumpă prietenă, răspunse messire Yvain. Poate nu vrei să scapi de moarte, ori nu-ţi este pe plac ajutorul meu? Dar nu vreau să mai lungesc vorba. Ai făcut atâtea pentru mine, încât nu trebuie să lipsesc tocmai atunci când ai nevoie de ajutor. Ştiu că eşti neliniştită, dar, cu voia lui Dumnezeu, vor fi daţi de ruşine toţi trei duşmanii. Să lăsăm, însă, vorba; mă duc acum încotro voi vedea cu ochii ca să mă odihnesc. Nu ştiu de se află vreun castel prin apropiere.

— Messire, zise fata, să vă ajute Domnul să găsiţi găzduire aleasă pentru această noapte, şi să vă ferească, aşa cum doresc eu, de tot ce v-ar putea pricinui necazuri.

***

MESSIRE YVAIN PLECĂ ÎNDATĂ, URMAT ÎNDEAPROAPE DE MÂNDRUL său leu; au mers ei până ce au ajuns la o cetate încinsă de jur împrejur cu un zid înalt şi gros. Castelul avea ziduri groase, iar bombardele uşoare, ba chiar şi pietrele grele, nu-i puteau aduce vreun rău. Terenul dinafara zidurilor era însă gol ca-n palmă: nu se ridicau acolo nici case, nici colibe; veţi afla cauza altădată, la timpul potrivit. Messire Yvain se abătu din cale spre cetate; vreo

şapte tineri coborâră podul şi îi ieşiră în întâmpinare. Văzând însă, leul în urma lui, se înspăimântară grozav şi îl rugară să-l lase la poartă, ca să nu se repeadă asupra lor şi să-i ucidă.

— Nu vorbiţi aşa, le răspunse Yvain. Nu voi intra aici fără el. Ori vom primi amândoi găzduire, ori vom rămâne dincoace de ziduri; ţin la el ca la mine însumi. Să n-areţi nicio teamă, îl voi păzi atât de bine, încât veţi fi în deplină siguranţă.

— Să fie într-un ceas bun, răspunseră atunci ceilalţi.

Astfel intră Yvain în cetate, întâlnind aici în drumul său cavaleri, doamne şi chipeşe domniţe, care-l salutară, îl întâmpinară şi îl ajutară apoi să-şi scoată armura:

— Bine aţi venit, seniore, la noi! îi ziceau ei. Să dea Domnul să rămâneţi aici până veţi binevoi să vă întoarceţi acasă vesel şi acoperit de glorie!

Îl primiră astfel cu deosebită bucurie şi îl conduseră la castel. Însă o durere care îi apăsa îi făcu repede să uite de oaspete; reîncepură să strige, să-şi sfâşie hainele, să plângă. Astfel, multă vreme, ei nu încetară să-şi arate şi bucuria şi întristarea; bucuria pentru a-şi cinsti oaspetele, deşi nu le ardea de aşa ceva, iar întristarea la gândul unei aventuri la care se aşteptau a doua zi. Erau siguri că ea avea să li se întâmple a doua zi, încă înainte de amiază.

Messire Yvain se minuna cum aceşti oameni schimbau atât de des bucuria pe durere şi se interesă de motivul lor pe lângă seniorul castelului:

— Pentru Dumnezeu, scumpul meu senior, spuneţi-mi, rogu-vă, de ce m-aţi primit cu atâta onoare? Şi de ce vă bucuraţi şi plângeţi rând pe rând?

— Vă roi spune, dacă doriţi, deşi aş prefera să tac şi să ascund durerea. N-aş vrea să vă spun lucruri care să vă întristeze. Lăsaţi-ne mai bine cu durerea noastră şi nu vă mâhniţi inima!

— Cu niciun chip n-aş putea să vă văd copleşiţi de durere fără ca inima mea să nu fie şi ea îndurerată; de

aceea ţin mult să aflu ce nenorocire voi îndura alături de voi.

— Vă voi face atunci pe voie. Un uriaş mi-a adus grele pagube, vrând să i-o dau pe fiica mea, cea mai frumoasă dintre toate fecioarele lumii. Acest uriaş mişel, blestemat fie el, se numeşte Harpin de la Montagne. Nu e zi lăsată de la Dumnezeu să nu ia el din avutul meu tot ce vede cu ochii. Nu e durere pe lume mai mare ca a mea. Ar trebui să mi se întunece mintea, pentru că aveam şase fii cavaleri, cum alţii mai mândri pe lume nu aflai. Pe toţi şase mi i-a luat mişelul. În faţa mea a ucis doi dintre ei, iar mâine îi va ucide şi pe ceilalţi patru dacă nu găsesc pe cineva ca să lupte pentru salvarea lor sau a fiicei mele despre care mi-a şi spus că, atunci când o va avea, o va da pe mâna celor mai bătrâni şi mai hidoşi dintre slujitorii lui, el nemaibinevoind s-o accepte. Chiar mâine se va întâmpla această nenorocire, dacă Dumnezeu nu mă va ajuta cu sfatul său. De aceea nu e lucru de mirare, dragul meu senior, că plângem plâns amar; cât ne stă însă în puteri, ne străduim să arătăm spre domnia voastră o faţă râzătoare. Căci e un nesăbuit cel care cheamă la el un om viteaz şi nu îl onorează apoi cum se cuvine; şi îmi păreţi a fi un cavaler viteaz. V-am spus acum totul despre marea strâmtoare la care ne aflăm. Nici în castel, nici în cetate, nu ne-a lăsat uriaşul decât ce avem pe noi. Voi înşivă, dacă aţi băgat de seamă, aţi văzut că ne-a lăsat într-o sărăcie lucie, în afară doar de aceste ziduri noi, căci a făcut burgul una cu pământul. După ce a luat cu el tot ce-a putut, a pus foc la ce mai rămăsese. În acest fel a adus el nenorocirea asupra noastră. Messire Yvain ascultă tot ce-i povesti gazda sa. Când aceasta termină de povestit, Yvain îi spuse:

— Seniore, sunt nespus de îndurerat de supărarea voastră. Mă uimeşte însă un lucru, că nu aţi cerut ajutor la curtea bunului rege Arthur. Orice om de virtute poate găsi la curtea lui pe cei dornici să-şi încerce puterile împotriva uriaşului.

Bunul om îi dezvălui atunci că ar fi găsit un bun ajutor dacă ar fi ştiut unde să-l caute pe messire

Gauvain.

— El n-ar fi pregetat să vină, pentru că soţia mea este sora lui bună. Însă un cavaler de pe alte pământuri, după ce s-a dus la curte, a răpit-o pe regină. El n-ar fi putut, totuşi, pentru nimic în lume s-o ia cu el de n-ar fi fost Keu, care l-a scos din minţi pe rege ca s-o lase pe regină în paza lui. Unul a fost nebun iar cealaltă nesăbuită când s-au încredinţat braţului lui; şi iată că şi eu sufăr acum o mare pierdere din această cauză. Mai mult ca sigur că messire Gauvain viteazul, ar fi venit în mare grabă în ajutorul nepoţilor săi, dacă ar fi aflat de această aventură. El însă nu ştie nimic de nenorocirile noastre, ceea ce mă întristează şi mai mult. Puţin mai lipseşte ca inima mea să înceteze a bate. Gauvain s-a dus după cel căruia Dumnezeu îi va aduce ruşine şi necaz pentru că a răpit-o pe regină.

Messire Yvain nu înceta să suspine auzind aceste întâmplări şi îi răspunse cu milă:

— Dragul şi blândul meu senior, aş vrea bucuros să înfrunt aventura, cu condiţia ca uriaşul şi fiii voştri să se prezinte mâine la ora hotărâtă şi să nu întârzie prea mult; pentru că tot mâine, la amiază mi-am dat cuvântul să fiu neapărat în altă parte.

— Seniore, vă sunt recunoscător pentru acest lucru, îi răspunse acel om de treabă, şi vă mulţumesc de mii de ori.

Şi toţi oamenii de la castel nu încetau să-i aducă mulţumire lui Yvain.

***

ÎN CLIPA ACEEA IŞI FACU APARIŢIA DINTR-O CAMERA ALĂTURATĂ, fecioara castelanului, cu trupul graţios şi chipul fermecător. Intră cu simplitate, palidă şi tăcută, cu capul aplecat, căci durerea ei nu lua niciodată sfârşit. Mama ei păşea alături, pentru că seniorul trimisese după ele, ca să se înfăţişeze oaspetelui său. Erau amândouă învăluite în mantii, pentru ca să-şi ascundă mai bine lacrimile; dar seniorul lor le porunci să-şi înlăture vălurile şi să-şi ridice capul.

— Nu trebuie să vă întristeze porunca ce v-o dau. Iată că Dumnezeu ne-a trimis un viteaz de treabă şi ne-a îngăduit o bună aventură; oaspetele nostru ne-a asigurat că va lupta cu uriaşul Harpin. Nu şovăiţi să-i cădeţi la picioare!

— Să nu-mi fie dat să văd una ca asta! exclamă messire Yvain. Nu se cuvine să-mi cadă la picioare sora seniorului Gauvain şi nepoata sa. Să mă apere domnul ca orgoliul meu să fie atât de mare încât să le îngădui a se arunca la picioarele mele. Nu s-ar şterge niciodată din minte ruşinea pe care aş avea-o în asemenea împrejurare. Le-aş fi însă recunoscător dacă şi-ar întări forţele până mâine, şi atunci vor vedea dacă este voia Celui de sus să le ajute. Nu trebuie să mă roage pe mine să lupt; numai uriaşul să vină mâine la vreme, pentru ca nu cumva să-mi calc cuvântul dat în altă parte. Nimic pe lume nu m-ar împiedica să iau parte mâine la amiază la cea mai mare luptă pe care trebuie s-o dau. El nu vroia să-i asigure pe de-a-ntregul, temându-se că uriaşul ar fi putut să nu vină la timp, iar el să întârzie să alerge în ajutorul fecioarei închise în capelă. Le-a făgăduit doar atât cât să nu le spulbere speranţa şi toată lumea fu mulţumită; aveau multă încredere în vitejia lui şi toţi se gândeau că era un om bun, datorită prieteniei sale cu leul. Acesta stătuse toată seara întins lângă el, blând ca un miel. Datorită speranţei pe care şi-o puneau în el, oamenii din castel se îmbărbătau unii pe alţii şi nu se mai simţeau sfâşiaţi de durere.

Când sosi vremea somnului îl duseră să se odihnească într-o cameră frumoasă, doamna şi fiica sa fiind amândouă de faţă. Îl îndrăgiseră tare mult şi desigur că le-ar fi fost şi mai drag dacă ar fi cunoscut cu adevărat cortezia şi marea lui vitejie. Yvain şi leul s-au întins şi s-au odihnit unul lângă altul, astfel încât ceilalţi n-au îndrăznit să se apropie de ei, zăvorind uşa până a doua zi în zori.

Când au deschis-o, Yvain se sculă, ascultă slujba şi aşteptă să împlinească făgăduiala ce le-o făcuse în ajun, până la primul ceas al zilei. După aceea îl

chemă pe stăpânul castelului şi îi spuse înaintea tuturor:

— Seniore, nu pot să mai întârzii şi voi pleca, nu vă fie cu supărare. Vă încredinţez, însă, că dacă n-aş fi legat de cuvântul dat, departe de aici, aş mai rămâne încă pentru nepoţii seniorului Gauvain pe care îl iubesc mult.

Fecioara fremătă toată de groază, ca, de altfel, şi doamna cu seniorul. Teama ca Yvain să nu plece era atât de mare, încât îi căzură cu toţii la picioare şi castelanul se oferi să-i dea pământ ori alte avuţii dacă ar fi binevoit să mai aştepte câtăva vreme.

— Doamne fereşte să poftesc la vreo avuţie! răspunse Yvain.

Pe fecioara înspăimântată o podidi plânsul; îl imploră pe Yvain să mai rămână o clipă. Asemenea unei fiinţe tulburată de groază, ea îl rugă pe cavaler, invocând în acelaşi timp pe toţi sfinţii, pe Dumnezeu şi pe glorioasa regină din ceruri, să nu plece încă. Îi aminti atunci de unchiul său pe care Yvain îl preţuia nespus. Pe Yvain îl cuprinse o mare milă, văzând cum fata se bizuia pe amintirea unchiului ei, pe blinda suverană din cer şi pe Dumnezeu, dulcele monarh al milei. Îşi înăbuşi un geamăt de durere; chiar de i s-ar fi dăruit întregul regat al Ţarcului, n-ar fi îndurat ca Lunette să fie arsă pe rug, odată ce o asigurase de sprijinul său. Dacă nu va ajunge acolo la timp, nu-l mai putea aştepta decât moartea ori nebunia; pe de altă parte însă şi amintirea nobleţei prietenului său Gauvain îl chinuia amarnic. Inima i se rupea în piept văzând că nu putea să mai întârzie. Nu plecă totuşi, ci mai rămase încă în aşteptare.

Şi iată că Harpin de la Montagne se arătă pe câmp, aducând cu sine pe cavalerii prizonieri; pe umăr ducea un par gros, ascuţit la un capăt, cu care îi împungea pe cei patru fraţi. Aceştia nu purtau alte veşminte decât doar cămăşile lor, făcute ferfeniţă; fuseseră legaţi cu frânghii de mâini şi de picioare şi suiţi pe patru gloabe, slabe şi nenorocite, care şchiopătau.

Veniseră călare până în apropierea unei păduri, unde un pitic umflat ca un broscoi le legase cailor cozile una de alta. Şi astfel caii mergeau toţi pairul unul lângă altul, în vreme ce piticul nu înceta a-i şfichiui cu o biciuşcă legată în noduri, lovindu-i până la sânge. În acest fel erau aduşi cavalerii, între uriaş şi pitic.

Ajuns în faţa porţii, pe câmpie, uriaşul se opri. Îi răcni bietului om că pe fiii săi îi paşte moartea dacă nu-i va ceda fiica. Îi mai spuse apoi că o va da pe mina slujitorilor, căci nu se va mai umili s-o ceară pentru sine, urmând ca ea să se însoţească cu o mie de slujitori de-ai lui, toţi păduchioşi şi goi, ca nişte linge-blide şi hleaburi fără căpătâi, arzând de dorinţa de a contribui la această nenorocire.

Bătrânul castelan mai că nu înnebuni de durere, auzind ce soartă îi era hărăzită fiicei sale, ca preţ de răscumpărare pentru viaţa fiilor lui; ar fi preferat, săracul, moartea în locul vieţii. Îşi spunea că nu era decât un laş captiv şi se zbătea în plânset. Bunul messire Yvain începu atunci a-i spune:

— Seniore, mult este mişel şi trufaş acest uriaş care se umflă în pene dincolo de ziduri. Dar Cel de sus nu va îngădui ca fiica voastră să intre în puterea lui. Cât de mult o înjoseşte şi o urăşte! Ar fi o mare nedreptate dacă o fiinţă atât de frumoasă şi de neam ales ar încăpea pe mâna unor netrebnici. Aduceţi-mi aici armele şi calul! Porunciţi să se deschidă poarta şi lăsaţi-mă să trec! Nu ştiu care, dar unul din noi va să fie doborât la pământ. Poate voi fi în stare să-l umilesc pe acest nemernic care v-a prigonit atât de rău, şi să-l silesc să vă înapoieze fiii. El va veni să ceară iertare domniilor voastre pentru vorbele de ocară pe care vi le-a aruncat; atunci vă voi încredinţa Domnului, iar eu îmi voi urma calea.

Se repeziră atunci să-i scoată calul şi îi aduseră armele. Îşi dădură osteneala să-i pună strâns armura. Îl înarmară cât putură mai repede, nemairămânându-le apoi decât să coboare podul şi să-i îngăduie să plece.

Yvain ieşi dincolo de ziduri, urmat îndeaproape de leu; cei care rămăseseră în cetate înălţau rugi fierbinţi către cel de sus. Se temeau pentru Yvain, deoarece nelegiuitul Harpin, care ucisese mulţi viteji, văzându-l şi pe el în faţa lui, ar fi putut încheia lupta altfel decât le era lor voia; se rugau însă lui Dumnezeu să-l apere de moarte pe messire Yvain, ca să se întoarcă viu şi nevătămat, după ce îl va ucide pe uriaş. Fiecare se ruga din tot sufletul.

Trufaş şi ameninţător, uriaşul se îndreptă atunci spre Yvain.

— Pe ochii mei, spuse el, cel care tea trimis aici nu te avea prea drag; nici că se putea răzbuna mai bine pe tine pentru tot ce i-oi fi făcut!

— Îţi prăpădeşti vorbele degeaba, îi răspunse Yvain fără teamă. Luptă cât poţi mai bine, căci şi eu voi face la fel. Nu-mi place vorba multă. Yvain îşi aminti atunci că era în întârziere. Îl lovi pe uriaşul acoperit cu o blană de urs, drept în piept şi-i dădu o astfel de lovitură, încât blana nu-l apără cu nimic; fierul lancei i se înroşi, iar sângele ţâşni din rană. Uriaşul îl izbi la rândul său pe Yvain atât de tare încât parul i se îndoi. Messire Yvain îşi trase sabia cu care ştia să dea lovituri grozave. Uriaşul era fără apărare, fiindcă avea atâta încredere în forţa lui, încât nu găsise de cuviinţă să se îmbrace în armură. Cu sabia în mână, Yvain porni la atac. Cu tăişul sabiei, nu cu latul, îl lovi şi îi tăie o bucată din obraz. Harpin îi dădu, însă, o astfel de lovitură, încât cavalerul trebui să se rezeme de gâtul calului său.

Văzând aceasta, leul îşi zbârli coama şi se pregăti să-şi ajute stăpânul. Sări mâniat şi apucă puternic pielea păroasă a uriaşului, crăpând-o ca pe o scoarţă de copac; îi sfâşie astfel coapsa, tăindu-i nervii şi carnea. Năucit, uriaşul începu să ragă ca un taur, căci leul îl rănise grav. Atunci ridică parul cu mâinile amândouă şi, vrând să-l lovească, dădu greş. Leul se feri într-o parte, iar lovitura căzu în gol, lângă messire Yvain. Cavalerul îşi luă atunci el avânt şi îl nimeri cu două lovituri. Înainte ca mişelul să-şi dea seama, Yvain îi desprinse cu sabia umărul de trunchi

şi cu a doua lovitură îi băgă sabia în piept până în rărunchi. Uriaşul, căzut în ţărână şi încolţit de moarte, se prăbuşi cu vuietul unui stejar doborât.

Toţi cei de la creneluri vrură să vadă isprava, năvălind cu toţii şi năpustindu-se asemenea câinilor de vânătoare când li se aruncă măruntaiele vânatului pe care l-au gonit. Se întreceau care mai de care, alergând acolo unde uriaşul zăcea întins la pământ. Chiar şi castelanul dădu fuga, cu toţi oamenii de la curte, împreună cu fiica şi soţia lui. Se bucurau cei patru fraţi, cărora cruntă le fusese suferinţa. Fiind siguri că nu l-ar putea reţine pe seniorul Yvain cu niciun chip, ei îl rugară să se întoarcă pentru a sărbători victoria de îndată ce îşi va termina treburile.

Yvain le răspunse că nu le poate făgădui nimic, pentru că nu era în stare să prevadă cum avea să se sfârşească totul. Spuse însă castelanului că ar fi dorit ca cei patru fii ai săi, împreună cu sora lor, să-l ia pe pitic şi să se ducă la seniorul Gauvain, atunci când vor afla că s-a întors, să-i povestească şi lui întreaga aventură. Căci o faptă bună nu valorează nimic dacă nu este ştiută în lume.

— Nu vom ascunde niciodată, răspunseră ei, această faptă bună, n-ar fi drept. Vom face aşa cum doriţi. Spuneţi-ne însă, ce-i vom putea spune când vom fi în faţa lui, cu cine vom putea să ne lăudăm dacă nu vă ştim numele?

— Puteţi doar atât să-i mărturisiţi că numele meu este Cavalerul cu Leul şi vă mai rog să-i spuneţi din partea mea că mă cunoaşte bine, precum şi eu pe el, deşi nu-şi dă seama cine sunt. Este singura mea rugăminte. Trebuie acum să plec; ceea ce mă înspăimântă însă este gândul că am zăbovit prea mult aici; căci până la amiază mai am multe de împlinit în alt loc, dacă voi putea ajunge acolo la timp.

Nu mai pierdu vremea şi porni la drum. Mai înainte de a pleca însă, castelanul îl rugă frumos să-i ia pe lângă el pe cei patru fii ai săi. Nimeni pe lume nu s-ar fi străduit mai mult să-l slujească. Dar Yvain nu dorea să aibă un soţ de drum şi părăsi singur ţinutul.

Yvain se întoarse astfel la capela cât de repede putu să-l poarte calul. Drumul era drept şi frumos, iar el ştiu să-l urmeze, înainte, însă, ca el să fi ajuns acolo, domniţa fusese scoasă din capelă şi rugul pe care urma să fie aşezată fusese deja pregătit. Cu trupul gol sub cămaşă, legată lângă foc, o ţineau oameni care o învinuiau pe nedrept de ceea ce ei nu-i trecuse niciodată prin gând.

Atunci ajunse şi messire Yvain şi, văzând-o pe Lunette lângă rugul în care vroiau s-o arunce, se mânie foarte. Nici de cortezie nici de înţelepciune nu s-ar bucura cel care s-ar teme de vreun lucru. Adevărat că se-ntristase şi el, dar nădăjduia că Dumnezeu şi dreptatea îl vor ajuta şi se vor arăta de partea sa: în aceştia se încredea el, iar leul îi era prieten.

Se îndreptă atunci în goană spre mulţimea adunată strigând:

— Lăsaţi-o, lăsaţi-o pe domniţă, oameni răi! Nu-i drept să fie aruncată în foc, nu are nicio vină.

Şi oamenii, de ici de colo, se dădeau în lături ca să-i deschidă calea.

Messire Yvain ardea de nerăbdare s-o revadă pe doamna pe care n-o pierduse din inimă nicicând. O căută cu ochii până ce-o zări şi îşi supuse inima la grea încercare, ţinând-o strânsă-n trup, ca pe un cal când îl tragi de hăţuri din răsputeri. Deşi oftă, o privi totuşi cu aprinsă bucurie; nu-şi împlinea însă suspinele şi le stăvilea cu greu chin, ca să nu-i fie auzite. Îl cuprinse mila, văzând şi auzind marea durere a femeilor sărmane care plângeau în juru-i:

— Vai, Doamne, cum ne-ai uitat! Cum vom rătăci de-acum, pierzând pe cea mai bună prietenă! Sfatul şi ajutorul ei ne susţineau la curte. Doamna ne dăruia hainele ei din blană de veveriţă. Se va întoarce de-acum crugul vremii; nu se va mai găsi cine să cuvinte pentru noi. Ajungă-l urgia pe seneşalul care ne-o răpeşte! Blestemat fie cel datorită căruia o pierdem! Mare va fi durerea noastră! Nu se va mai găsi cine să spună: „Daţi mantia de blană, ilicul şi cămaşa, scumpă doamnă, acestei femei de treabă! Dacă i le

veţi trimite, vor fi bine folosite, căci este la mare nevoie". S-a sfârşit cu asemenea cuvinte. Căci nu mai e nimeni leal şi curtenitor; fiecare cere mai curând pentru el, decât pentru un altul, chiar dacă nu are nicio nevoie.

***

ASTFEL SE TÂNGUIAU BIETELE FEMEI. TRECÂND PRINTRE ELE, messire Yvain le auzi toate plângerile, care nu erau nici mincinoase, nici prefăcute. O văzu pe Lunette îngenuncheată, acoperită doar de o cămaşă; i se dăduse împărtăşania, iar ea ceruse iertare Domnului pentru păcatele săvârşite. Atunci Yvain veni spre ea şi, ridicând-o în picioare, îi spuse:

— Domniţa mea! Unde sunt cei care vă acuză şi condamnă? Pe loc, de nu cumva vor refuza, le va fi acordată bătălia.

Fata care-l aşteptase, dar nu-l zărise până atunci, îi zise cu bucurie:

— Seniore, veniţi trimis de Dumnezeu ca să mă ajutaţi la mare nevoie! Cei care aduc falsă mărturie sunt cu toţii aici, pregătiţi împotriva mea. Dacă aţi mai fi întârziat o clipă, aş fi ajuns cenuşă şi cărbuni. Aţi venit să mă apăraţi, de aceea Domnul vă va da putere; jur că nu sunt vinovată de trădare!

Cuvintele acestea le-au auzit seneşalul cu cei doi fraţi ai săi.

— Ei, zise el, femeie zgârcită cu adevărul şi generoasă cu minciuna! E un nebun cel care se-ncrede în cuvântul tău şi se încumetă la asemenea faptă. E tare neghiob cavalerul care a venit să moară pentru tine, căci el este singur iar noi suntem trei. Îl sfătuim să facă mai bine cale-ntoarsă, înainte ca răul să se întoarne în mai rău.

Supărat, cavalerul îi răspunse:

— Cui îi este teamă n-are decât să fugă! Nu mă tem atât de mult de cele trei scuturi ale voastre, încât să plec învins fără lovituri de spadă. Ar însemna să fiu un infam, dacă, întreg la minte şi sănătos cum sunt, v-aş lăsa liber câmpul de bătălie. Atâta vreme cât voi fi teafăr şi în viaţă, nu voi fugi în faţa

ameninţărilor tale. Te sfătuiesc dar, să dai pe loc strigare precum că domniţa e nevinovată şi că ai ponegrit-o pe nedrept. Ea mi-a spus, şi o cred, m-a încredinţat jurându-se pe sufletul ei, că nu a trădat-o nicicând pe doamna sa cu gândul, cu vorba ori cu fapta. Cred ce mi-a spus şi o voi apăra cu toată puterea braţului meu, pentru că dreptatea îmi stă într-ajutor. Dumnezeu este de partea celui drept, iar Domnul şi dreptatea una sunt; şi atunci când ei mi se alătură, mai buni prieteni am decât tine, şi ajutor mai de nădejde!

Ceilalţi îi răspunseră cu nesăbuinţă că el n-avea decât să se îndrepte spre pierzanie cât mai iute cu putinţă, având doar grijă ca leul să nu le facă vreun rău. Desigur, le spuse messire Yvain, că doar nu-l va sili pe leu să lupte, bizuindu-se numai pe el însuşi. Dar dacă leul său avea totuşi să-i atace, atunci ei să se ferească, deoarece el nu-i putea asigura cu nimic în această privinţă.

— Orice ai zice, răspunseră ceilalţi, dacă nu-ţi ţii fiara şi n-o potoleşti, n-ai de ce să rămâi aici; pleacă din nou, de vrei să fii înţelept. Toată această ţară ştie cum fata aici de faţă şi-a trădat stăpâna; de aceea drept este să fie aruncată în flăcări.

— Ferească sfântul Duh! răspunse messire Yvain care ştia adevărul. Să nu dea Domnul să plec de aici până nu îi voi reda libertatea. Îi făcu apoi leului semn să se tragă înapoi şi să stea liniştit, iar acesta se supuse îndată poruncii.

După ce schimbară apoi aceste cuvinte, luptătorii se îndepărtară unii de alţii. Cei trei se repeziră asupra seniorului Yvain, care venea, însă împotriva lor la pas, nevoind să se dezlănţuie de la primul atac. Îi lăsă să-şi sfărâme lăncile de scutul său, păstrându-şi-o întreagă pe a sa. Din scut îşi făcu apoi pavăză şi se îndepărtă de ei ca la un stânjen. Repede, însă, se întoarse la treabă, căci nu era timp de odihnă. Revenind, îl atinse pe seneşalul care se găsea în fruntea fraţilor săi, frângându-şi lancea de trupul său şi aruncându-l la pământ. Îi dăduse o lovitură atât de

zdravănă, încât acesta zăcu năucit câtăva vreme, fără a se mai gândi la revanşă.

Ceilalţi doi se repeziră însă asupra lui cu săbiile pe care le traseră din teacă, dându-i puternice lovituri, şi primind altele şi mai grozave în schimb. O singură lovitură de-a lui Yvain valora cât două de-ale lor. Acesta se apără împotriva lor atât de bine, încât nu cedă nici măcar un pas. Iată însă că seneşalul, ridicându-se de la pământ şi alăturându-se fraţilor săi, ei se străduiră împreună, până ce îl strâmtorară şi-l răniră pe messire Yvain.

Văzând aceasta, leul nu mai întârzie să-i vină în ajutor, simţind că era mare nevoie de el. Iar femeile, care o îndrăgeau pe domniţă se rugau lui Dumnezeu cu inima curată să nu îngăduie cu niciun preţ moartea sau înfrângerea cavalerului care intrase în luptă ca să apere cauza cea dreaptă. Şi femeile îl ajutau cu rugăciunile lor, căci ele nu aveau altă armă.

Între timp, leul se năpusti cu atâta înverşunare asupra seneşalului pornit la luptă, încât zalele acestuia zburară ca paiele În vânt, lăsându-l fără o mână de la umăr, şi zdrobindu-i o coastă. Tot ce atingea sfâşia, scoţând măruntaiele seneşalului la iveală. Astfel de lovitură primi tabăra duşmană.

***

COMBATANŢII ERAU ACUM ÎN NUMĂR EGAL PE CÂMPUL DE luptă. Seneşalul, nemaiputând scăpa de moarte, era scăldat într-un val roşu de sânge cald care-i ţâşnea din inimă. Leul se năpusti apoi şi asupra celorlalţi, căci messire Yvain nu reuşise niciun pic să-l gonească cu lovituri ori cu ameninţări, deşi se străduise cu multă osteneală. Leul ştia fără îndoială că seniorului său îi convenea acest ajutor şi că după aceea avea să-l îndrăgească şi mai mult; de aceea se şi repezise asupra celor doi, care se apărau cu înverşunare, rănindu-l şi însângerându-l. Când messire Yvain văzu că leul fusese rănit, inima în piept i se aprinse de mânie şi, străduindu-se amarnic să-l răzbune, porni asupra duşmanilor atât de crunt, încât îi năuci. Cei doi, nemaiputând să se apere, cerură îndurare. Aceasta se datora însă

ajutorului adus de leu, ale cărui răni erau adânci şi trupul stors de puteri. Pe de altă parte, nici messire Yvain nu era nevătămat; şi el era crestat de răni, de care însă îi păsa mai puţin decât de cele ale prietenului său.

Domniţa însă era eliberată, aşa cum îi fusese voia; stăpâna sa o iertă pe Lunette cu dragă inimă. Duşmanii fură ei arşi pe rugul pe care îl pregătiseră, căci aceasta este raţiunea dreptăţii: cel care judecă pe nedrept pe altcineva trebuie să îndure aceeaşi moarte pe care a vrut să i-o dea celui nevinovat.

Lunette era mulţumită şi voioasă pentru că se împăcase cu doamna sa şi bucuria lor era atât de mare, încât nimeni nu mai văzuse aşa ceva. Cu toţii îşi ofereau serviciul seniorului Yvain, după cum se cuvenea, fără a-l recunoaşte însă. Nu-l recunoscuse nici Laudine, care-i stăpânea inima fără s-o ştie. Îl rugă însă mult să se înduplece să rămână până ce rănile sale şi ale leului aveau să se vindece.

— Prinţesă, răspunse el, nu pot rămâne în aceste locuri, atâta vreme cât doamna mea nu mă va ierta de supărarea şi mânia ei. Atunci doar vor lua sfârşit chinurile mele.

— Îmi pare rău, răspunse doamna. Nu dă dovadă de prea multă cortezie doamna care vă sfâşie inima. Ea n-ar trebui să-i interzică primirea unui cavaler de valoarea voastră, doar dacă nu cumva aţi comis o greşeală foarte gravă.

— Doamnă, zise el, oricâtă durere mă apasă, iubesc tot ceea ce ei îi place. Dar nu-mi mai răscoliţi inima! Nu voi pomeni nimănui această greşeală a mea, decât doar acelora care o cunosc bine.

— O mai cunoaşte, deci, cineva în afară de voi doi?

— Da, doamnă!

— Spuneţi-ne, cel puţin, blânde sire, numele vostru! După aceea puteţi pleca liniştit.

— Liniştit? Cu neputinţă, doamnă. Datorez mai mult decât îmi stă în puteri să înapoiez. Totuşi, nu trebuie să vă ascund numele sub care mă fac cunoscut. Dacă veţi auzi vreodată de Cavalerul cu

Leul, aflaţi că eu sunt acela. Numele acesta vreau să-mi fie dat.

— Doamne, seniore, ce înseamnă acest nume de care n-am auzit niciodată?

— V-aţi convins, doamnă, în felul acesta, că nu mi-a mers vestea în lume ca unui cavaler vestit.

— Totuşi, dacă nu v-ar fi cu supărare, îi mai spuse doamna, v-aş ruga să mai şedeţi la noi.

— O, n-aş îndrăzni atâta timp cât n-aş fi sigur că aceasta este şi dorinţa doamnei mele.

— Plecaţi, deci, în pace, bunule senior, şi fie voia celui de sus ca durerea să v-o schimbe în bucurie î

— Să vă audă bunul Dumnezeu! răspunse cavalerul. Apoi spuse doar pentru sine: Doamnă, nu ştii că deţii cheia fericirii mele!

***

YVAIN PORNI LA DRUM CU MÂHNIRE ÎN SUFLET; NU-L recunoscuse nimeni. Lunette doar îl însoţi o bună bucată de drum, şi atunci Yvain o rugă stăruitor să nu dezvăluie cuiva numele apărătorului ei.

— Seniore, spuse ea, va fi precum vă este voia.

După aceea, o mai rugă să-şi amintească de el şi să-l apere pe lângă doamna sa când va găsi momentul prielnic. Degeaba îi mai aduce aminte de aceasta, îi răspunse Lunette; se înţelege de la sine că ea nu va uita niciodată binele pe care i-l adusese, şi-i mulţumi apoi de nenumărate ori.

Yvain mergea dus pe gânduri, obosit de leul pe care trebuia să-l poarte, căci acesta nu mai avea puteri să-l urmeze. Îi făcuse litieră din scutul său, din muşchi şi din ferigă, un culcuş pe care îl aşezase cu grijă, purtându-l apoi întins pe el.

Tot mergând astfel, ajunse în faţa porţii unei case mari şi frumoase. Găsind totul închis, bătu în poartă. Un slujitor îi deschise de la prima chemare. Îi apucă frâul cu mâna şi-i spuse:

— Înaintaţi, messire! Vă prezint casa seniorului meu, dacă vă e voia să coborâţi din şa.

— Îţi mulţumesc pentru bunăvoinţă, răspunse Yvain. Suntem la vreme de seară şi avem mare

nevoie de bună ospătare.

De-abia trecu de poartă, că Yvain şi văzu pe toţi oamenii casei alergând să-i iasă în întâmpinare. Il salutară şi-l ajutară să coboare din şa, după ce aşezară pe lespezile din faţa casei scutul său cu leul; unii luară calul şi îl duseră în grajd, alţii îi luară armele, după cum se cuvenea, apoi îl înştiinţară pe seniorul lor. Îndată ce acesta află vestea, coborî în curte şi îl salută pe Yvain; îl urma soţia sa împreună cu toţi fiii şi toate fiicele şi cu mulţi alţi oameni. Se aduseră apoi viole şi-l ospătară pe Yvain în cânt şi veselie. După aceea îl conduseră într-o cameră liniştită, găsindu-l foarte bolnav, şi punându-i şi leul alături, nu fără mustrări.

Două fecioare, fetele stăpânului casei, se porniră apoi să-l vindece, căci erau tare pricepute în medicină. Aşa rămase Yvain acolo cu leul mai multe zile, până ce amândoi se vindecară, putând din nou să-şi reia drumeţia.

***

ÎNTRE TIMP SE ÎNTÂMPLĂ CA SENIORUL DE NOIRE ESPINE SĂ fie certat cu Moartea. Aceasta îl lovi amarnic, până ce îl răpuse. După moartea lui, cea mai în vârstă dintre cele două fiice ale sale declară că părintele ei i-ar fi lăsat spre folosinţă întreg pământul său, câte zile va avea, astfel că nu-l va împărţi cu sora ei. Aceasta din urmă răspunse că se va duce la curtea regelui Arthur să ceară ajutor pentru a-şi susţine cauza. Când sora cea mare văzu că mezina nu-i va ceda cu niciun chip pământul fără proces, se nelinişti foarte şi hotărî să ajungă la curte înaintea ei.

Se pregăti în grabă şi, fără să piardă cumva vremea, porni la drum ca să ajungă la curte. Mezina plecă şi ea, grăbindu-se din răsputeri, însă fără folos: sora cea mare ceruse deja ajutor seniorului Gauvain, iar aceasta făgăduise să-i împlinească toate rugăminţile. Au convenit însă ca nimeni să nu afle de această învoială, altfel Gauvain nu se va mai înarma pentru luptă.

Mezina ajunse însă şi ea la curte, îmbrăcată într-o mantie scurtă din stofă căptuşită cu hermină. Trecuseră trei zile de când regina şi toţi captivii se întorseseră din închisoarea în care îi ţinuse Meleagant. Singur Lancelot zăcea închis prin trădare într-un turn. Chiar în ziua când fecioara se prezentă la curte, ajunse şi vestea despre uriaşul crud şi neomenos pe care Cavalerul cu Leul îl omorâse în luptă. Fii castelanului îl salutară pe unchiul lor, seniorul Gauvain, din partea învingătorului. Nepoata lui îi povesti ajutorul adus de acest viteaz; îi mai spuse că, deşi Gauvain nu ştia cine este Cavalerul cu Leul, el îl cunoştea totuşi foarte bine.

***

VORBELE ACESTEA LE AUZI SORA MEZINA; EA SE SIMŢEA pierdută pentru că nu mai spera să găsească la curte vreun ajutor, lipsindu-i braţul celui mai bun cavaler. Îl implorase şi ea de nenumărate ori pe Gauvain.

— Domniţă, îi răspunse messire Gauvain, mă rogi în van; nu mi-e cu putinţă să te ajut pentru că am pornit altă treabă de la care nu mă voi da în lături!

Fecioara plecă atunci şi se prezentă în faţa regelui.

— Sire, zise ea, am venit la voi pentru a cere ajutor la curtea voastră. Nu am găsit niciun sprijin şi mă mir. Nu voi pleca fără învoirea voastră. Să afle totuşi sora mea că, dacă vroia partea mea, ar fi putut s-o obţină prin dragoste; dacă voi găsi un braţ ferm, nu-i voi lăsa niciodată moştenirea mea.

— Ai vorbit înţelept, îi spuse regele Arthur. Pentru că sora voastră se află aici, o rog şi o sfătuiesc să-ţi lase ceea ce ţi se cuvine de drept.

Sora mai mare, însă, fiind sigură de ajutorul celui mai bun cavaler din lume, răspunse:

— Sire, să mă bată Dumnezeu dacă voi împărţi din moştenirea mea castel, cetate, pământ desţelenit, pădure, moşie ori altceva. Dacă vreun cavaler îndrăzneşte să se înarmeze pentru ea, oricine ar fi cel care vrea să-i susţină cauza, să se prezinte acum!

— Nu eşti deloc binevoitoare, îi zise regele. E nevoie de mai mult timp pentru a căuta un cavaler.

Dacă ea va vrea, te va putea urmări în răstimp de patruzeci de zile la judecată în faţa întregii curţi.

— Sire, puteţi hotărî legile după cum credeţi de cuviinţă, răspunse sora cea mare. Va fi precum spuneţi. În niciun caz însă nu mă voi dezice de hotărârea luată; dar dacă sora mea cere acest răgaz, eu îl voi accepta.

Mezina ceru răgazul de patruzeci de zile şi îndată după aceea îşi luă rămas bun de la rege, plecând de la curte, hotărâtă să nu înceteze a-l căuta pe tot pământul pe Cavalerul cu Leul, care îşi punea braţul în slujba celor năpăstuiţi.

Şi astfel mezina începu să-l caute pe messire Yvain. Străbătu multe ţinuturi, dar nu ajungea până la ea nicio veste despre cavaler; durerea începu atunci s-o copleşească şi ea căzu bolnavă. Tot răul i-a fost însă spre bine, căci ajunse la o cunoştinţă de-a ei, unde era mult iubită. Gazda, văzând pe chipul fetei că aceasta nu era deloc sănătoasă, o opri cu de-a sila ca să le povestească necazul.

O altă fecioară porni atunci pe aceeaşi cale ca s-o ajute în căutare, ea rămânând să se odihnească. Cealaltă fecioară rătăci astfel cât fu ziua de lungă, singură şi mergând iute, până ce se lăsă întunericul. Necazul era cu atât mai mare cu cât ploua cu găleata, iar fata era în mijlocul pădurii. Drumul era desfundat, şi adesea calul intra în noroi până la oblânc. Fecioara era la mare ananghie, la mijloc de codru şi fără călăuză, pe vreme rea şi în miez de noapte. Era o beznă de nici calul nu vedea pe unde păşea. Fata se ruga la toţi sfinţii; în sfârşit, Cel de sus se îndură de ea şi îi mână paşii până la un adăpost. Dumnezeu o scoase afară din pădure; acolo, după alte lungi rugăciuni, ea auzi sunetul unui corn care o bucură nespus de mult. Era semn bun că va găsi un adăpost; merse astfel pe un drum până ce se apropie de cornul ale cărui sunete ajunseseră prin noapte până la ea.

Cornul sună prelung de trei ori. Fecioara se îndreptă ţintă într-acolo, până ce ajunse la o cruce care se găsea pe partea dreaptă a drumului. Acolo trebuie că se găsea cel care sunase din corn. Dădu

pinteni calului până ce se apropie de un pod. Dincolo de el zări un mic castel rotund, cu ziduri albe şi barbacană. Aşa ajunse ea la castel, călăuzită prin noapte de paznicul care, urcat pe metereze, sunase din corn. Îndată ce acesta o văzu, îi dădu bineţe, luă cheile de la poartă şi îi deschise, zicându-i:

— Fii binevenită, fecioară, oricine ai fi! În noaptea aceasta vei avea o gazdă bună.

— Nici nu căutam altceva, îi răspunse fata. După chinul şi osteneala din timpul zilei ea preţuia şi mai mult această găzduire. Se simţea tare bine.

După masă, gazda sa o întrebă încotro merge şi ce caută.

— Caut pe cineva pe care nu-l cunosc şi nu l-am văzut în viaţa mea cred, răspunse fata. Este vorba despre un cavaler însoţit de un leu; mi s-a spus că, de-l voi găsi, pot să am în el încredere deplină.

— Pot să te asigur de aceasta, răspunse gazda sa, căci Dumnezeu mi l-a trimis alaltăieri, tocmai când eram mai încolţit de nevoie. Binecuvântată fie cărarea pe care a ajuns la casa mea. El m-a scăpat de un aprig duşman al meu. Dincolo de poartă mai poţi vedea încă trupul uriaşului pe care l-a ucis fără nicio osteneală.

— Pentru Dumnezeu, seniore, zise fecioara, spune-mi, te rog, dacă ştii în ce parte s-ia îndreptat şi dacă s-a oprit în vreun loc!

— Nu ştiu unde se află el acum, răspunse castelanul, dar pot să-ţi arăt mâine încotro s-a îndreptat.

— O, de-ar da Dumnezeu să-mi îndrume paşii acolo unde pot afla vreo veste! De-l voi găsi, voi fi foarte fericită.

Vorbiră astfel până-n ceas târziu de noapte. Când se lumină de ziuă, domniţa se sculă îndată, pentru că avea mare grijă să-l găsească pe Cavalerul cu Leul. Stăpânul casei împreună cu toţi ai lui o îndreptară pe drumul bun către fântâna de sub pin. Ea se strădui să ţină calea dreaptă spre cetatea unde trăia Laudine. Ajunsă acolo întrebă pe primii oameni pe care îi întâlni dacă ştiau s-o îndrume către Cavalerul însoţit

de un leu; aceştia îi răspunseră că l-au văzut luptând cu trei cavaleri deodată, chiar în locurile acelea.

— Pentru Dumnezeu, răspunse repede fata, tot mi-aţi spus acestea, nu mi-ascundeţi restul, dacă ştiţi mai mult!

— Nu cunoaştem mai mult decât cele ce v-am spus. Nu ştim ce-a devenit cavalerul. Dacă domniţa pentru care a luptat nu poate să vă dea veşti despre el, nimeni de aici nu este în stare să vă spună mai mult. Dacă vreţi să vă adresaţi ei, nu trebuie să mergeţi mai departe; s-a dus să se roage şi să asculte slujba în mănăstirea aceea. A intrat mai de mult şi credem că şi-a terminat ruga.

Pe când vorbeau astfel, iat-o pe Lunette ieşind din mănăstire.

— Uitaţi-vă într-acolo, îi spuse lumea. Fata îi ieşi în cale; se salutară amândouă. Apoi ea îi spuse pe dată cele ce căuta să afle. Lunette răspunse că va porunci imediat să se pună şeaua pe un cal de paradă, pentru că voia s-o însoţească. Avea s-o conducă până la palanca unde se despărţise de Yvain. Auzind aceasta, fata îi mulţumi din tot sufletul. Calul fu adus, iar Lunette urcă în şa.

Călărind împreună, Lunette îi povesti fetei cum fusese ea învinuită de trădare. Duşmanii săi şi aprinseseră rugul pe care urmau s-o ardă, când Cavalerul cu Leul i-a venit în ajutor. Tot vorbind, o însoţi pe fată până ce ajunseră la drumul drept unde messire Yvain se despărţise de ea.

— Drumul acesta, îi spuse Lunette fetei, duce până într-un loc unde vei afla veşti despre cavaler, dacă Domnul şi Sfântul Duh vor îngădui să afli mai mult decât pot eu să-ţi spun. Îmi amintesc că ne-am despărţit chiar în locul acesta; nu ne-am mai văzut de atunci şi nu ştiu ce s-a întâmplat cu el. Avea mare nevoie, când a plecat, să i se îngrijească rănile. Te îndrum pe acest drum şi dea Domnul să-l găseşti nevătămat, la noapte chiar, ori mâine. Du-te acum! Te încredinţez Domnului!

Nu te însoţesc mai departe ca să nu se mânie stăpâna, doamna mea. Lunette pomi înapoi spre

castel iar fata continuă singură calea, până ce ajunse la casa unde messire Yvain rămăsese să-şi vindece rănile. Văzu în faţa porţii lume, cavaleri, doamne şi slujitori, şi pe seniorul casei: îi salută şi îi rugă să-i spună, dacă ştiau, veşti despre un cavaler pe care îl căuta ea de multă vreme.

— Cine este acest cavaler? O întrebară aceştia.

— Cavalerul care nu se desparte niciodată de un leu, aşa am auzit spunându-se.

— Pe onoarea mea, domniţă, zise seniorul, chiar acum a plecat de la noi. Îl ajungi îndată din urmă, dacă vei ţine făgaşul acesta: grăbeşte-te, dar, să nu întârzii!

— Ferească sfântul, seniore, zise fata. Spune-mi în ce parte a luat-o!

— Pe aici tot înainte, răspunseră ei, rugând-o să-l salute pe cavaler din partea lor. Fata însă nu mai auzi aceste spuse, pentru că nu pierdu vremea, ci pe dată şi porni în galop întins; mersul i se părea încet, deşi îşi mina aprig calul.

Străbătu astfel nişte mlaştini, goni apoi pe drum drept, până ce îl zări pe cavalerul însoţit de leu. Își zise atunci, plină de bucurie:

„O, Doamne! îl văd acum pe cel pe care l-am căutat atât! Cât de bine i-am mers pe urme! Dar cu ce mă voi alege dacă gonesc după vânat şi nu-l pot prinde? Nu voi avea nimic de câştigat, pe onoarea mea. În zadar m-am ostenit dacă el va refuza să mă urmeze.”

Vorbindu-şi astfel sieşi, se grăbi până ce, cu calul scăldat în ape, îl ajunse din urmă şi îl salută. Yvain îi răspunse pe dată:

— Domnul să te aibă în paza lui, frumoasă domniţă, şi să te ferească de griji şi de necazuri!

— Seniore, am speranţa că domnia ta mă va putea feri de multe dintre ele.

Se apropie atunci de el şi îi spuse:

— Seniore, te-am căutat îndelung. Marele renume al valorii voastre m-a făcut să pornesc în căutarea Cavalerului cu Leul. Am străbătut multe ţinuturi. Am mers atât până ce, slavă Domnului, sunt acum lângă

domnia voastră. Nu mi s-a întâmplat nimic rău, şi nici nu mă plâng de ceva. Picioarele mi le simt mai uşoare pentru că durerea mea a dispărut, acum, că suntem împreună. Aflaţi că nu eu sunt la strâmtoare, ci o fiinţă mai bună decât mine, mai nobilă şi mai vitează. Dacă ea are nevoie de domnia voastră, este pentru că a fost atrasă de renumele Cavalerului cu Leul. În afara voastră nu mai aşteaptă niciun ajutor. Cu sprijinul vostru, această domniţă speră să-şi apere cauza împotriva surorii sale care vrea s-o dezmoştenească. Nimeni n-a putut s-o convingă că s-ar mai găsi cineva în stare s-o ajute. Veţi câştiga dragostea fecioarei dezmoştenite, iar gloria voastră va spori dacă îi veţi apăra dreptul. V-ar fi căutat chiar ea, pentru binele care-l aşteaptă de la voi, şi n-aş fi venit eu, dacă n-ar fi oprit-o boala care a ţinut-o la pat. Daţi-mi răspuns acum, rogu-vă! Veţi îndrăzni să vă prezentaţi, ori vă veţi odihni aici?

— Nicidecum, răspunse Yvain; gloria nu se poate pune la păstrare. De aceea nu mă voi odihni, ci te voi urma bucuros, dulce prietenă, până unde ţi-e voia. Dacă domniţa pentru care m-ai căutat aşteaptă de la mine un act de vitejie, nu dispera; îmi voi pune în slujba ei întreaga forţă. Deie-mi Domnul har şi dibăcie, pentru ca datorită bunei mele sorţi să pot a-i apăra dreptatea!

***

ASTFEL CĂLĂRIRĂ EI DOI, VORBIND ÎMPREUNĂ, PÂNĂ CE SE apropiară de castelul Cumplitei Aventuri. Acolo hotărâră să nu-şi mai urmeze drumul, pentru că ziua era pe sfârşite. În timp ce se îndreptau spre castel, însă, oamenii care îi vedeau venind îi strigau cavalerului:

— Nu te apropia, seniore, nu te apropia! Acest castel ţi s-a ivit în cale ca să înduri răul şi ruşinea. Chiar şi abatele nostru ar putea jura că spunem adevărul!

— Ei, zise Yvain, oameni nebuni şi păcătoşi, plini de răutate şi lipsiţi de orice virtute! De ce mă primiţi în felul acesta?

— O vei afla îndată, cavalere, dacă mai înaintezi puţin. Nu vei şti nimic, însă, până ce nu te vei fi găsit sus, în fortăreaţă.

Îndată messire Yvain se îndreptă spre turn, în timp ce oamenii strigau în juru-i:

— Hei, nenorocitule, unde mergi? Dacă n-ai întâlnit încă până acum pe cineva care să te dea de ruşine, acolo unde mergi acum vei afla atâta ocară, încât nu vei mai avea putinţa să povesteşti ce ţi s-a întâmplat.

— Oameni fără onoare şi curaj, spuse messire Yvain auzindu-i, de ce vă repeziţi asupră-mi? Ce vreţi de la mine de-mi urlaţi pe urme?

— Prietene, degeaba te mânii, îi răspunse o femeie în vârstă, curtenitoare şi înţeleaptă. Oamenii aceştia nu te îndrumă la rău, ci te îndrumă, dacă ai sta să-i asculţi, să nu mâni peste noapte la castel; nu îndrăznesc să-ţi spună pricina. Ei te dojenesc şi te ocărăsc pentru că vor să te înspăimânte. Aşa obişnuiesc să procedeze cu toţi cavalerii care se abat pe tărâmul nostru, pentru ca ei să nu-şi continue drumul. Obiceiul ne obligă să nu oferim pentru nimic în lume găzduire în casele noastre vreunui cavaler străin. Nu eşti de-al nostru; nimeni nu te împiedică să înaintezi. Dacă aşa îţi este voia, urcă la castel; cred, însă, că vei face cale întoarsă după spusele mele.

— Doamnă, zise Yvain, sunt convins că dacă ţi-aş urma sfatul aş dobândi onoare şi vitejie; dar nu ştiu unde aş putea afla mai apoi un adăpost.

— Pe cinstea mea, adăugă femeia, nu voi mai scoate o vorbă. Lucrurile acestea nu mă privesc pe mine. M-aş bucura nespus, totuşi, să te văd ieşind din castel fără a îndura prea multă umilinţă; dar ştiu bine că nu se va întâmpla aceasta.

— Doamnă, să te răsplătească Dumnezeu pentru sfatul cel bun! Dar inima mea nebună mă trage înspre castel şi eu îi voi urma îndemnul. Pe dată Yvain se năpusti spre poartă, urmat de fecioară şi de leu. Paznicul îl tot chema:

— Vino iute, haide! Ajuns-ai într-un loc unde vei fi strâns ţinut; fii rău venit la noi!

***

ÎN ACEST MOD ÎL OCĂRA PAZNICUL, GRĂBINDU-L SĂ URCE. Messire Yvain trecu prin faţa lui fără să-i răspundă, intrând într-o sală mare, înaltă şi nouă. Ajunse apoi la o pajişte îngrădită cu pari groşi, cu vârful ascuţit. Privind printre pari, Yvain văzu înăuntru cam la vreo trei sute de fecioare trudind cu mâinile. Fiecare se străduia cât putea, lucrând cu fir de aur şi mătase. Ele zăceau într-o asemenea sărăcie, încât multe nu mai erau legate la brâu cu cingătoare; ilicele erau deşirate la piept şi-n părţi, iar veşmintele rupte şi murdare. Aveau gâtul subţire şi chipul pal de foame.

Văzându-l pe messire Yvain, îşi plecară capul şi începură să plângă; rămaseră astfel o vreme nefăcând nimic, neputând să-şi smulgă privirea din pământ, atât erau de îndurerate.

După ce le privi, messire Yvain se întoarse spre poartă; pe dată paznicul îi sări înainte, strigându-i:

— În zadar vrei să pleci, seniore! Ai vrea să fi rămas afară, dar, pe capul meu, nimic nu te mai poate ajuta; vei fi copleşit de atâta batjocură, încât nimic nu o va putea întrece! N-ai dat dovadă de înţelepciune când ai pătruns aici, de unde nu vei mai ieşi vreodată.

— Nici nu doresc aceasta, frate, îi răspunse Yvain. Spune-mi însă, pe sufletul tatălui tău! De unde au venit domniţele pe care le-am văzut pe pajişte ţesând mătase şi brocarduri cu fir de aur? Fac lucruri care îmi plac mult; dar ceea ce îmi displace este că sunt tare slabe, palide, şi triste. Sunt de părere că ar deveni frumoase şi vesele de nu s-ar zbate toate în nevoi.

— Eu nu pot să-ţi spun nimic, răspunse paznicul. Caută pe altul să te lămurească!

— Voi face şi aceasta, dacă altfel nu se poate.

Cercetă atunci până găsi o intrare pe pajiştea unde lucrau fecioarele; se îndreptă spre ele şi le salută. Văzu însă cum le cad lacrimi din ochi.

— Îndepărtaţi durerea de la inimă, rogu-vă, şi întoarceți-vă spre bucurie!

— Să vă audă Domnul, mândre seniore! îi spuse una dintre fecioare. Nu vă vom ascunde cine suntem şi din ce ţară. Poate că acest lucru doriţi să-l aflaţi.

— N-am venit aici decât pentru asta, răspunse Yvain.

— Seniore, s-a întâmplat cu multă vreme în urmă ca regele Insulei Fecioarelor să plece pe la curţi şi ţări străine pentru a afla veşti din lume. A colindat pământul ca un nebun până ce a nimerit la acest castel. Într-un ceas rău însă veni el aici; noi, care l-am servit întotdeauna cu credinţă, am avut de tras din aventura sa întreaga ocară şi întregul chin. Aflaţi că şi pe domnia voastră vă va aştepta nespusă batjocură dacă nu vi se va cere în schimb răscumpărarea. Se întâmplă că seniorul nostru veni la acest castel, unde se găsesc doi fii de diavol; să nu credeţi că vă spunem poveşti, ei sunt fiii unei femei şi ai unui zburător. Aceştia doi se luptară cu regele; durerea avea să fie mare, căci seniorul nostru nu împlinise încă optsprezece ani. Puteau să-l taie ca pe un miel de primăvară. Regele nostru fu cuprins de spaimă. Scăpă doar jurându-se că va trimite în fiecare an, toată viaţa sa, treizeci de fecioare din ţara lui. Se hotărî prin jurământ că acest tribut va dura cât vor trăi cei doi nelegiuiţi. Însă în ziua când ar fi bătuţi şi învinşi în luptă, regele nostru va fi scutit de această obligaţie, iar noi, care am fost date spre durere şi ruşine, vom fi eliberate. Nu credem însă că va veni vreodată această zi. Am vorbit ca un copil fără minte când am amintit de eliberarea noastră; nu vom mai ieşi nicicând de aici. Toată viaţa vom ţese haine de mătase, dar nu vom fi, din cauza aceasta, mai bine îmbrăcate. Mereu vom fi goale şi mizere, chinuite de frig şi foame. Nu suntem în stare să câştigăm cât să mâncăm pe săturate. Pâinea o avem pe sponci, dimineaţa puţin şi seara mai de loc. Cu lucrul mâinilor abia de câştigăm fiecare patru dinari dintr-o livră ca să ne ducem traiul de azi pe mâine. Cu banii ăştia nu putem avea destulă hrană şi îmbrăcăminte; cine câştigă doar douăzeci de bani pe săptămână se zbate în nevoi. Şi vă rog să mă credeţi pe cuvânt că

toate câştigăm aceşti douăzeci de bani sau chiar mai mult. Cu suma asta ar fi bogat şi un duce! Ne luptăm cu sărăcia, în timp ce se îmbogăţeşte din mizeria noastră cel pentru care muncim. Veghem până târziu în noapte şi trudim în fiecare zi. Stăpânii noştri ne ameninţă că ne vor rupe în bătaie dacă ne odihnim şi de aceea nu îndrăznim să ne oprim din lucru. Ce să vă mai povestesc? Suntem copleşite de atâta rău şi ruşine, încât îmi este cu neputinţă să vă spun chiar şi a cincea parte din chinul nostru. Şi totuşi, ceea ce ne face să ne pierdem mintea de mânie este că vedem adesea murind pentru noi cavaleri bogaţi şi viteji în luptă cu cei doi mişei. Ospitalitatea pe care o obţin o plătesc astfel foarte scump. De asta vă veţi convinge şi domnia voastră mâine în zori. Va trebui să luptaţi singur, de vreţi sau nu, împotriva celor doi diavoli şi să vă pierdeţi numele.

— Dumnezeu din cer să mă ocrotească, zise messire Yvain, şi să vă înapoieze libertatea şi fericirea, dacă aşa îi va fi voia. Trebuie să plec acum să-i văd pe oamenii dinăuntru şi să ştiu cu ce faţă mă vor primi.

— Duceţi-vă, seniore! Să vă aibă în paza sa cel care împarte bucuria şi durerea!

***

MESSIRE YVAIN INTRĂ ÎN SALĂ, DAR NU GĂSI ACOLO NICI ţipenie de om căruia să-i adreseze cuvântul. Trecu împreună cu tânăra domniţă prin toată casa, până ce ajunse într-o grădină. Nimeni nu veni să primească porunci pentru îngrijirea cailor. Cine se îngrijea de ei? Totuşi, slujitorii, crezând că-i vor stăpâni, avură grijă de cai; nu ştiu dacă se gândiseră că stăpânul lor era încă întreg şi nevătămat, dar ei dădură cailor ovăz, fân şi paie pe săturate.

Intrând în grădină, urmat de soţii săi, messire Yvain văzu un om bogat întins pe o cuvertură de mătase, sprijinit într-un cot; în faţa lui o fecioară îi citea dintr-un roman scris de nu mai ştiu cine. Ca să asculte romanul se apropiase şi o doamnă; aceştia doi erau părinţii fetei, care se bucurau nespus văzând-o şi auzind-o, căci nu mai aveau alt copil. Fata nu avea

mai mult de şaisprezece ani şi era atât de frumoasă şi de nobilă, încât până şi zeul Iubirii, dacă ar fi văzut-o, s-ar fi străduit să intre în serviciul ei; ba chiar ar fi făcut în aşa fel ca fata să nu-l iubească decât pe el. Ar fi devenit om ca s-o slujească, ar fi renunţat la zeitate şi ar fi trimis el însuşi în trupul său săgeata a cărui rană nu se vindecă niciodată, dacă cumva vreun doctor necinstit nu-şi dă osteneala să facă aceasta. Nu era însă drept ca rana iubirii să se vindece atâta timp cât acolo era necinste şi cine se vindeca în acest mod însemna că nu era un îndrăgostit leal. Despre această rană v-aş spune atâtea că n-aş mai termina astăzi, dacă v-ar fi pe plac să ascultaţi. Curând s-ar găsi, însă, vreunul care să mă acuze că arunc vorbe în vânt; lumea nu mai este îndrăgostită; oamenii nu mai iubesc astăzi aşa cum obişnuiau odinioară şi nici nu mai vor să audă vorbindu-se de iubire. Ascultaţi, aşadar, cum a fost ospătat messire Yvain!

Îndată ce-l văzură, toţi cei care se găseau în grădină se ridicară în picioare, zicându-i:

— Mândre sire, fii binecuvântat, voi şi toţi cei dragi vouă!

Nu ştiu ce credea messire Yvain, ei însă, îl primiră cu mare bucurie.

Se părea că doreau să-l găzduiască în casa lor cât mai plăcut cu putinţă, însăşi fiica seniorului îl servi cu deosebită cinste, cum se cuvenea cu un oaspete de seamă; îi scoase iute întreaga armură, ba, mai mult, îl spălă cu mâinile sale pe Yvain pe frunte şi pe obraji. Voinţa tatălui său era să i se acorde cavalerului toată cinstea. Fata îi aduse dintr-un cufăr pantaloni albi, o cămaşă căzând în cute, aţă şi ac pentru mâneci.[26] Dea Domnul să nu-l coste prea mult bunăvoinţa seniorului şi serviciul acesta! După ce-l îmbrăcă cu cămaşa, fata îi aduse un ilic bun şi-i puse pe umeri o mantie nou-nouţă din blănuri diferit colorate. Îşi dădea atâta străduinţă să-l slujească, încât messire Yvain se simţea stingherit. Fecioara arătă multă cortezie, deşi ea credea că nu era destul de primitoare; ştia că mamei sale îi plăcea să nu lase nimic deoparte.

Seara se serviră la cină atâtea feluri de mâncare încât nici nu se putură mânca toate, iar slujitorii care aduceau bucatele erau istoviţi. La căderea nopţii îi pregătiră de culcare şi nimeni nu se mai apropie de Yvain după ce el se întinse în pat. Leul se întinse la picioarele sale, aşa cum îi era obiceiul.

***

CÂND DUMNEZEU ÎŞI APRINSE LUMINA PESTE LUME ŞI SE ridicară zorile la porunca sa, messire Yvain se sculă repede şi merse, împreună cu fecioara care-l însoţise până atunci, la o capelă să asculte dis-de-dimineaţă slujba în cinstea Sfântului Duh.

După slujbă, pe când messire Yvain se pregătea de plecare, întrucât nimic nu părea să-l împiedice, auzi o veste trădătoare; nu putea fi totul după voia lui.

— Seniore, cu voia voastră, rogu-vă, mi-e în gând să plec, spuse Yvain gazdei sale.

— Prietene, răspunse stăpânul castelului, nu pot să-ţi îngădui aceasta şi pe bună dreptate; s-a împământenit în castelul meu o drăcovenie foarte aspră pe care sunt legat s-o menţin. Voi porunci la doi slujitori de ai mei, cei mai mari şi puternici, să se înfăţişeze aici. Va trebui să lupţi împotriva lor drept sau cu viclenie. Dacă te vei putea apăra împotriva lor, să-i învingi şi să-i ucizi, fiica mea te doreşte ca senior, iar onoarea acestui castel şi tot ce-i aparţin te aşteaptă.

— Seniore, zise Yvain, nu doresc aceasta. Dea Domnul să nu-mi acorde niciodată asemenea răsplată, iar fata să rămână lângă voi! Ea este nespus de frumoasă şi instruită, încât chiar şi împăratul Germaniei ar face o bună partidă dacă ar lua-o de soţie.

— Taci, scumpul meu oaspete, îl întrerupse seniorul. În zadar refuzi, nu vei afla scăpare! Celui care îi va învinge în câmp deschis pe slujitorii mei îi vor reveni fiica mea, castelul şi tot pământul meu. Este cu neputinţă ca lupta să nu fie dată şi ea nu va fi amânată cu niciun chip. Ştiu bine însă că numai laşitatea te face să refuzi mâna fiicei mele: gândeşti

astfel că vei evita bătălia? Află că va trebui să lupţi! Niciun cavaler care a fost găzduit aici nu a scăpat de luptă. Acesta e un obicei hotărât de multă vreme; fiica mea nu se va căsători până ce nu-i va vedea pe cei doi slujitori ai mei învinşi ori ucişi în luptă.

— Mă văd, deci, silit să lupt împotriva voinţei mele; vă asigur că aş fi renunţat foarte bucuros la luptă. Mă voi bate, însă, dacă altfel nu se poate.

Iată-i însă, că veniră, hidoşi şi negri, cei doi fii ai zburătorului. Amândoi ţineau în mână băţul de corn, despicat la vârf, bătut cu aramă şi strâns în cercuri de alamă. Erau îmbrăcaţi în armură de la umeri până la genunchi; capul şi faţa le aveau însă descoperite, iar picioarele, groase ca butucii, erau desculţe. Ca să se apere, ţineau în mâini scuturi rotunde, uşoare dar solide, asemănătoare celor de scrimă.

Îndată ce-i văzu, leul începu să fremete; înţelese, după armele ce le aveau, că aceştia doi veneau să lupte împotriva seniorului său. Îşi zbârli coama şi blana, tremură de mânie şi curaj şi bătu pământul cu coada. Dorea să vină în ajutorul stăpânului său până nu-l ucideau cei doi diavoli.

Văzând leul, cei doi slujitori îi spuseră lui Yvain:

— Cavalere, scoate fiara de aici, să nu ne facă vreun rău! Sau eşti un laş, sau, dacă nu, se cuvine să-l duci într-un loc de unde să nu te poată ajuta şi să ne aducă vătămare. Vino singur să te joci cu noi! Dacă leul ar putea, te-ar ajuta bucuros!

— Dacă vă temeţi, scoateți-l voi singur de aici, le răspunse Yvain. Eu ţin la el şi mi-ar prinde bine să vă facă vreun necaz.

— Pe onoarea noastră, spuseră ei, aşa ceva nu trebuie să se întâmple; descurcă-te singur, cum ştii mai bine, fără ajutorul cuiva. Trebuie să fii singur şi noi doi. Dacă te va ajuta leul, amestecându-se în lupta noastră, înseamnă că nu eşti singur. Scoate leul de aici, altfel o să-ţi pară rău.

— Unde vreţi să-l duc? întrebă Yvain.

— Închide-l acolo, îi ziseră ei, arătându-i o cămăruţă.

— Fie cum doriţi, spuse Yvain, închizându-l el însuşi pe leu.

Apoi se duse să-şi îmbrace armura pe trup; îi aduseră afară calul din grajd şi el se urcă în şa. Cei doi luptători, asigurându-se încă odată că leul fusese bine închis, îşi luară atunci avânt, şi-l loviră cu bâtele, încât scutul şi coiful nu-i fură lui Yvain de mare ajutor. De la primele lovituri, coiful se sparse, iar scutul se sfărâmă ca gheaţa în bucăţi. Puteai să-ţi treci pumnul prin găurile din scut.

Amândoi luptătorii erau de temut. Ce putea face Yvain împotriva acestor doi mişei? Aprins de ruşine şi teamă, se apără totuşi din răsputeri, răspunzându-le şi el cu lovituri grele şi înapoindu-le îndoit bunătatea. Leul, închis în cămăruţă, sta îndurerat şi tulburat; îşi amintea de marea bunătate a cavalerului, prins acum la strâmtoare. I-ar fi trecut cu vederea dacă ar fi putut să se strecoare afară şi l-ar fi răsplătit din plin pe Yvain pentru fapta lui bună. Cercetă astfel prin toate ungherele, doar, doar va găsi vreo ieşire; auzind loviturile date în această luptă mârşavă, turba de mânie. Dându-şi seama că podeaua era putredă, începu să zgârie cu labele până ce dădu de pământ.

Messire Yvain era greu încercat şi tot numai ape, căci cei doi tâlhari erau înrăiţi, puternici şi mişei. Yvain îndurase multe lovituri, dăduse şi el câte-i fuseseră cu putinţă, fără să le pricinuiască, însă, vreun rău. Se pricepeau să lupte, iar scuturile lor erau întregi, oricât de ascuţită şi oţelită era sabia lui Yvain. Cavalerul era în primejdie de moarte. Se ţinea încă bine, când, iată că leul reuşi să scape, după ce săpase pământul. Dacă cei doi mişei nu aveau să fie ucişi pe loc, ei n-ar mai fi putut fi învinşi niciodată. Leul n-avea să-i lase în viaţă. Îl înhăţă mai întâi pe unul dintre ei, doborându-l la pământ ca pe un buştean. Tâlharii se speriară atunci şi nu fu om în toată piaţa, care să nu se bucure de groaza lor; nu avea să se mai ridice în veci tâlharul doborât de leu, dacă celălalt nu-l ajuta. Şi, într-adevăr, acesta alergă să-l ajute, trebuind însă, să se apere mai întâi pe sine; căci leul

avea să-l înhaţe şi pe el, după cel întins la pământ. Tâlharul se temea mai mult de leu decât de Yvain.

Messire Yvain ar fi fost un nesăbuit dacă i-ar mai fi îngăduit tâlharului să trăiască, după ce acesta-i întorsese spatele şi-şi descoperise gâtul. Ticălosul îşi lăsase ţeasta şi grumazul fără acoperire, iar Yvain îi separă capul de trunchi dintr-o dată. Se întoarse apoi spre cel care zăcea la pământ, strâns ţinut în gheare şi în colţi. Voia să-i ajute leului, dar fiara-l adusese pe tâlhar în asemenea stare, încât degeaba se mai zbătea; niciun leac nu-i mai era de folos. Intrând în luptă, leul era atât de mânios, încât lovitura sa era amarnică. Yvain îl trase înapoi şi văzu că tâlharul avea braţul smuls din umăr. Nu mai era de temut, iar bâta îi căzuse din mână. Zăcea ca şi mort, fără să mişte. Iată, însă, că vorbi, adresându-se lui Yvain:

— Îndepărtează-l pe leu, mândre sire, te rog, căci nu-mi dă pace! De acum înainte îţi voi îngădui tot ce vei dori. Cine se roagă de îndurare, trebuie s-o capete, dacă nu cumva a dat peste un om nemilos. Nu mă voi mai apăra! Nu mă voi ridica de aici cu forţa pe care o am! Eu mă declar învinsul vostru.

— Mai spune-mi odată, făcu Yvain, dacă accepţi să fii învinsul meu.

— Seniore, toată lumea îşi dă seama că sunt învins, şi asta fără voia mea.

— Nu-ţi fie, în acest caz, teamă de mine şi de leul meu.

Îndată dădură fuga şi oamenii din jur care fuseseră martori la luptă; seniorul şi doamna sa se bucurară, îmbrăţişându-l pe Yvain şi vorbindu-i de fiica lor:

— Veţi fi acum stăpânul nostru, seniore! Fiica noastră va fi doamna voastră, căci acceptăm să v-o dăm de soţie.

— Iar eu vă mulţumesc şi v-o înapoiez; cine o are s-o stăpânească bucuros! N-o doresc, şi nu vorbesc astfel din dispreţ. Nu vă fie cu supărare dacă nu o accept: nici nu se poate, nici nu se cuvine. Vă rog, însă, de eliberarea fetelor captive pe care le aveţi: înţelegerea a fost, ştiţi bine, ca ele să poată pleca libere de la castel.

— Este adevărat ceea ce spui, zise castelanul şi de aceea le eliberez; nu încape aici vreo încălcare a vechii înţelegeri. Luaţi-o, însă, pe fiica mea atât de frumoasă, de nobilă şi înţeleaptă, împreună cu tot avutul meu! Nu veţi mai avea vreodată posibilitatea de a încheia o căsătorie atât de bogată dacă o refuzaţi pe aceasta.

— Seniore, răspunse Yvain, nu cunoaşteţi piedicile care-mi stau în cale şi nici nu îndrăznesc să le dezvălui. Să ştiţi însă, că oricine ar primi bucuros, dacă i-ar sta cu putinţă să o accepte pe fiica domniei voastre; nimeni n-ar şovăi să-şi încredinţeze inima şi cugetul unei fecioare atât de nobile şi frumoase. Dar mie nu-mi este cu putinţă, credeţi-mă, de aceea vă rog să-mi îngăduiţi plecarea. Mă aşteaptă domniţa care a venit cu mine. M-a însoţit până aici şi eu vreau să plec împreună cu ea, orice ar fi să mi se întâmple.

— Vrei să pleci, messire? În ce mod? De nu dau eu poruncă, în veci nu-ţi va fi deschisă poarta; ci vei rămâne prizonierul meu. Eşti plin de orgoliu şi greşeală refuzând să te căsătoreşti cu fiica mea.

— Nu e nici urmă de dispreţ în refuzul meu, seniore, jur pe sufletul meu. Nu pot cu niciun chip să mă căsătoresc şi nici să rămân aici. O voi urma pe domniţa care mă conduce, altfel nu poate să fie. Mă leg însă pe cuvânt, jurând cu mâna mea dreaptă, că, aşa cum mă vedeţi acum, mă voi întoarce şi, de-mi va fi cu putinţă, mă voi căsători cu fiica voastră şi vă voi împlini voia.

— Blestemat fie cel care îţi acordă încredere! Dacă ţi-ar place fiica mea, ai face repede cale întoarsă. Dar nu cred că te vei întoarce, legându-te cu jurământ. Pleacă acum! Îţi iau înapoi cuvântul dat. Puţin îmi pasă dacă ploaia, vântul sau abisul te vor opri din cale. Fiica mea nu este atât de nevrednică pentru ca eu să ţi-o ofer cu sila. Du-te unde ai treabă! Îmi este totuna acum dacă te vei întoarce sau vei rămâne!

***

DUPA ACESTE VORBE, MESSIRE YVAIN PĂRĂSI CASTELUL fără să mai întârzie. În faţa lui

se înşiruiau captivele eliberate, sărmane şi zdrenţuite, aşa cum i le încredinţase castelanul; lor li se părea însă că erau bogate. Ieşiră împreună din castel şi, două câte două, se aşternură la drum înaintea lui Yvain. Nu ştiu dacă s-ar fi bucurat mai mult de l-ar fi văzut pe ziditorul lumii venit din ceruri pe pământ. Toţi oamenii care l-au batjocorit pe messire Yvain veniseră să-i ceară îndurare şi voie să-l însoţească pe drum.

— Nu ştiu despre ce vorbiţi, le răspunse el, eu nu vă reproşez nimic.

Nu-mi amintesc ca voi să-mi fi spus ceva de rău.

Oamenii erau foarte bucuroşi auzindu-l că vorbea astfel; ei îi lăudară aleasa cortezie, apoi îşi luară bun rămas de la Yvain, însoţindu-l o bucată de drum. Domniţele îi cerură şi ele îngăduinţă de plecare. La despărţire, se înclinară cu toate şi îi urară bucurie şi sănătate, iar Domnul să-i vină în ajutor în tot locul pe unde-l vor purta paşii. Yvain, neliniştit de această întârziere, le ură ca Dumnezeu să le aibă în paza sa.

— Plecaţi în pace! le zise cavalerul. Domnul să vă îndrume paşii până în ţara voastră, unde să ajungeţi sănătoase şi fericite!

Se aşternură apoi şi ele la drum, cuprinse de o mare bucurie; iar messire Yvain alese altă cale.

***

YVAIN NU PREGETĂ SĂ MEARGĂ SPRE O ALTĂ FAPTĂ DE Vitejie, întreaga săptămână, îndrumat de fecioara care cunoştea bine calea. Ea îl conduse acolo unde o lăsase pe fecioara dezmoştenită, disperată şi bolnavă. Dar nu fu bucurie mai mare decât aceea pe care a simţit-o în inima ei atunci când mezina auzi vestea sosirii sale şi a Cavalerului cu Leul. Aceasta spera acum că sora ei îi va lăsa o parte din moştenire. Fata zăcuse multă vreme greu bolnavă, dar acum se sculase după boală, iar culorile îi reveniseră în obraji.

Fără să şovăie, mezina alergă în întâmpinarea lor, salutându-i cu cele mai alese cuvinte. Ce să mai vorbesc de bucuria care a domnit întreaga noapte la castel! Nu voi spune niciun cuvânt, pentru că ar fi

prea multe de povestit. Au petrecut împreună, iar în zori porniră la drum. Merseră ei până ce zăriră castelul în care regele Arthur se oprise de vreo două săptămâni. Tot acolo se afla şi domnişoara de Noire Espine care vroia s-o dezmoştenească pe sora sa. Ea urmase îndeaproape curtea, aşteptând sosirea mezinei.

De fapt, sora cea mare nu era deloc neliniştită; nu credea că se va găsi vreun cavaler care să se opună în turnir seniorului Gauvain. Şi nu mai era decât o zi până la termenul fixat. O singură zi dacă mai trecea şi moştenirea ar fi fost în întregime a ei, cu proces câştigat în dreaptă rânduială. Soarta hotărâse însă că mai avea de trecut prin ceea ce nici prin minte nu-i trecuse.

Messire Yvain şi sora cea mică traseră peste noapte la un han nu prea arătos, în afara cetăţii, unde nimeni nu-i cunoştea. Dacă s-ar fi dus la castel, toţi oamenii i-ar fi recunoscut, şi ei nu doreau deloc acest lucru. A doua zi, de cum se lumină de ziuă, părăsiră hanul în mare grabă şi stătură ascunşi cât fu ziua de lungă.

Ziua însă se scurse repede, nici ei nu ştiură cum. Messire Gauvain se întoarse fără ca cineva de la curte să bănuiască măcar, în afară doar de fecioara pentru care trebuia să lupte. La o depărtare de trei sau patru leghe de castel, Gauvain se oprise şi se întorsese la curte îmbrăcat în aşa fel, încât chiar cei care-l vedeau zilnic nu l-ar fi putut recunoaşte după armele pe care le purta.

Sora cea mare se prezentă la curte, însoţită de Gauvain, dând de ştire că vroia să câştige procesul cu ajutorul acelui cavaler.

— Sire, zise ea regelui, vremea trece. Peste puţin va bate al treilea ceas al amiezii şi se va încheia ultima zi. Vedeţi bine, sunt gata să-mi apăr dreptul meu. Într-adevăr, dacă sora mea ar fi venit n-ar fi întârziat atât de mult. Slavă Domnului că nu a apărut! Fără îndoială că n-a avut succes; degeaba s-a zbuciumat. Eu doar am fost pregătită să apăr ce-i al meu până în ultima zi. Am câştigat judecata fără

luptă şi e drept să-mi îngăduiţi plecarea ca să-mi stăpânesc averea în linişte şi pace. Nu voi mai răspunde la proces câte zile voi mai avea, iar sora mea va trăi în durere şi sărăcie.

Regele Arthur, ştiind foarte bine că această femeie nu avea dreptate şi era neleală faţă de sora ei, îi spuse:

— Domniţă, la curtea mea trebuie să aştepţi să se pronunţe justiţia regală. Nu poţi să te retragi; sora voastră ar putea încă sosi la timp.

Nu termină bine de spus acestea că regele îl zări pe cavaler şi pe mezină călărind alături. Erau acum numai ei amândoi, pentru că se despărţiseră de leu acolo unde rămăseseră peste noapte.

***

CÂND ÎI VĂZU VENIND, REGELE O RECUNOSCU ÎNDATĂ PE mezină şi fu mulţumit că ea se înfăţişa la curte; era şi el de partea ei în acest proces, pentru că se pricepea să recunoască unde era dreptatea. Îi strigă plin de bucurie:

— Apropie-te, frumoasa mea! Domnul să te aibă în paza sa!

Când domnişoara de Noire Espine auzi aceste cuvinte, se zvârcoli şi-şi întoarse privirea într-acolo; văzând-o apoi pe sora ei şi pe cavalerul adus să-i cucerească dreptatea, se întunecă la faţă mai cumplit decât pământul.

Fecioara fu întâmpinată cu toată dragostea de întreaga curte; după aceea ea se îndreptă spre rege şi, ajunsă în faţa lui, spuse:

— Dumnezeu să-l aibă în pază pe rege şi toţi supuşii lui. Sire, cauza mea poate fi acum susţinută de acest cavaler, care a binevoit să mă urmeze până aici. Şi deşi bunul şi binefăcătorul cavaler avea multe de împlinit în altă parte, el a prins milă de mine. A dat totul la o parte şi mi-a îmbrăţişat cauza. Aş dori acum ca doamna şi preascumpa mea soră, care-mi este mai dragă decât inima din piept, să urmeze legile corteziei şi ale binelui şi să-mi lase ce mi se cuvine de drept, ca să fie pace între noi. Căci eu nu cer nimic din bunurile ei.

— Nici eu nu cer nimic din bunurile tale, căci nu ai parte de nimic şi nici nu vei avea vreodată. Nu vei putea susţine cauza în aşa fel ca să obţii ceva; îţi doresc, în schimb să te usuci toată de durere!

Sora mezină îi răspunse îndată, cu politeţe şi înţelepciune:

— Mă doare nespus văzând cum pentru noi amândouă trebuie să lupte doi viteji ca aceştia şi încă pentru o cauză atât de neînsemnată. Mie nu-mi stă în putinţă să cedez, viaţa ar fi prea grea pentru mine. De aceea ţi-aş fi recunoscătoare dacă mi-ai lăsa ceea ce mi se cuvine de drept.

— Aş fi o neroadă dacă ţi-aş face voia, răspunse cealaltă. Flăcările iadului să mă-nghită dacă îţi datorez ceva care să-ţi facă viaţa mai bună! mai curând se vor întâlni malurile Senei şi va fi amiază dimineaţa decât să renunţ la luptă!

— Dreptatea ce o am şi Domnul căruia m-am încredinţat până în ziua de azi să fie de ajutor acestui cavaler! El s-a oferit să vină în serviciul meu din milă şi bunătate, căci nu mă cunoaşte şi nici eu nu ştiu cine este el.

***

CUVINTELE SE OPRIRĂ NEPUTINCIOASE CAVALERII AVEAU SĂ lupte la curtea regelui Arthur. Tot poporul dădu fuga, aşa cum obişnuia el să se strângă în astfel de împrejurări, dornic să privească frumoase lovituri de spadă.

Cei doi cavaleri care urmau să se înfrunte şi care se iubeau mult odinioară nu dădură de loc semne că s-ar fi recunoscut. Oare nu se mai îndrăgeau? Da şi nu, vă răspund eu, şi vă voi dovedi şi una şi cealaltă, urmând să-mi daţi apoi dreptate.

Era adevărat că messire Gauvain îl iubea pe Yvain şi-l socotea companionul său în lupte, iar Yvain îl considera la fel pe Gauvain, oriunde ar fi fost el. Chiar şi în această împrejurare, dacă s-ar fi recunoscut, s-ar fi întâmpinat cu mare sărbătoare. Fiecare şi-ar fi pus capul în joc mai curând decât să-i aducă celuilalt vreo supărare. Or, nu era aceasta o adevărată prietenie?

Ura însă nu apărea şi ea cu toată tăria? Era lucru sigur, doar, că voiau să-şi taie capul unul altuia sau chiar mai rău, să se dezonoreze. Pe cinstea mea, era un miracol dovedit, căci se descoperiseră îmbinate în aceeaşi cupă Dragostea şi cu Ura de moarte[27]. Doamne! Chiar într-un palat, cum pot sta alături lucruri contrarii? După cum socot eu, ele nu pot rămâne împreună în aceeaşi casă fără a-şi pricinui unul altuia ceartă şi gâlceavă.

Dar într-o casă sunt multe unghere, există coridoare şi camere de taină. Poate că aşa s-a şi întâmplat: pesemne că Dragostea se retrăsese în vreo cameră ascunsă, iar Ura ieşise în loja dinspre stradă, pentru a fi văzută. Ura s-a urcat acum în şa; împunge cu pintenii şi cu ţeapa, pe cât îi stă în puteri. Doar Dragostea nu se clinteşte din loc. Ei, Dragoste, unde ţi-ai găsit liniştea? Ieşi odată, să vezi ce oaspete a adus diavolul în locul tău celor doi prieteni.

Iată-i acum aprigi duşmani pe cei care se iubeau odinioară cu dragoste preasfântă; căci se poate spune că dragostea care nu e falsă şi prefăcută este lucru preţios şi sfânt. Dar Dragostea este oarbă şi nu vede de loc cum s-a instalat Ura. Dacă ar recunoaşte-o pe aceasta, Dragostea ar trebui să-i apere, să nu le îngăduie a se lovi şi a-şi aduce durere în suflet. De aceea, Dragostea este oarbă, necumpătată şi distrusă, pentru că nu-i recunoaşte pe aceia care sunt de drept ai ei. Ura nu ştie să spună de ce unul îl urăşte pe celălalt, de ce vor să se arunce unul asupra celuilalt în luptă, cu dorinţă de moarte. Aflaţi că omul nu poate îndrăgi pe cel care îi aduce batjocura şi moartea. Dar cum aşa? Vroia oare Yvain să-l ucidă pe seniorul Gauvain, prietenul său? Aşa era; iar messire Gauvain vroia să-l ucidă pe Yvain. Vă jur că aşa stăteau lucrurile. Niciunul nu ar fi vrut să-i aducă celuilalt vreo ocară, chiar dacă i s-ar fi dat în schimb tot ceea ce a făcut cel de sus pentru om, ori tot imperiul Romei.

Iată însă că am şi spus o minciună fără seamăn, pentru că se vedea limpede că unul vroia să-l învingă pe celălalt, cu lancea ridicată în mânerul şeii, să-l

rănească şi să-l taie fără cruţare. Spuneţi-mi acum! De cine se va plânge cel care va primi mai multe lovituri şi va fi învins de adversar? Căci fiecare se străduia într-atât să-şi dovedească rivalul, încât tare mi-era teamă că aveau să se bată până ce unul dintre ei avea să moară. Va fi însă îndreptăţit Yvain să afirme, dacă va fi învins, că Gauvain, prietenul şi companionul său dintotdeauna, l-a năpăstuit amarnic? Sau dacă s-ar întâmpla ca Gauvain să fie rănit ori învins, va avea oare el dreptate să se plângă? Nicidecum, pentru că cel învins nu va şti numele învingătorului.

S-au îndepărtat amândoi ca să-şi ia avânt; când se întâlnesc, lăncile lor, din lemn gros de frasin, se frâng. Între ei nu-şi adresează cuvinte. Căci dacă ar fi fost să-şi vorbească, ei s-ar fi strâns în braţe şi nu s-ar fi lovit cu fier de lance şi cu spadă. Nu s-ar fi strivit în luptă, ci s-ar fi îmbrăţişat, în vreme ce acum se lovesc şi se rănesc. Săbiile îşi pierd din strălucire, coiful şi scutul se sparg; tăişul săbiilor se toceşte şi se sfarmă. Ei îşi dau lovituri grozave cu tăişul, nu cu latul sabiei, iar cu mânerele se izbesc în coifuri, făcând să ţâşnească sângele acolo unde se ating. Zalele atârnă în fâşii, scuturile sunt bucăţi, amândoi sunt răniţi. Se încolţesc unul pe altul şi este de mirare cum de mai au suflare în trup. Se luptă cu atâta ardoare, încât toate hiacintele şi smaraldele lipite de coifuri se sfărâmă. Se lovesc aprig, uimind pe cei care îi privesc. Ochii le sclipesc; pumnii le sunt umflaţi şi groşi, nervii puternici, oasele tari. Îşi dau grele lovituri cu săbiile bine strânse în pumni, de neprecupeţit ajutor, atunci când lovesc cu îndârjire.

Se luptară astfel îndelung, până ce coifurile le plesniră, zalele se deşirară din pricina trudei săbiilor, scuturile se crăpară şi se frânseră. Cavalerii se traseră puţin înapoi, ca să-şi odihnească trupul şi să-şi recapete suflul. Nu întârziară însă îndelung, ci se repeziră unul asupra celuilalt cu şi mai mult avânt decât înainte.

Toţi privitorii spuneau că nu le-a fost dat să vadă doi cavaleri mai curajoşi.

— Asta nu e joacă, ci luptă adevărată. Nu vor căpăta niciodată răsplata pe care o merită.

Aceste cuvinte fură auzite de cei doi prieteni care se omorau între ei; îşi dădură seama că oamenii vorbeau cum să le împace pe cele două surori. Dar ei nu puteau găsi cu niciun chip pacea din partea surorii mai mari, deşi mezina se bizuia pe hotărârea regelui, fiind hotărâtă să se supună pe deplin acesteia. Sora mai vârstnică era atât de îndărătnică, încât regina Ginevra, cavalerii, doamnele şi burghezii înclinau către cauza mezinei. Veniră cu toţii să-l roage pe regele Arthur ca acesta, în ciuda surorii mai mari, să dea a treia sau a patra parte din pământ mezinei şi să-i despartă astfel pe cei doi cavaleri care erau de o atât de mare vitejie. Ar fi fost mare păcat dacă unul dintre ei l-ar fi ucis pe celălalt sau i-ar fi pătat onoarea. Regele le răspunse, însă, că el nu va interveni niciodată să aşeze pacea, şi că surorii celei mari nici nu-i păsa, atât de rea era această fiinţă.

Toate aceste cuvinte le auziră cei doi cavaleri înverşunaţi în luptă. Spectatorii se minunau de faptul că, forţele fiind atât de egale, era cu, neputinţă să se spună cine a câştigat şi cine a pierdut. Chiar şi cei doi combatanţi, ce îşi dobândiseră onoare prin martiriul lor, erau miraţi de această întâmplare. Se năpustiseră unul asupra celuilalt cu forţe atât de egale, încât acum fiecare era uimit, întrebându-se cine putea fi cel care se ţinea atât de mândru în faţa lui.

Lupta dură multă vreme, până ce ziua se trase către noapte. Amândoi îşi simţeau braţul vlăguit şi trupul sleit de puteri; sângele înfierbântat le ţâşnea prin răni fără număr şi le şiroia pe deasupra cămăşilor de zale. Nu e lucru de mirare că vroiau să se odihnească, istoviţi cum erau de durere. Se traseră amândoi deoparte, îngrijindu-şi singuri rănile, convinşi fiind că şi-au găsit egalul.

Zăboviră astfel îndelung, neîndrăznind niciunul să-şi reia armele. Nu mai aveau dorinţă de luptă. Noaptea care coborâse întunecă totul în juru-i; fiecare luptător se temea de celălalt. Aceste două pricini îi ţinură deoparte şi îi îndemnară să încheie

pace; dar înainte de a pleca de pe câmpul de bătaie, vor trebui să se recunoască şi va fi între ei bucurie şi milă.

***

MESSIRE YVAIN, BRAV ŞI CURTENITOR, VORBI MAI ÎNTÂI, DAR bunul său prieten nu-l recunoscu după glas; s-ar fi îngrozit dacă prietenul său i-ar fi vorbit vreodată cu această voce joasă şi răguşită, cu suflul slab şi întretăiat, căci sângele îi clocotea de febră din cauza loviturilor primite.

— Seniore, zise Yvain, noaptea se apropie. Nu cred că ni se va aduce vreun reproş dacă întunericul ne desparte. Dinspre partea mea, pot spune însă că mă tem de domnia ta şi te preţuiesc mult. Nu am mai purtat niciodată vreo luptă atât de dureroasă şi de aspră. Nu am mai întâlnit cavaler pe care să ţin într-atât să-l cunosc. Ştii bine unde să plasezi loviturile şi cum să întrebuinţezi armele. Niciodată nu am dat atâtea lovituri vreunui cavaler, dar nici nu am mai primit atâtea câte mi-ai dat astăzi. Loviturile voastre m-au vlăguit cu totul.

— Pe onoarea mea, îi răspunse messire Gauvain, nu eşti atât de istovit cum mă simt eu. Şi dacă te-aş mai întâlni vreodată, nu cred că ţi-aş purta pică. Dacă te-am lovit bine, mi-ai întors la fel de bine loviturile, şi datoria şi dobânda. Erai mai generos să înapoiezi decât eram eu gata să primesc. Oricum ar sta lucrurile, de vei dori să-mi afli numele, acesta nu-ţi va fi niciodată ascuns: Gauvain îmi este numele şi sunt fiul regelui Lot.

Îndată ce îl auzi, messire Yvain se minună şi se pierdu cu firea; îşi azvârli cu mânie la pământ sabia însângerată, şi scutul rupt, apoi coborî de pe cal.

— O, nenorocitul de mine! spuse el. Ne-am luptat între noi pentru că nu ne-am recunoscut. N-aş fi pornit niciodată la luptă dacă aş fi fost în stare să te recunosc, ci te asigur că m-aş fi dat învins de la bun început.

— Ce spui acolo? Cine eşti? exclamă messire Gauvain.

— Sunt Yvain, care te îndrăgeşte mai mult decât orice-i pe această lume, în lung şi-n lat. M-ai iubit dintotdeauna şi onorat la toate curţile regeşti. Vreau să ispăşesc însă această întâmplare nenorocită şi să-ţi aduc onoare, declarându-mă pe deplin învins.

— Ai face aceasta pentru mine? întrebă messire Gauvain cel blând.

— Desigur, şi aş fi foarte fericit dacă aş plăti astfel. Cinstea de a câştiga lupta nu-mi aparţine, mie, ci vouă, şi de aceea ţi-o acord.

— Ei, mândre sire, nu vorbi astfel! Aşa ceva nu se va întâmplă. Nu pot nici să mă mai ţin în scări, căci sunt rănit şi istovit

— Te plângi de lucru de nimica, îi răspunse prietenul său.

— Dar sunt lovit şi învins, te asigur că nu o spun să te laud. Oricui pe lume nu i-aş spune altceva decât că sufăr mult din cauza loviturilor primite.

Vorbind astfel, coborî din şa. Şi-au întins unul altuia braţele, fiecare susţinând cu tărie că el este cel învins. Discuţia se prelungi, aşa încât regele şi baronii săi se apropiară, în fugă şi-i înconjurară. Erau doritori să audă ce poate să însemne aceasta şi cine erau cei doi cavaleri care se întâmpinau cu atâta bucurie.

— Seniori, li se adresă regele, spuneţi-ne de unde această bucurie şi înţelegere, după ce ura şi dezbinarea au stăruit toată ziua între voi?

— Dulce sire, îi răspunse Gauvain, nepotul său, nu vă vom ascunde ce năpastă a însoţit această bătălie. Vă voi spune pe dată întregul adevăr. Eu, Gauvain, nepotul vostru, nu l-am recunoscut pe prietenul meu, seniorul Yvain, aici de faţă, până în clipa când, slavă Domnului, el s-a interesat de numele meu. Fiecare dintre noi şi-a spus numele şi de-abia atunci ne-am recunoscut, după ce ne-am luptat amarnic. Dacă lupta s-ar fi prelungit încă puţin, aş fi fost pus la grea încercare. Pe onoarea mea, aş fi fost ucis din cauza vitejiei lui şi a nedreptăţii celei care m-a împins în luptă. Prefer ca prietenul meu să câştige lupta decât

să fiu ucis! Lui messire Yvain îi năvăli tot sângele în obraji:

— Scumpul meu prieten, martor îmi e Dumnezeu, eşti nedrept dacă vorbeşti astfel. Regele trebuie să afle că eu sunt cel învins în luptă, aici nu încape nicio îndoială.

— Dimpotrivă, eu sunt!

— Nici gând, seniore!

Amândoi erau atât de sinceri şi nobili, încât îşi atribuiau unul altuia laurii victoriei. Niciunul nu vroia să-i culeagă pentru sine, dimpotrivă, fiecare se străduia să convingă regele şi pe cei din jur de înfrângerea sa. După ce-i ascultă o vreme, regele opri disputa: i-a fost drag să-i asculte, văzând că ei se cuprindeau în braţe, după ce mai întâi se loviseră cu lancea şi sabia.

— Seniori, zise el, între voi doi este o mare prietenie; o dovediţi îndeajuns când fiecare susţine că a fost învins. Acum, însă, bizuiţi-vă pe mine! Voi hotărî astfel, gândesc eu, încât totul se va încheia spre cinstirea voastră, iar întreaga lume mă va lăuda.

Cei doi combatanţi îl asigurară că se vor supune întru totul hotărârii sale. Regele spuse că va împărţi dreptatea după bine şi credinţă.

— Unde este, întrebă el, domniţa care a scos-o cu sila pe sora sa din pământul ei şi a dezmoştenit-o fără nicio îndurare?

— Sire, răspunse aceasta, sunt de faţă.

— Apropie-te, deci! Bănuiam de multă vreme că vrei s-o dezmoşteneşti pe mezină. Dar dreptul său nu va fi dat uitării, pentru că acum s-a recunoscut adevărul. Silită de împrejurări, va trebui să renunţi la partea ei.

— Sire, răspunse, ea, dacă am aruncat vorbe proaste şi nebune, nu trebuie să mă credeţi pe cuvânt. Pentru Dumnezeu, sire, nu-mi aduceţi prejudiciu. Sunteţi rege, de aceea trebuie să vă feriţi de nedreptate şi greşeală.

— Tocmai de aceea, zise regele, vreau să fac dreptate surorii voastre.

Nu vreau să aduc vreo pagubă cuiva. Ai auzit bine cum cavalerul vostru şi al ei s-au încredinţat hotărârii mele. Nu voi mai aminti de proces, căci nedreptatea voastră este cunoscută de toată lumea. Dar fiecare din cei doi cavaleri afirmă că a fost învins în câmp deschis, într-atât se onorează unul pe altul. Aici trebuie să ne oprim: întrucât eu trebuie să decid, ori vei face cum îmi e voia, după dreapta mea hotărâre, ori voi striga că nepotul meu a fost învins cu armele. Deşi aş spune-o cu inima strânsă, aceasta ar fi mult mai rău pentru voi.

Desigur că regele Arthur nu putea susţine aceasta cu adevărat, dar o afirma pentru ca s-o înspăimânte pe sora cea mare să cedeze; regele văzuse bine că ea nu ar fi înapoiat în alt fel partea care nu i se cuvenea.

— Sire mult iubit, îi spuse ea cu teamă, mă văd obligată să urmez dorinţa voastră, deşi mi-e inima tare grea. Voi face astfel ca sora mea să capete ceea ce i se cuvine, deşi mă doare. Hotărâţi voi înşivă ce parte se cade din moştenirea tatălui nostru, pentru ca sora mea să aibă inima împăcată.

— Investiţi-o chiar în clipa aceasta, îi porunci regele, pentru ca ea să fie vasala voastră credincioasă! O veţi iubi ca pe un om de credinţă şi ea pe voi ca suzerană şi sora ei mai mare!

Astfel încheie regele această afacere; iar mezina, după ce-şi recăpătă pământul, îi aduse mulţumire. Apoi regele Arthur se adresă nepotului său, viteazului cavaler, să îngăduie să i se scoată armura, iar seniorului Yvain, dacă vroia, să facă acelaşi lucru, pentru că acum nu mai aveau nevoie de arme. Supuşii dădură fuga să le scoată armura, iar ei se despărţiră ca luptători egali în forţă.

Pe când erau dezarmaţi, iată leul apărând în fugă şi căutându-şi stăpânul. Cum îl văzu, începu să-şi manifeste puternic bucuria. I-aţi fi putut vedea atunci pe oamenii din jur trăgându-se înapoi; chiar şi cei mai îndrăzneţi fugeau din calea sa.

— Opriţi-vă cu toţii, le strigă messire Yvain. Nu vă vânează pe niciunul dintre voi, de ce fugiţi? Nu vă

fie teamă de leul acesta! Credeţi-mă, rogu-vă, este al meu şi eu al lui şi amândoi suntem buni companioni!

De-abia atunci aflară cu adevărat, cei care auziseră povestindu-se despre aventurile leului şi ale stăpânului său, că Yvain era cel care îl ucisese pe uriaşul ticălos.

— Seniore şi prietene, îi zise messire Gauvain, mult m-ai umilit astăzi, martor mi-e cel de sus! Crud ţi-am întors serviciul pe care mi l-ai adus omorând pe uriaşul ce-mi chinuia nepoţii. M-am gândit îndelung la tine şi de aceea eram neliniştit, pentru că întotdeauna noi am fost buni prieteni. M-am gândit fără să am însă vreo bănuială. Nici gândurile, nici cele ce auzeam vorbindu-se pe meleagurile pe unde am fost nu-mi spuneau nimic; Cavalerul cu Leul nu-şi dezvăluise niciodată adevăratul nume.

Astfel vorbeau pe când erau dezarmaţi, iar leul arăta deosebită bucurie către stăpânul lui, asemenea oricărui animal care nu putea să-şi spună altfel fericirea. Amândoi cavalerii fură conduşi la castel, căci rănile lor deschise aveau nevoie de grabnică îngrijire. Chiar regele, care-i îndrăgea mult pe amândoi, îi trimise iute la cetate, înaintea sa, şi tot el porunci să se prezinte de îndată la curte cel mai vestit dintre chirurgi. Acesta îşi dădu silinţa să-i vindece pe cavaleri cât mai repede cu putinţă.

Când amândoi se însănătoşiră, messire Yvain, care-şi încredinţase pentru totdeauna inima sa lui Amor, înţelese clar că nu va putea să trăiască, ci că va muri din dragoste dacă doamna sa nu se va îndura de el. Se hotărî să plece singur de la curtea regelui Arthur şi să se ducă la fântână. Acolo se va război atâta, aducând fulgere şi vânt şi ploaie, încât prinţesa va fi obligată să ceară pace, sau, dacă nu, el nu va înceta vreodată lupta.

***

ASTFEL, ÎNDATĂ CE RĂNILE I S-AU ÎNCHIS ŞI VINDECAT, MESSIRE Yvain a plecat de la curte fără să spună cuiva ceva. Era însoţit doar de leu, de care nu voia nicidecum să se despartă. Merseră cale lungă, până ce ajunseră la fântână din Broceliande.

Îndată provocă ploaia. Să nu credeţi că exagerez spunând că furtuna era atât de puternică, încât nimeni n-ar putea reda în cuvinte nici a zecea parte din forţa ei. Se părea că întreaga pădure se va scufunda în abisuri. Doamna se temea pentru castelul său, gândind că el se va nărui, odată cu pădurea, în adâncuri. Zidurile se mişcau, tumul se clătina, şi puţin mai lipsea să nu se surpe. Ai fi preferat să fi fost prins în Persia de către turci decât aici între aceste ziduri. Oamenii erau atât de înspăimântaţi, încât îşi blestemau strămoşii:

— Blestemat fie primul om care şi-a durat casă în această ţară, şi huliţi fie cei care au ridicat castelul! În lumea întreagă n-ar fi găsit vreun loc mai nenorocit ca acesta; căci un singur om poate să ne cuprindă ţara şi să ne învăluie.

— Aici vă trebuie un apărător, doamna mea, zise atunci Lunette. Nu veţi găsi pe cineva în stare să vă ajute dacă nu-l veţi căuta îndelung. Nu ne va fi dat să ne odihnim în acest castel, nici nu vom mai îndrăzni să trecem dincolo de zidurile sale. Ştiţi bine că nici cel mai bun cavaler al vostru nu se încumetă să pornească în această aventură. Nu aveţi pe nimeni să apere fântână; lumea vă va numi nebună şi rea. Dimpotrivă, veţi dobândi deosebită cinste dacă cel care vă înfruntă va pleca fără luptă. Veţi greşi dacă veţi lua altă hotărâre!

— Tu care ştii atâtea, îi spuse doamna, spune-mi, ce să fac? Îţi jur că îţi voi urma întocmai sfatul.

— Doamnă, dacă aş şti, v-aş ajuta bucuroasă. Aveţi însă nevoie de un sfătuitor mai destoinic decât mine. De aceea, nu îndrăznesc să mă amestec. Voi îndura alături de ceilalţi ploaia şi vântul până ce voi vedea venind la curtea voastră, de se va milui cel de sus, vreun viteaz care să ia asupra lui întreaga povară a acestei lupte. Nu cred însă că această minune se va întâmplă curând, de aceea va trebui să ne aşteptăm la ce poate fi mai rău.

— Lunette, îi răspunse stăpâna pe dată, nu-mi vorbi astfel! Lasă-i pe slujitorii mei, pentru că de la ei nu am sperat niciodată să-mi apere fântâna şi

lespedea de smarald. Aştept acum sfatul tău înţelept, căci prietenul, zice un proverb, se cunoaşte la nevoie.

— Doamnă, ar trebui să-l grăbim pe cel care crede că ştie unde se află cavalerul care l-a ucis pe uriaş şi i-a învins pe cei trei cavaleri. Atâta timp, însă, cât doamna sa îi poartă ură şi război, nu se află om pe lume pe care să-l slujească până ce acesta nu i-ar făgădui că va stinge ura iubitei sale. Din această pricină Cavalerul cu Leul se stinge de durere.

— Sunt gata să-ţi jur, îi răspunse doamna, înainte ca tu să pleci în căutarea lui, că dacă acest cavaler se va prezenta aici, eu voi căuta să obţină pacea, după cum îi este voia, fără viclenie.

— Să nu vă fie teamă, Doamnă, îi răspunse Lunette, puteţi să-i satisfaceţi dorinţa; să nu vă fie însă cu supărare dacă v-aş ruga să depuneţi jurământ, înainte de a mă aşterne la drum.

— Fă cum vrei, zise doamna, aceasta nu mă stânjeneşte cu nimic! Lunette porunci îndată să se aducă o relicvă preţioasă înaintea căreia doamna se aşeză în genunchi. Lunette o obligă astfel pe stăpâna sa, cu deosebită cortezie, să depună jurământ solemn. Ea nu lăsă nimic la o parte, astfel ca jurământul să fie desăvârşit.

— Doamnă, făcu ea, ridicaţi mâna! Nu vreau ca mâine să mă învinuiţi de cine ştie ce! Nu faceţi nimic pentru mine prin aceasta, ci numai pentru voi. Vă rog acum să juraţi că vă veţi strădui cu bună intenţie, până ce Cavalerul cu Leul va obţine bunăvoinţa doamnei sale, aşa cum a avut-o şi altădată.

Laudine ridică mâna dreaptă şi spuse:

— Să fie precum ai zis; făgăduiesc în faţa lui Dumnezeu şi a tuturor sfinţilor că niciodată inima nu-mi va fi vicleană şi că voi face totul ca să izbândesc. Îi voi aduce înapoi iubirea şi iertarea doamnei sale, dacă aceasta îmi va sta în puteri!

***

IATĂ AŞADAR CUM A LUCRAT LUNETTE; NIMIC NU DORISE mai mult decât să făptuiască ceea ce tocmai realizase. Intre timp îi fusese adus un cal blând de paradă. Nespus de bucuroasă, Lunette

urcă în şa. Ea merse până ce ajunse în dreptul pinului. Îl găsi acolo pe cel despre care nu crezuse că s-ar fi aflat atât de aproape; dimpotrivă, credea că va avea multă cale de bătut până ce-l va întâlni. Ea îl recunoscu îndată, datorită leului care îl însoţea. Se îndreptă spre el în galop, apoi opri şi coborî din şa. Messire Yvain o recunoscu de cum o văzu şi o salută.

— Seniore, îi spuse fata, sunt nespus de bucuroasă că v-am găsit atât de repede!

— Cum asta? Mă căutai, aşadar?

— Intr-adevăr, şi nu am fost în viaţa mea mai fericită ca în clipa aceasta; am procedat în aşa fel, încât, dacă doamna mea nu-şi va călca jurământul, ea va redeveni soţia voastră, iar voi seniorul ei, ca altădată. Şi aceasta cu adevărat, îndrăznesc să spun!

Messire Yvain se bucură de această veste pe care nu credea că o va mai auzi vreodată.

— Desigur, scumpa mea prietenă, îi zise el, sărutându-i ochii şi faţa, nu voi putea niciodată să te răsplătesc pentru acest serviciu. Mă tem că îmi vor lipsi forţa şi timpul ca să te onorez aşa cum se cuvine.

— Messire, îi răspunse ea, nu vă gândiţi la asta! Nu vă faceţi griji, căci veţi avea timp şi putere destulă ca să faceţi bine, mie şi altora. Am făcut ceea ce se cuvenea. Nu trebuie să-mi fiţi mai recunoscător decât celui care înapoiază ceea ce i s-a împrumutat odată. Şi nici nu cred că v-am înapoiat tot ce vă datoram.

— Dulce prietenă, martor mi-e Dumnezeu, mi-ai înapoiat de mii de ori mai mult. Să plecăm, însă, cât mai repede î I-ai spus stăpânei, dară, cine sunt?

— Nu încă, jur. Ea nu vă ştie alt nume decât acela de Cavalerul cu Leul.

Astfel merseră ei, vorbind, iar leul urmându-l, până ce tustrei ajunseră la castel. Nu adresară nimănui cuvântul până ce nu ajunseră în faţa doamnei lor. Laudine fu cuprinsă de bucurie aflând că sfătuitoarea sa venea împreună cu Cavalerul cu Leul, pe care dorea atât de mult să-l întâlnească.

Îmbrăcat în armură, messire Yvain căzu în genunchi la picioarele ei. Lunette, care se găsea lângă el, spuse doamnei sale:

— Ridicaţi-l, doamna mea! Aduceţi forţa, grija şi înţelepciunea şi acordaţi-i pace şi iertare, căci nimeni altcineva pe lume nu poate să i le acorde.

Atunci doamna îl ridică în picioare şi spune:

— Mă încredinţez puterii sale! Nu voi face altcum decât să-i urmez voinţa.

— Bineînţeles, stăpâna mea, răspunse Lunette, n-aş vorbi astfel dacă nu ar fi adevărat. În voi este această putere, mai mult încă decât am spus până acum. Vă voi dezvălui întregul adevăr: nu aţi avut şi nu veţi avea vreodată senior mai bun ca acest cavaler. Dumnezeu vrea ca între voi să fie bună pace şi iubire mare; de aceea l-am şi întâlnit astăzi atâta de aproape. Adevărul dovedit nu trebuie să fie justificat. Doamnă, iertaţi-l de mânia voastră! Nu are altă doamnă decât pe voi. Acesta este seniorul Yvain, soţul vostru.

La acest cuvânt, doamna tresări.

— Fie-mi iertat, spuse ea. M-ai prins strâns în joc. Mă vei face oare să iubesc fără voia mea pe acest cavaler care nu mă iubeşte şi nici nu mă preţuieşte? M-ai înşelat crunt, m-ai servit precum ţi-a fost voia. Mai degrabă voi îndura toată viaţa ploi şi furtuni! Dacă nu mi-ar fi teamă că jurământul strâmb este un lucru prea josnic, nu i-aş acorda pacea niciodată. Dar îndelung vor mocni, în inima mea, ca focul sub cenuşă, lucruri pe care nu vreau să le mai reiau acum. Trebuie, deci, să mă împac cu soţul meu!

Messire Yvain văzu cum cauza sa mergea spre bine.

— Doamnă, îndură-te de mine, păcătosul, zise Yvain. Mi-am ispăşit nebunia; drept era să-mi plătesc vina. Nebunia m-a făcut să întârzii şi mă recunosc vinovat. Am dat dovadă de nespusă cutezanţă pentru că am îndrăznit să mă prezint vouă. Dar dacă vreţi să mă reţineţi, nu voi mai greşi cu nimic.

— Desigur că vreau, pentru că ar însemna că am jurat strâmb dacă n-aş face totul pentru a aduce pace

între noi doi.

— Vă mulţumesc din inimă, doamna mea iubită! Martor mi-e Sfântul Duh, că Dumnezeu nu m-a făcut niciodată atât de fericit în această lume muritoare.

Messire Yvain îşi găsi, în sfârşit, liniştea. Puteţi să mă credeţi că niciodată nu mai fusese cuprins de asemenea bucurie, la capătul atâtor încercări. Iată-l ajuns la un liman ferice, iubit de doamna sa, tot aşa cum el o iubea pe ea. Uitate erau necazurile, căci nu-şi mai amintea acum de ele, în preaplinul bucuriei pe care o avea de la dulcea sa prietenă.

Şi Lunette avea să fie fericită; era copleşită cu daruri de când adusese pacea fără sfârşit între seniorul Yvain şi perfecta şi scumpa lui prietenă. Astfel încheie Chretien de Troyes romanul Cavalerului cu Leul. El nu a auzit povestindu-se mai mult decât cele ce-a scris, şi nici domniile voastre nu veţi auzi alte adăugiri[28], doar dacă nu cumva ar vrea cineva să vă înşire simple amăgiri.

EXPLICIT LI ROMMANS DU CHEUALIER AU LYON

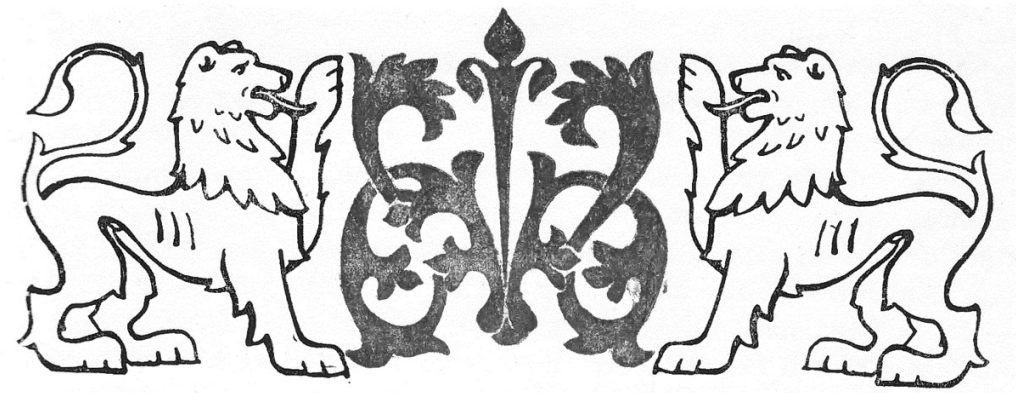

NOTA TRADUCĂTORULUI

Cartea de faţă este a doua operă a lui Chretien de Troyes tradusă *În* limba română, prima fiind *Cavalerul Lancelot*, apărută de asemenea sub auspiciile Editurii Albatros în 1973. Am folosit în primul rând ediţia critică: *Samtliche erhaltene Werke,* realizată de Wendelin Foerster în 1887, ca şi dicţionarul lui W. Foerster la opera lui Chretien de Troyes.

Urmând o tradiţie deja seculară, am transpus romanul în proză, deşi el a fost scris de autorul său în versuri octosilabice rimate.

Am tradus, în majoritatea cazurilor, cuvântul *corteisie,* ca şi derivatele sale, atât din motive eufonice, dar mai ales strict istorice, prin *cortezie*, el acoperind o realitate culturală specifică medievalităţii occidentale. Unii termeni mai frecvenţi, ca *iubire perfectă (fin'amors), doamnă (dame), bucurie (joie)* au fost explicaţi în postfaţă.

În sfârşit, sperăm că această primă versiune românească a *Cavalerului cu Leul* să constituie un îndemn la o mai bună cunoaştere a fundamentelor literaturii europene şi a lui Chretien de Troyes, considerat unanim astăzi, după cum spune Antonio Viscardi, drept „*cel mai mare poet al Evului Mediu occidental până la Dante*

[1] costisitoarea sărbătoare – joc de cuvinte în vechea franceză, bazat pe rima între pentecouste (Rusalii) şi couste (costă), devenit, după cum ne indică W. Foerster, un loc comun în literatura medievală.

[2] Carduel, în Ţara Galilor – una din reşedinţele regelui Arthur, încă neidentificată cu exactitate; este menţionată adesea în literatura arthuriană. Ar putea fi Carlisle, care se află, însă, în Cumberland.

[3] discipolii ordinului său – exemplu tipic de divinizare poetică a Im Amor, favorizată aici de omonimia între covant (cuvânt) şi covant (mânăstire). Metafora cea mai cunoscută este însă „oastea lui Amor“, pe care o întâlnim în toată poezia lirică medievală, ca şi la Jean de Meun în Romanul Rozei.

[4] în vremea noastră – Chretien de Troyes utilizează aici un loc comun provenit din tradiţia literară antică, deplângerea prezentului. El consideră astfel cortezia şi noua iubire mai curând un ideal, decât o realitate, deşi epoca în care îşi scrie romanele coincide tocmai cu perioada de înflorire a acestora.

[5] sunt de acord aici cu bretonii – o aluzie la legendele de tip mesianic ale bretonilor; conform acestora, Arthur nu ar fi fost ucis în luptă „ci ar fi fost răpit de zâne şi dus pe insula magică Avalon, de unde va reveni pentru a organiza lupta celţilor împotriva invadatorilor saxoni.

[6] Dodinez şi Sagremor – Dodinez cel Sălbatic şi Sagremor cel Neînfrânat sunt cavaleri ai Mesei Rotunde întâlniţi adesea şi în alte romane arthuriene, ca protagonişti ai unor aventuri miraculoase. Există o ierarhie a cavalerilor, în fruntea cărora se află întotdeauna Gauvain.

[7] nu vă îngân basme – în secolul al XII-lea legendele arthuriene cunosc o asemenea circulaţie, încât materia, afirma scriitorul Robert Wace în aceeaşi epocă, „este transformată în fabulă: nu este întru totul minciună, dar nici adevăr, nici nebunie, dar nici cunoaştere”. În spiritul poeticii medio-latine şi conştient de valoarea sa, Chretien de Troyes ne asigură că romanele sale nu sunt basme (fable), adică simple născociri ale vorbirii.

[8] au trecut şapte ani – şapte era considerat număr semnificativ sau „perfect”, conform unei credinţe străvechi care susţinea că întregul univers era rânduit după măsură, număr şi greutate. Perioada de şapte ani era în general considerată ca vidă, etapă de eşecuri şi căutări zadarnice, fiind urmată apoi de o aglomerare de evenimente. Cântarea lui Roland începe prin a menţiona încheierea şederii de şapte ani a lui Carol cel Mare în Spania, unde nu reuşise să cucerească Saragosa.

[9] pădurea Broceliande – pădurea efectua trecerea din spaţiul realului în acela al miraculosului. Broceliande, o pădure în peninsula Bretagne,

a devenit prototip al unui spaţiu propice aventurilor. Aici a fost închis pentru vecie vrăjitorul Merlin, trădat fiind de iubita sa, zâna Viviane a Lacului.

{10} un erete care îşi lepădase penele – toate detaliile concordă în a sugera noblețea acestui personaj; cititorul medieval ştia din „tratatele de falconerie" că eretele care a năpârlit primăvara devine mai puternic şi mai nobil pentru că îşi pierdea astfel viciile.

{11} vavasor – personaj tradiţional în romanul arthurian, deţinător al unei înţelepciuni pe care i-o revelă adesea eroului.

{12} cel mai frumos pin – elementele peisajului medieval constituie un inventar foarte restrâns, ele având o valoare simbolică şi nu descriptivă. Pentru un îndrăgostit, peisajul era cel mai adesea alcătuit dintr-un pin, o fântână şi păsări care cântă. Iată un exemplu dintr-un poem alegoric aparţinând şcolii siciliene:

„Iar eu stăteam pe malul unui râu,
Într-un pomet, la umbra unui pin;
Cu apă vie plină, o fântână
Avea în juru-i flori de iasomie.
Mă-nvăluia suava briză dinspre nord;
Păsări cântau în dulcea lor latină.
Simţii atunci, trimisă de perfectul Amor,
O rază care în inimă-mi pătrunse
Asemenea luminii ce în zori apare."

{13} stârnirea vijeliei – începând cu romanul lui Chretien de Troyes, acest rit de magie homeopatică – aducerea ploii prin vărsarea unei găleţi de apă – este ilustrată adesea în literatură, şi chiar în muzică, prin opera lui Weber. Piticul Auberon sau Oberon, micul rege al regatului Feeriei, fiu al zânei Morgain, porunceşte fiarelor pădurii şi provoacă furtuni la sunetul cornului său. Îl întâlnim pentru prima oară în Huon de Bordeaux, cântare de gestă din secolul al XIII-lea, apoi în opera lui Chaucer, Shakespeare, Wieland etc.

{14} acordul lor era desăvârşit – deoarece muzica deţinea excelenţa între arte, cântul păsărilor era considerat un simbol al armoniei lumii. Fără muzică nicio disciplină nu poate fi perfectă, afirmă Isidor de Sevilla în secolul al VI-lea.

{15} Şahul Noradin – Nureddin Mahmud (1146 – 1173), sultanul Alepului, figură devenită legendară încă din timpul vieţii datorită victoriilor sale asupra cruciaţilor.

{16} cavalerul de Forre – un cunoscut erou păgân din eposul carolingian, ucis în luptă; a-l răzbuna pe Forre se spunea despre promisiunile făcute

cu prea multă uşurinţă şi niciodată realizate (W. Foerster).

{17}. Uterpendragon – în realitate, în literatura barzilor galezi, Uter cu capul de dragon, prinţ al Armoricăi. El ia înfăţişarea regelui din Cornwall pentru a o seduce pe regina Ygerne. În urma acestei aventuri se naşte Arthur, care, după tradiţia pseudo-istorică, număra printre strămoşii săi şi pe ilustrul Enea.

{18}. Vlăstarul regelui Urien – Urien şi Yvain sunt nume luate de Chretien de Troyes din Romanul lui Brut al lui Robert Wace, acesta împrumutându-le la rândul său din mitica Istorie a regilor Britaniei a lui Geoffroy de Monmouth. Ele provin astfel din tradiţia legendară celtică; în poemele atribuite bardului Taliesin. Urien şi Owein, sunt căpetenii galeze din secolul al VI-lea.

{19}. Celebru printr-un lai – lai-ul este un scurt poem narativ, de origine bretonă, în care cortezia se îmbină cu elementele feerice. Cele mai frumoase lai-uri au fost scrise de Marie de France, contemporană cu Chretien de Troyes. Numele Laudine provine de la ţinutul Lothian din Britania.

{20}. Femeia le scade valoarea – este vorba de un motiv universal, (în vechea franceză recreance) acela al potolirii furiei războinice datorită relaţiei erotice. El capătă la Chretien de Troyes o nouă semnificaţie, spune Reto Bezzola, aceea de criză, de deviere a iubirii, Laudine pierzând calitatea de inspiratoare a vitejiei. Reabilitarea înseamnă o nouă cucerire a cavaleriei.

{21}. Gelos – simbol al condiţiei comune, căruia îi este interzis accesul la valorile corteziei. Gelosul (din vechea provensală gelos) şi intriganţii (lauzengier) ucid bucuria în taină şi făţiş (Peiere Vidai).

{22}. Morgain – zână din legendele bretone, care va juca un rol nefast în romanele din secolul al XIII-lea, ca soră a regelui Arthur. Este posibil ca în mitologia celtică ea să fi fost zeiţa coşmarurilor, Morrigane.

{23}. Şira spinării i se frânse – influenţă netă din partea cântărilor de gestă, care practicau curent procedeul hiperbolizării.

{24}. La Roncevaux în Spania – aluzie la Cântarea lui Roland, cel mai vechi poem epic francez.

{25}. fiarei gentile şi sincere – leul era o figură a lumii morale. Iată ce scrie despre el Brunetto Latini, profesorul lui Dante, în enciclopedia sa Cartea Comorilor; „ «leu» ar însemna rege în vorbirea noastră; unii sunt lungi şi mari, au coama simplă şi sunt de o minunată mândrie, iar curajul lor ne este arătat de frunte şi coadă; şi forţa lui sălăşluieşte în piept, iar fermitatea în cap. Şi deşi este temut de toate animalele, el se teme, totuşi de cocoşul alb şi de scârţâitul roţilor neunse, iar focul îi

provoacă spaimă mare; iar pe de altă parte scorpionul îi aduce rău cumplit dacă îl înţeapă, şi veninul de şarpe îl ucide; căci Cel care a dispus ca orice lucru să aibă contrariul său a ţinut ca leul, orgolios şi puternic asupra tuturor lucrurilor, şi care datorită superbiei sale ucide întotdeauna prada, să aibă alte lucruri care să fie stavilă cruzimii sale…”

{26}. aţă şi ac pentru mâneci – mânecile se ajustau la costum după ce acesta era îmbrăcat. Aşa procedează tânărul elegant din Romanul Rozei, care îşi coase mânecile cu un ac de argint şi le plisează (W. Foerster).

{27}. Dragostea şi cu Ura de moarte – modelul prezentării alegorice a vieţii sufleteşti era Psyhomahia lui Fiudentius.

{28} nu veţi auzi alte adăugiri – brevitas era în secolul al XII-lea una din „virtuţile“ naraţiunii. Un secol mai târziu apare gustul pentru dilatare, ceea ce permite apariţia marilor sume romaneşti.

Table of Contents

{1} 112
{2} 112
{3} 112
{4} 112
{5} 112
{6} 112
{7} 112
{8} 112
{9} 112
{10} 113
{11} 113
{12} 113
{13} 113
{14} 113
{15} 113
{16} 113
{17} 114
{18} 114
{19} 114
{20} 114
{21} 114
{22} 114
{23} 114
{24} 114
{25} 114
{26} 115
{27} 115

{28} 115